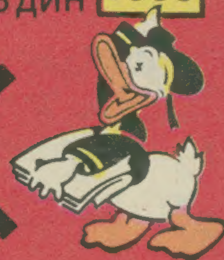
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

14. 10. 1983. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLIV • 25 ДИН

БРОЈ 1659

ФАНТАСТИЧНА ПРИЧА:

МИШ

Рипљеј

Веровали или не!

ЧЕТВОРОНОЖНИ ВОЈНИЦИ

У БИЦИ СА ШПАНЦИМА, 1909. ГОДИНЕ У МЕЛИЉИ, МАРОКАНСКИ ВОЈНИЦИ ОБЛАЧИЛИ СУ ПСЕ У ВОЈНИЧКЕ УНИФОРМЕ КАКО БИ ОВЕ ЖИВОТИЊЕ ПРИВУКЛЕ НЕПРИЈАТЕЉСКУ ВАТРУ И ОТКРИЛЕ ПРОТИВНИЧКЕ ПОЛОЖАЈЕ.

ЉУДСКО СРЦЕ

ГОДИШЊЕ ИСПУМПА ОКО 6800000 ЛИТАРА КРВИ.

СЕР ХЕНРИ ВОЛТОН ЕЛИС

ИЗ ВОРЧЕСТЕРА, БИО ЈЕ АКТИВНИ ПОРУЧНИК БРИТАНСКЕ АРМИЈЕ КАДА МУ ЈЕ БИЛО 5 ГОДИНА, А СА 12 ПОВЕО ЈЕ ВЕЛШКЕ АРТИЉЕРЦЕ У БОЈ.

ЛОВАЧКИ ПАС

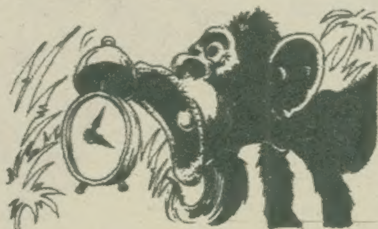
ПО ИМЕНУ ТАГ, ВЛАСНИШТВО Д. СМИТА ИЗ ТЕКСАСА, И ДАНАС ЈЕ НЕНАДМАШАН У ЛОВУ ИАКО ИМА 24 ГОДИНЕ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА ● ● ●

● ● ● директор највеће кинеске фабрике четака за косу тврди да се његови производи израђују од једне нарочите врсте дрвета које расте само на југу земље. Оно благотворно делује на нервни систем, продужава живот и успорава појаву седих власи.

● ● ● дрекавци, велики брадати мајмуни Јужне Америке који се хране лишћем, веома су прецизни будилници. У пет сати ујутру чопор креће у походе производећи страховите звуке који подсећају на тутњаву удаљене грмљавине и смртни ропац јагуара.

● ● ● Француска осигуравајућа компанија је уочила да се највише саобраћајних несрећа догађа око 11 часова пре подне. Сматра се да је то последица неправилног режима исхране па стручњаци препоручују возачима да не прескачу доручак.

● ● ● место Бил у држави Вајоминг, САД, има само једног становника – Дина Манкериза. Он се ту настанио 1954. године и од тада обавља сам све послове: од председника општине до бармена.

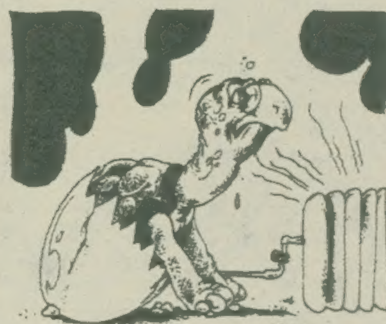
● ● ● најдужи мотоцикл на свету конструисао је Нијл Кеилстерн из Линдколинга у Шведској. На седиште свог новог возила успео је да смести двадесет једну особу, а на светском фестивалу необичних рекорда одржаном у Аустрији Нијл је за свој мотоцикл добио Гинисову награду.

● ● ● група научника из Осаке, Јапан, успела је да добије тродимензионалну фотографију фетуса у плаценти уз помоћ стереофонског флуороскопа и ултразвука. Сматра се да ће овакав снимак бити веома користан при прегледу унутрашњих органа и да ће омогућити нове и подробније студије о развитку људског ембриона.

● ● ● ботичкање је врло стари облик народне спортске игре која се састоји у бацању потковице до убоденог штапа. Ове игре се и данас одржавају у околини Зајечара.

● ● ● запажено је да се из јаја морских корњача положених на температури од 27°C излегу само мужјаци док на температури од 31°C на свет долазе само женке. Неки научници су на основу тога закључили да су због тога изумрли диносауруси пре 65 милиона година јер су климатске промене биле довољне да они престану да се размножавају.

● ● ● сервис за позајмљивање домаћих љубимаца већ неколико година са успехом ради у Оукланду у Калифорнији (САД). То је први такав сервис у свету, а позајмљују се пси, мачке, хрчкови и заморчићи. Потребно је само да родитељи потпишу један формулар којим преузимају одговорност и дете добија жељеног љубимца као и књигу са упутством како да га негује.

МЕЧ ЧОВЕК–ЖИВОТИЊА

РЕКОРДЕРИ БЕЗ МЕДАЉА

КАКО БИ ИЗГЛЕДАЛО СВЕТСКО ПРВЕНСТВО У АТЛЕТИЦИ КАД БИ НА ЊЕМУ УЧЕСТВОВАЛИ ГЕПАРДИ, АНТИЛОПЕ, ДЕЛФИНИ, БУВЕ...

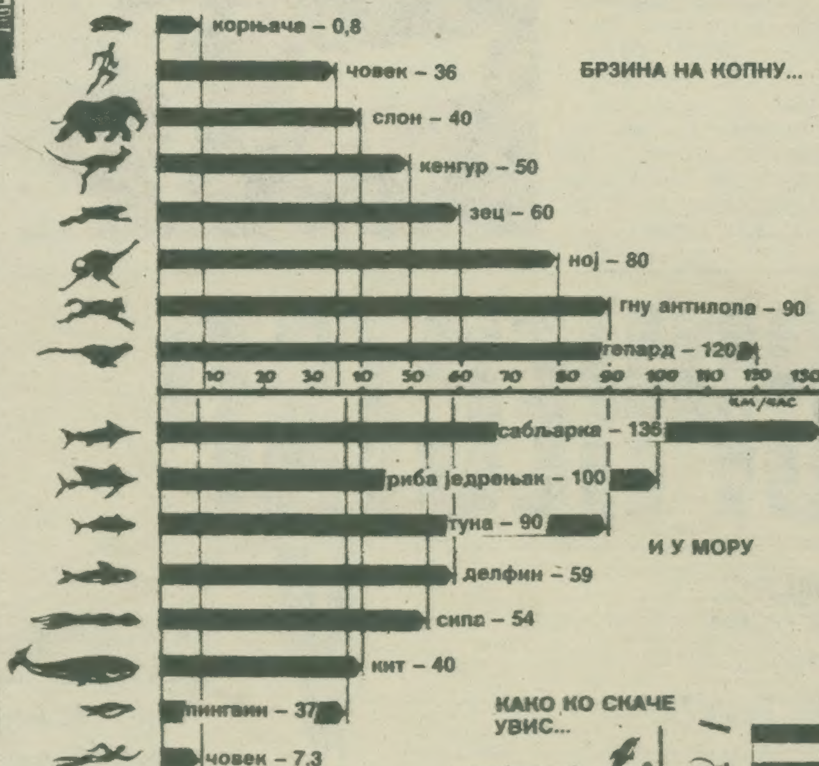

Од последње Олимпијаде у Москви 1980. године до данас оборено је бар двадесетак светских рекорда, резултати су тако фантастични да се чини како је човек стигао врло близу граница својих могућности. Па ипак, кад би било могућно организовати такве олимпијске игре на којима би учествовали представници свих живих бића наше планете, и најблиставији човекови спортски резултати изгледали би врло скромни у поређењу са рекордима из животињског света. Један од разлога који објашњава овај податак (увредљив за наше самољубље) јесте и то што животиње не постављају своје рекорде у такмичарском заносу већ у борби за живот. Апсолутни светски рекордер у скоку удаљ – пегава антилопа успева да скочи 12 метара удаљ да би се спасла гепарда. А он, опет, мора бити бржи од антилопе да не би остао без ручка...

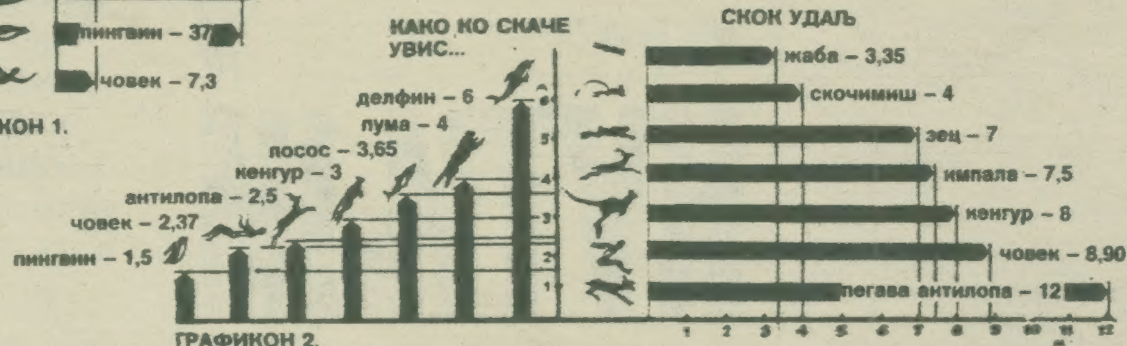
Бржи од формуле 1

Хиљадама година природа је усавршавала животиње, преживљавале су само најјаче и најбоље прилагођене. Кад се нађе у опасности, кенгур захваљујући изузетно снажним задњим ногама и репу постиже брзину од 30 km/час, а на „кратким стазама" и целих 50 km/час. Жирафе нам због свог високог раста, око шест метара, и дугачких ногу на први поглед изгледају споре. У ствари, по брзини оне уопште не заостају за кенгурима. Природа је ноја лишила способности да лети, али га је заузврат снабдела ногама помоћу којих може да развије брзину и до 90 km/час.

Апсолутни шампион у спринту међу сисарима је – гепард. Забележен је случај кад је гепард претрчао 620 метара за 20 секунди, што одговара средњој брзини од 120 km/час. А како гепард постиже убрзање у томе га не може превазићи чак ни најбржи тркачки аутомобили. За само две секунде он убрзава од 0 до 72km/час! Невероватна еластичност кичме и јаке гипке ноге омогућавају гепарду да се креће у огромним скоковима. Такав начин кретања захтева и потрошњу велике количине енергије. Зато гепард који је недостижан на кратким пругама мора на дужим стазама да се повуче

ГРАФИКОН 1.

ГРАФИКОН 2.

пред многим другим животињама. Поменимо да на такмичењима човек највећу брзину у трчању постиже у дисциплинама на 60 и 100 метара. Светски рекорд држи Келвин Смит из Сједињених Држава који је стазу од сто метара претрчао за 9,93 секунде, развијајући при том брзину од око 36 km/час.

А како стојимо са скоковима?

Делфин – 6 m увис

Рекорд у скоку удаљ међу представницима људског рода држи Американац Роберт Бимон – 8 m и 90 центиметара. У поређењу с најобичнијом бувом која прескаче растојање 60 пута веће од свог раста, човек висок два метра требало би да скаче удаљ 120 метара. Ако упоредимо величину тела с дужином скока оног који га изводи, онда рекорд међу сисарима држи скочимиш. Ово малешно биће (не веће од 15 центиметара) скаче око четири метра удаљ.

Као што је већ поменуто рекорд пегаве антилопе – 12 метара – нико није успео да обори.

Међу скакачима у животињском свету најближе му се примакао кенгур: мужјак тежак 90 килограма може да скочи читавих девет метара удаљ. А увис? Максимална висина коју кенгур може да постигне из места износи 2,5 метара, а кад се нађе у опасности џиновски сиви кенгур успева да прескочи препреку високу три метра.

Афричка антилопа импала постиже фантастичне резултате и у скоковима удаљ – 7,5 m, а увис – 2,5 m. Човек у скоку увис засада не може да превазиђе животиње. Највише што је до сада постигао јесте 2,37 cm, рекорд који држи Кинез Чу Ђанхуа. Међутим, уз помоћ мотке човек је успео два пута да превазиђе антилопу – Тјери Вињарон Француска – 5 m и 83 cm.

Истакнуто место међу скакачима увис заузима – лосос. На путу ка месту где ће бацити икру он савлађује водопаде високе до 3 m и 65 центиметара. Од свих грабљивица увис највише скаче пума – 4 метра. Прво место међу сисарима ипак припада делфину афалина: играјући се у води он уме да скочи и читавих 6 метара!

Пингвини бољи од Хајнеса

Док човек на копну још некако и може да се носи са животињама, у води је безнадежан аутсајдер. Првак света Хајнес из САД плива сто метара слободним стилом за 49,36 секунди што одговара брзини од 7,29 km/час. У пливању на сто метара фантастичне резултате постиже кожаста корњача – 35 km/час што звучи још невероватније ако се зна да се на копну креће брзином од 0,8 km/час и ту би могла да се такмичи једино с лењивцем. Највеће брзине у води постижу њени стални становници – рибе. Шампион је свакако риба сабљарка која развија брзину од 135 km/час. Ненадмашни пливачи риба једрењак, марлин и туна брзином муње пресецају морске дубине. Брзина од сто километара на час за њих није ништа необично. Нешто спорије пливају делфини „само" 60 km/час.

Мали и спори пингвини, тако неспретни на суву, у води пливају брзином од 37 km/час. Често се поједине особине настале као резултат прилагођавања на једну средину у којој животиња захваљујући томе нема премца, претварају у тежак хендикеп и потпуну беспомоћност у другачијим условима: дугачки предњи удови лењивца тако згодни за верање по дрвећу, на земљи су неупотребљиви и чине животињу крајње неспретном, чврста копита коња добра су само на равној и тврдој површини итд...

За разлику од животиња човек се труди не само да до максимума искористи своје могућности, већ и да нађе нове начине да би скакао више (мотка), пливао брже (пераја), чак и летео (делтаплан). А многе идеје за то пришапнула му је сама природа.

В. С.

ОРКЕСТАР У КУТИЈИ

ВИШЕ СЕ НЕ СВИРА НЕГО – ПРОГРАМИРА

НОВИ СИНТИСАЈЗЕРИ МАРКЕ „ФЕРЛАЈТ" И „СИНКЛЕВИЈЕР" РАСПОЛАЖУ НЕВЕРОВАТНИМ МОГУЋНОСТИМА ЗА ПРОИЗВОДЊУ ЗВУКА. ЉУДИ КОЈИ СЕ БАВЕ МУЗИКОМ НЕ ПРЕСТАЈУ ДА ИМ СЕ ДИВЕ, АЛИ И ДА ИХ СЕ БОЈЕ. ЗАШТО?

Док седи испред видео-терминала, музичар убацује у компјутер специјалне „флопи-диск" плочице за меморију, а затим узима свој чудотворни штапић и њиме додирује одређено место на екрану. Онда се окреће према клавијатури која се баш много не уклапа у овај футуристички амбијент и, почиње да свира...

Из звучника допире јасан и сасвим одређен тон клавира. Али – пажња! – нови покрет, односно нови додир чаробног штапића (зове се „лајт-пен") и звук је потпуно другачији: сада је то тенор саксофон, труба или електрична гитара... Па онда нешто што досад још нико није чуо.

– То сам добио уз помоћ свог гласа – објашњава оператер запослен у електронској фирми која је на тржиште избацила овај фантастичан инструмент.

– Како то? – питали су га новинари.

– Лепо – наставља овај. – Анализатору сам дао вокал који је он разложио и упамтио. Сада га, уз помоћ тастатуре, позивам у свим могућим звучним тоновима. Ево, слушајте ово на пример...

И заиста, његово „У" које сада има звук непознатог инструмента, почиње да изводи каубојску песму „О, Сузана".

Присутни су занемели иако још не знају да су „синклевијер" и његов млађи брат „ферлајт" у стању да начине читав спектар једног природног тона – да то претворе у бројеве и упамте, а онда истовремено емитују осам овако разложених тонова, са неисцрпним могућностима комбиновања. За оне мало боље познаваоце електронике наводимо и податак да „синклевијер" са својим микропроцесором од шеснаест бита (свака информација постаје број од шеснаест цифара) анализира дати звук, ништа мање него 50 хиљада пута у секунди.

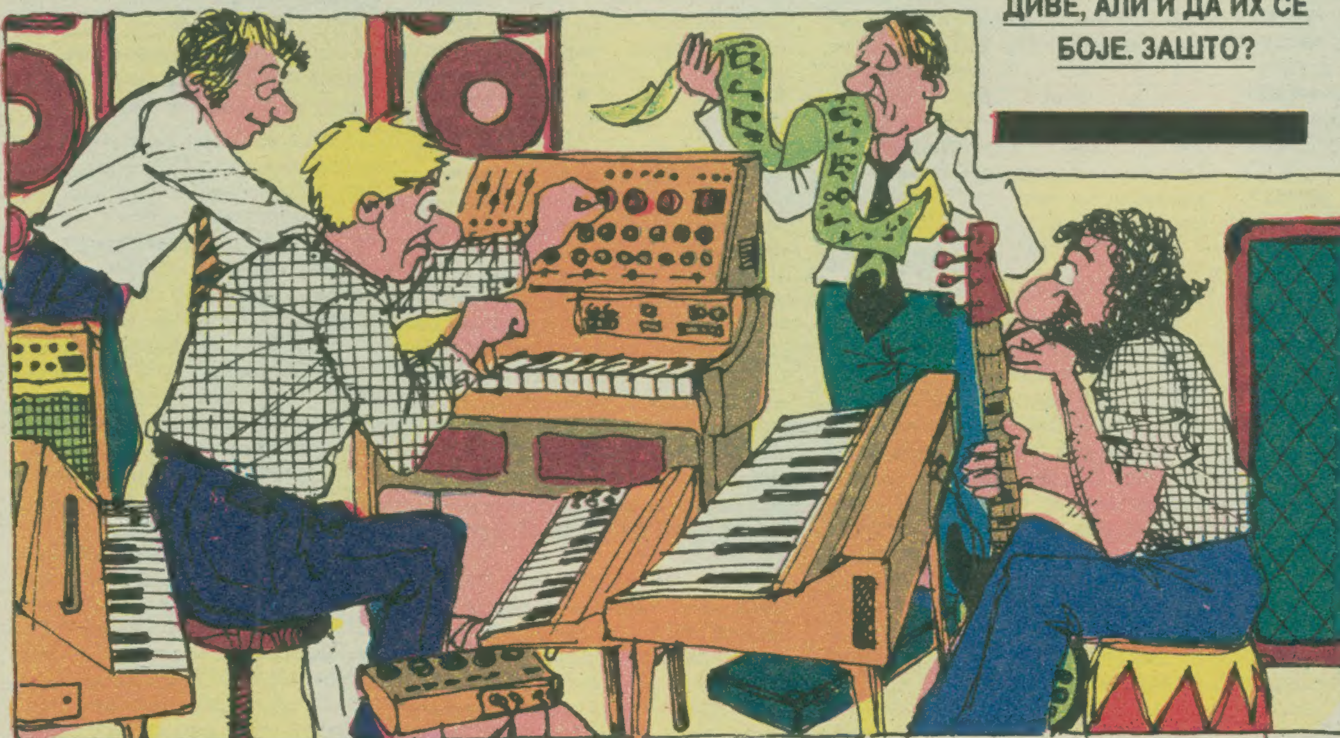
Трубаче, молим!

Меморија овог уређаја може да прими преко пет хиљада нота, али се уз помоћ флопи-дискова могућности бесконачно увећавају. Није претерано ако се каже да уз његову помоћ човек може да начини комплетан снимак за грамофонску плочу, а да се при том не помакне с места. Наравно, то је и прилика да се уштеди време и огроман новац који би једно овакво снимање у студију свакако прогутало.

Оператер испред видео-терминала „ферлајта". Овај музички компјутер савршено прецизно подражава звук познатих инструмената. Али, његове могућности су далеко изнад тога.

То још није све. Уз помоћ „ферлајта" чак се и улога композитора мења, и то не мало. Напор који је он раније улагао користећи се инструментом, не само да више није неопходан, него је и потпуно излишан. Довољно му је да смисли композицију и затражи да је одсвира квартет гудача, на пример. Ако не звучи добро, може да притисне друго дугме, па да му композицију одсвира квартет дувача – трубача или саксофониста. Треба ли нечим зачинити звук!? Ништа лакше него наснимити рику слонова, ломљаву стакла, писак сирене аутомобила...

Ако је потребно, компјутер у рекордном времену избацује партитуру музичког дела које је, по налогу, одсвирао. А њу можете исправљати кад хоћете и колико хоћете јер се исправка аутоматски врши и у меморији.

Ма колико да звучи невероватно, ово што смо набројали само је део могућности најновијег дигиталног синтисајзера. Уза све то, увелико се ради и на додатној опреми, тако да се слободно може рећи да је „ферлајт" још у повоју!!! Конструктори се утркују с временом, али и са музичарима који су навикли на традиционалан начин рада. А њима није лако. Јер, да би могли успешно да користе компјутер, мо-

рају да имају одређено предзнање и интелектуалне способности за ову врсту посла.

Извођач у публици

У Америци и Енглеској прилично је распрострањена бојазан од ове чудотворне звучне машине. Уплашени да не изгубе посао, људи из удружења музичара успели су да издејствују да се у дискографским кућама ограничи употреба компјутера, што није много вредело јер се у међувремену породица музичких машина знатно проширила.

Гигантима „синклевијер" и „ферлајт" придодати су апарати са нешто мањим могућностима, али погодни за „нормалну употребу". Ту спада „емјулејтор", програмиран за производњу звукова традиционалних инструмената и економични „поли 61" који је већ направио бум. Веома су тражене и дигиталне удараљке „лин" које су измениле не само досадашњи изглед бубњарских инструмената већ и улогу бубњара. Више се не свира већ програмира.

Неки музичари користе обичан компјутер типа „епл" уз чију помоћ успевају да истовремено добију звук шеснаест инструмената. Овај компјутер може чак и да говори, а ускоро ће, изгледа, и да пропева.

Како ће изгледати концерти у будућности? Врло је вероватно да ће извођач седети негде по страни и слушати музику коју је сам програмирао. Та идеја се многима не допада. Један од најпознатијих светских органиста Енглез Брајан Огер признаје предност рада уз помоћ компјутера али ће, највероватније, наставити да се публици представља уживо. Насупрот њему Вангелис, музичар из састава „Афродитино дете" који је годинама пратио Демиса Русоса и свирао чувени мотив из филма „Блејд ранер", већ је одлучио да се повуче у један париски студио заједно са својим машинама, од којих свака вреди бар триста милиона старих динара. Каже да је тада најсрећнији?!

„Синклевијер" производи звукове које је, практично, немогуће разликовати од оригиналних. Али, према тврђењу познавалаца, производња природног звука није толико важна колико могућност да се створи нешто ново. Уосталом, кажу они, ово је последња генерација која је још у стању да разликује „прави" звук.

Д. В.

ЈАСТРЕБ НАД АЕРОДРОМОМ

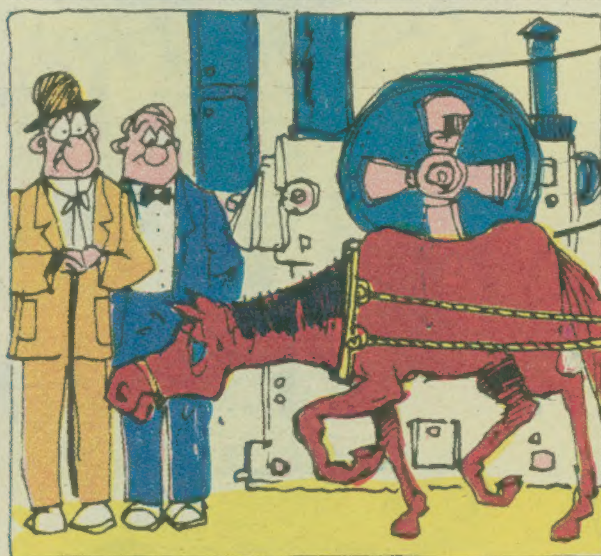
Петар Шефер бави се једним занимањем које је веома ретко у Европи, а у Чехословачкој је његова професија јединствена: он је соколар и запослен је на аеродрому.

Само између 1972–1975. године у Европи је забележено 3806 случајева судара птица и путничких авиона. Два су се авиона срушила, 141 мотор је упропашћен. Највећа опасност од ових нежељених сусрета постоји у близини аеродрома непосредно пошто авион узлети или док се спрема да атерира. Постоји читав низ метода како се све плаше птице да би се удаљиле од писте, а један од најефикаснијих су птице грабљивице. Довољно је на три минута пустити сокола изнад аеродрома и пилоти ће читав следећи час бити мирни.

Истина, ни грабљивице не могу увек да помогну, рецимо кад је лоше време. Тада се примењују јаки снопови светлости, разни застрашујући звуци, крици за узбуну снимљени на траку. Има и других тешкоћа: у Чехословачкој су највећи непријатељи авиона чавке и вране. Грабљивице за њих нису нарочито заинтересоване тако да их морају специјално обучавати. За младе птице тренинг траје пола године, а за одрасле два-три месеца.

Трошкови заштите аеродрома помоћу јастреба, соколова и других грабљивица стају око сто хиљада круна годишње, а поправка само једног авиона после судара с птицом може да изнесе и неколико милиона круна. Захваљујући томе што Петар Шефер редовно пушта пернате стражаре изнад аеродрома више не постоји стаза којом су вране сваког дана летеле – увече према легалу, ујутру према извору хране на оближњим пољима. Док нису доведени соколови, овај проблем никако није могао да буде решен, чак су и летови одлагани и прилагођавани „возном реду" врана.

ИСТОРИЈА „КОЊСКЕ СНАГЕ"

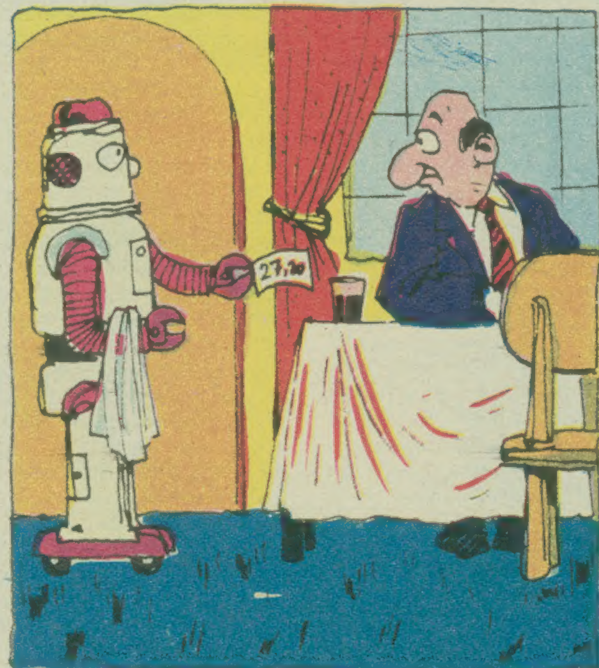
Једна од првих парних машина које је конструисао Џемс Ват била је намењена пивари где је требало да покреће пумпу коју су до тада покретали коњи. Желећи да утврди да ли је и колико машина боља од коња, пивар је натерао једног од својих најбољих коња да осам часова непрекидно покреће пумпу, а затим је сабрао количину испумпане воде. Показало се да је коњ за осам часова испумпао нешто више од два милиона килограма. Даљи рачун је показао да је за сваки секунд коњ подизао на висину од једног метра 75 килограма воде. Тај податак Ват је узео за јединицу мерења.

У ствари, просечна снага коња мања је од коњске силе, али повећана вредност више је одговарала пивару који је поручио машину одређене снаге, односно с одређеним бројем коњских снага желећи да у оквиру одговора добије од Вата јачу машину.

МАЛИ, ДЕБЕЛИ, ПОСЛУШНИ...

Високи су по метар и по, тешки по деведесет килограма. Њихова тела имају облик бурета, али то им не смета да се лако и спретно крећу – на точкићима: Танбо Р–1 и Танбо Р–2 су роботи, запослени као конобари у ресторану „Специјалитети код две панде". Ресторан са електронским пандама налази се у америчком граду Пасадени и не само да не може да се пожали на посећеност, већ је доспео и у новине због необичних конобара наручених у Јапану (власник ресторана је Јапанац).

Танбо Један и Два имају главе од прозирне пластике препуне разних сензора, али се очи лепо виде. Оне се упиље право у лице госта који наручује специјалитете. На глави се налазе и уши – њих роботи такође „нањуле", а на врху стоји антена. Они умеју и да говоре, „металним", аутоматским гласом, али само на јапанском. То наравно не значи да не разумеју енглески! И те како добро, поруџбине никада не побркају. Када гост каже све што жели, робори конобари одлазе до места где се издаје храна и тамо се на њихове чврсте руке наслажу тацне и чиније. Онда они на својим точкићима расподеле све како треба, од стола до стола...

МЛАДИЋ И ПАЛМЕ

Ретко где на једном месту има толико палми као на Вису: парк су створили поморци који су ову лепу биљку доносили с далеких путовања по свету.

ОВО ЈЕ ПРИЧА О МЛАДОМ И УПОРНОМ СТРУЧЊАКУ КОЈИ ЈЕ СТВОРИО НАЈВЕЋИ ЕВРОПСКИ РАСАДНИК СКУПОЦЕНОГ ДРВЕТА: ОН СЕЈЕ ПАЛМЕ У МАЛЕ ПЛАСТИЧНЕ ЧАШЕ У КОЈИМА ЈЕ ПОЛА ЗЕМЉА, А ПОЛА – КОМИНА!

Зове се Винко Мратинић, има 27 година и инжењер је агрономије. А палме којима се посветио са заносом научника – пионира, јер о њима се на факултету не учи, представљају једну од знаменитости Виса. У том граду има их као ретко где на једном месту: парк палми смештен у средини луке још издалека привлачи пажњу, а чупаве зелене главе овог дрвећа остављају необичан утисак тако збијене и густе.

Парк је стар више од двеста година. Његове палме, као и остале многобројне врсте на острву, доносили су наши поморци са далеких путовања: из Африке, Америке, Азије... И расадник је веома стар. У доба кад је настао, негде крајем 18. века, припадао је вишкој властелинској породици Вучетића која је своје презиме преокренула на млетачко – Де Лупис Доими.

Доими су имали кликер за агробизнис, како би се то рекло модерним речником. Дошли су на идеју да палме које су тако лепо и необично у великом броју красиле њихов посед – помало продају. Било је то доба рококоа и по салонима Европе палма у жардињери сматрана је врхунцем укуса, егзотике и статуса. Пошто је у вртове Доимија падало доста семења, они су расађивали младе палмице и продавали их. То се показало толико уносно да су мушкарци из те породице традиционално одлазили на студије агрономије и гајењем палми бавили се стручно чувајући „пословну тајну".

Последњи Доими побегли су са Виса заједно са последњим Италијанима када је Италија капитулирала у другом светском рату. Остао је расадник који је временом све више пропадао.

Изгребан и угруван

Оно што је било сасвим уносно у доба првих агронома Доимија постало је главна тешкоћа у данашње време: спора производња. Јер, палме су се сејале напољу, на отвореном простору. Да би проклијале, било је потребно и пола године а да би порасле до величине за расађивање и продају требало је чекати око три године, а тек тада су настајале главне тешкоће. То ђубасто дрво има огромно корење, међу најдужим у биљном свету (главна, средишња жила палме нарасте и до десет метара) које се при ископавању из земље мора исећи што дрвету нимало не прија. Тако палма у саксији мора и да одболује... А ако се не пресади на време, њено корење нарасте толико да је то онда немогуће учинити. Тако је расадник постао пун џиновских палми.

Прича Винка Мратинића почиње пре двадесетак година када је био дечак, а његов отац радник у расаднику. Сваког јутра Винко је долазио са мајком да оцу донесу маренду и као сваки дечак у његовим годинама трчао около, завиривао, верао се. Тако се догодило да је једнога дана са крова старог стакленика високог око два метра – треснуо доле, право у палме.

– Био је то мој први непосредан сусрет с палмама – смеје се он данас. – Не само да се тада нисам заљубио у палме него сам се наљутио јер сам се добро угрувао и изгребао на њиховом оштром лишћу.

Некако брзо после тога Винков отац одлучио је да напусти расадник. Отишао је у Загреб да настави школовање, па је тамо завршио најпре средњу школу, па вишу пољопривредну и најзад се као агроном запослио у ИПК „Осијек". За све то време Винко је био у родном Вису код баке. После је почело сељакање, од Осијека до Метковића, мењао је школе јер су се и родитељи селили. У Вис је долазио само о празницима. Али, плавокоси дечак не само да никада није заборавио родно острво, него је у тим селидбама схватио да само тамо жели да се врати заувек. Тако се уписао на студије агрономије у Загребу – желео је да се бави виноградарством.

Студије је Винко завршио пре рока! Његов отац је у међувремену постао један од директора на пољопривредном добру „Неретва" и младић је могао тамо и сам да се запосли, али срце га је вукло на Вис. Вратио се, мада у његовом родном граду није било посла у винарији. Нашло се „резервно" решење: распоређен је у расадник палми.

Говорили су да сам луд...

А у расаднику само два радника која су с муком одржавала какву-такву производњу, уз огромне губитке. Инжењеру приправнику није било лако:

– Да сам почео од нуле било би ми лакше. Али од криве традиције! Прве године нисам могао ништа да учиним јер се на студи-

Винко Мратинић у расаднику – палмице сад путују са Виса у свет.

јама о палмама уопште не учи. Само сам посматрао и правио ситне огледе. Успео сам једино да очистим терен. У то прво време обишао сам и неколико расадника у Неретви, Сплиту, Загребу и Београду, обилазио сам и паркове и на основу свих тих сазнања а и мог стручног предзнања одлучио сам: или да нешто учиним или да „изгорим". Било је ту помало и ината јер ми нису веровали и говорили су да сам луд... Тако сам почео жестоко и већ друге године повећали смо производњу са 200 палми на 10.000, а онда сам се зарекао да ћемо произвести 100.000 за годину дана.

Шта је омогућило овакав преокрет?

Мада се Винко Мратинић из скромности томе противи, можемо слободно рећи да је томе допринела не само његова упорност већ и једна генијална досетка.

Пре свега, престао је да сеје палме у отворене леје како би спречио оно бујање корена и његово сакаћење приликом пресађивања. Почео је да ставља сваку семенку појединачно у пластичну чашицу за кафу. Али, ни то није ишло тако просто као што изгледа – семену је потребна топлота да би проклијало. Зато се млади инжењер који није имао затворену топлу леју сетио да искористи нешто што се хиљадама година одбацивало: комину од грожђа (љуске и семење од измуљаног грожђа који остану када се оцеди вино). Винарија је у Вису одмах поред расадника – исто су предузеће.

Тако су чашице пуњене мешавином земље и комине која у току врења ослобађа високе температуре. И, уместо за три до шест месеци, семе палми клијало је за петнаестак дана! Начин производње потпуно је измењен без динара улагања.

Али, Винко још није био задовољан. Размишљао је само о томе како да младе биљке подигне до расађивања у праве саксије за време хладног периода године и тако скрати период њиховог растења за још пола године? Требало ми је клијалиште, затворена комора са доводом топлог ваздуха, пуно влаге, светлости и одређеног ваздушног притиска. Код палме је то посебан проблем јер је клијање дуготрајно и сви ови елементи морају се при том још и мењати.

Ипак, нашло се решење. Опет нешто сасвим изузетно и необично!

Изум какав нико нема

Винко овако прича:

– Без Звонка Петрића из Комиже никада не бих успео. То је човек који има преко 30 патената регистрованих у свету и по чијим идејама ради, на пример, једна фабрика у Хамбургу, а овде су га прогласили – лудим, ридикулом. Отишао сам код Звонка и објаснио му шта ми треба. Он се затворио у своју конобу, два месеца није излазио, а онда ми је донео на Вис прекрасну справу какву нико нигде нема нити се може купити. Довео сам расадничаре и сви су били запањени не само функционалношћу већ и прекрасним, старинским изгледом те коморе са истокареним ножицама и калиграфски исписаним називима.

Винко се није ни тада зауставио, мада је клијалиште у потпуности вршило задатак и скратило вегетативни период за годину дана. За већу производњу био је потребан пластеник, а проблем је опет био исти: за тако нешто нема средстава. И поново је Звонко Петрић позван у помоћ, да „измисли" пластеник.

Звонко се сетио да конструкцију дигне од нечега чега је ту било надохват руке и то у довољним количинама: од гвозденихстубова за лозу. Спајао их је по три, тако да се увек могу поново раставити и користити у стару сврху. Конструкција је прекривена најлоном, а леје начињене од мешавине земље и комине. У те леје сада су полагане оне чашице са биљкама изниклим у клијалишту. И овде им је било топло и угодно, расле су брзо: за два месеца пресађиване су у веће пластичне чаше за воћни сок, а онда у црне најлон-кесице са избушеним рупама у којима се и продају.

Резултат – у првој години овакве производње одгојено је 40 хиљада садница од чега је расадник већ у првој половини године продао 30 хиљада, остварена је добит од око милион динара (нових наравно). Вишани су чак почели да извозе палмице. Тек сада се у пуној мери користило природно богатство – парк палми – као извор семена. Јер, са Винковом технологијом могуће је произвести онолико палми годишње колико се жели и колико се може продати.

Винко Мратинић на све ово само каже:

– Највећи мој успех је што сам проникао у тајне палме и организовао њен узгој у посуди. Али, знање и логика нису били довољни: као што то често бива, ја сам, вођен интуицијом, успео да постигнем то да палма од две године изгледа као да јој је четири...

Мирјана КРСТУЛОВИЋ

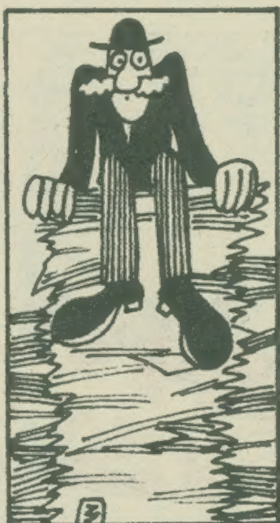
Анегдоте

СКУП САН МАРСЕЛА ПРУСТА

Марсел Пруст је био претерано осетљив на буку, али и на пригушене шумове тако да му је било просто немогуће да заспи осим у „гробној" тишини. Зато је био „тежак" гост ако би прихватио позив неког пријатеља да проведе више дана у његовој кући. Требало је не само обезбедити му најтишу собу у кући него се постарати да на вратима и прозорима буду застори који би пригушили сваки шум било ходања у кући било с улице.

Али, у хотелима је Марсел Пруст увек био радо виђен, дочекивали су га клањањем до земље... Разлог: изнајмљивао је собе до своје и оне преко пута као и на спрату изнад како их не би заузео неко други и тако реметио његов осетљив сан.

ДВА РАЗЛОГА

Амерички „краљ штампе" Вилијем Рандолф Херст позвао је у своју канцеларију чувеног новинара, уводничара Артура Бризбејна и рекао му:

– Својим сјајним радом заслужили сте пола године плаћеног одмора. Можете кренути кад зажелите!

Кад је Бризбејн одбио, изненађени Херст је хтео да зна зашто. Познати новинар је одговорио:

– За то постоје два разлога. Први је: могло би се догодити да за време мог одсуства опадне тираж листова, што не би било добро за нашу издавачку кућу. Други разлог: могло би се догодити да тиражи не опадну. То, опет, не би било добро за мене.

БИЋЕ ОПЕТ КАМЕНО ДОБА...

Новинари су једном упитали Алберта Ајнштајна какво би се оружје по његовом мишљењу могло користити у трећем светском рату. Чувени физичар је одговорио да не зна, али је додао:

– Зато знам какво би се оружје користило ако би дошло до четвртог светског рата.

Заинтересован, новинар је нaћулио уши, а Ајнштајн је рекао:

– Каменице. Каменице, без сваке сумње!

КОЛЕГЕ

На једном пријему у Њујорку срели су се чувени виолиниста Исак Шерн и боксер Мохамед Али. Пошто су се упознали, виолиниста први рече:

– У ствари, ви и ја смо колеге јер обојица живимо од оног што зарадимо својим рукама.

Боксер му се прво добро загледа у лице, па одговори:

– Ви сте онда ненадмашни! Немате на лицу ни најмањи ожиљак...

ФОКНЕР И ПОШТАР

Једног јутра Виљем Фокнер је био позван у пошту да подигне оно што је стигло за њега. Пружајући му врећу пуну писама, службеник је задивљено рекао чувеном писцу:

– Мора да је велико задовољство примати писма од толико разних људи?

– Ја примам писма од само две врсте људи – одговорио је писац – оних који ми траже новац на позајмицу и уверавају ме да изванредно пишем и оних који не траже ништа и говоре ми да не умем да пишем.

WALT DISNEY

ПАЈА ПАТАК

МОЛИМ ВАС, ЗАКАЖИТЕ МИ САСТАНАК СА ПОСЛОВНИМ ПРИЈАТЕЉИМА У ДВА!

РАЗУМЕМ!

ГЕРТРУДО, ЈАВИТЕ МИ СЕ ТАЧНО У ДВА!

ДОБРО, ШЕФЕ!

ШЕФЕ, ТАЧНО ЈЕ ДВА! ИМАТЕ ЗАКАЗАН САСТАНАК!

ЈАВИТЕ СЕ ЗА ПЕТНАЕСТ МИНУТА!

ТАЧНО ЈЕ ДВА И ПЕТНАЕСТ, ШЕ-ФЕ!

ХВА-ЛА, ГЕРТРУ-ДО!

ИЗВИНИТЕ ШТО КАСНИМ, ДРАГИ ПРИЈАТЕЉИ, АЛИ ТЕШКО ЈЕ КАД ЈЕ ЧОВЕК ГЛАВНИ ГАЗДА!

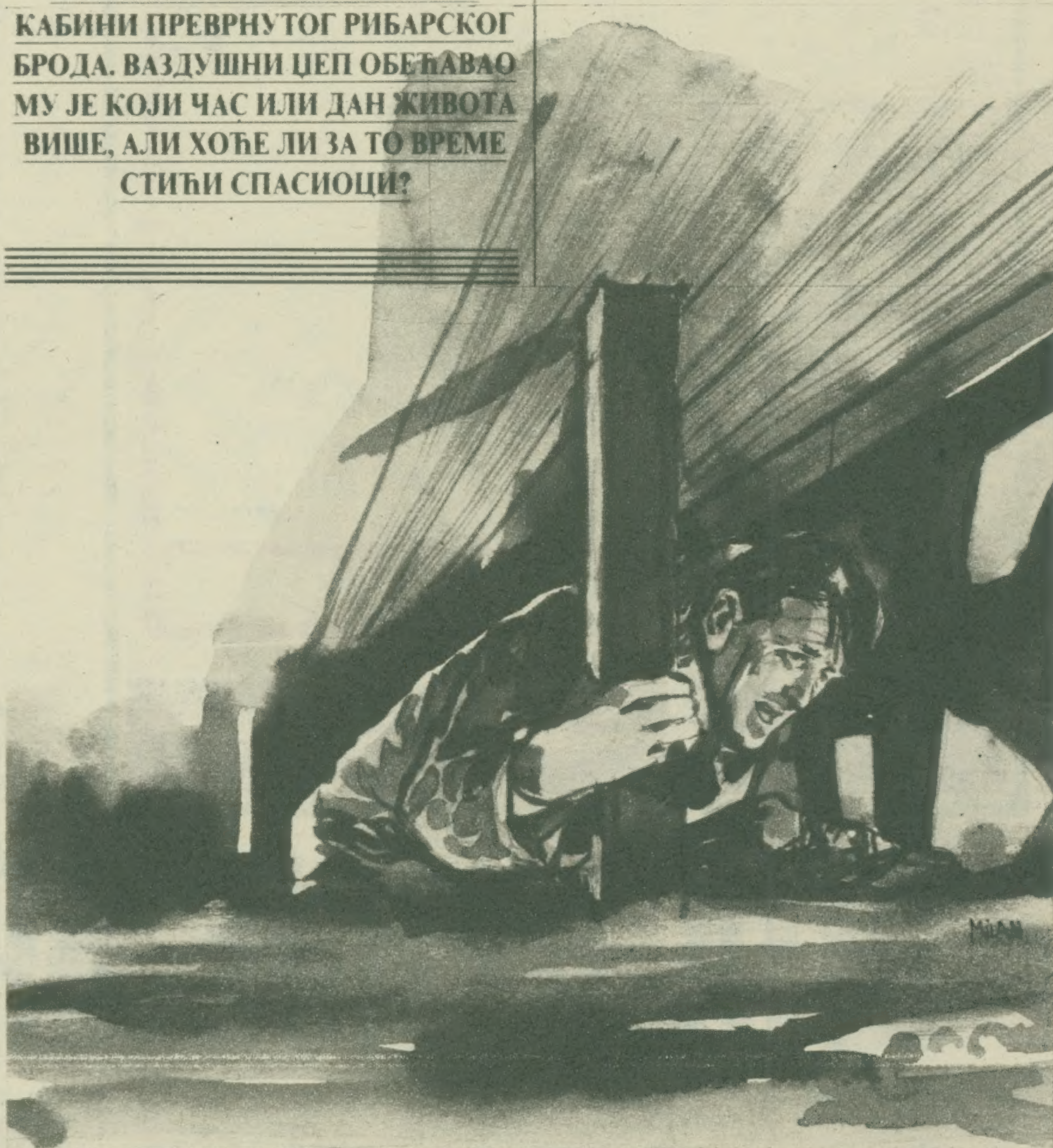
7-11

НЕ СМЕМ ДА ЗАСПИМ

Џон Хатли у загрљају своје кћерке Карин.

НОВОЗЕЛАНЂАНИН ЏОН ХАТЛИ БИО ЈЕ ДО ГУШЕ ПОД ВОДОМ ПО КОЈОЈ ЈЕ ПЛИВАЛА НАФТА – У КАБИНИ ПРЕВРНУТОГ РИБАРСКОГ БРОДА. ВАЗДУШНИ ЏЕП ОБЕЋАВАО МУ ЈЕ КОЈИ ЧАС ИЛИ ДАН ЖИВОТА ВИШЕ, АЛИ ХОЋЕ ЛИ ЗА ТО ВРЕМЕ СТИЋИ СПАСИОЦИ?

Почетком ове године мој пријатељ Рекс Стивенс и ја кренули смо у рибарење по Тасмановом мору, крај обала Новог Зеланда, мојим рибарским бродом дугачким четрнаест метара. Од самог почетка пратило нас је невреме, али брод је одолевао снажном ветру и високим таласима. Ниједног тренутка није нам се чинило да ћемо се наћи у животној опасности.

Изненада, огроман талас, по мојој процени био је висок осамнаест метара, сручио се на брод. Бацио га је увис као да је сламчица, а онда га вратио у запенушано море наопачке. Угледао сам Рега како као метак излеће из капетанске кабине и пада у море. За тренутак ми се учинило да сам и ја избачен с брода у море, али сам на свој ужас схватио да ме је некаква сила одвукла у потпалубље, у једну од кабина, и да сам био заробљен у ваздушном џепу.

Узалуд сам се освртао око себе да пронађем излаз из тог пакла. До гуше сам био под водом по којој је пливала нафта и веровао да ћу се угушити од тог непријатног мириса, уколико се пре тога не удавим. Ако не завршим на један од ових начина, умрећу због недостатка инсулина. Дијабетичар сам и ниједан дан нисам могао да будем без овог препарата. знао сам да без хране и воде могу да издржим десет дана, али без инсулина за кратко време пашћу у шок и умрети.

Зграбио сам даску која је пливала поред мене и углавио је уместо носача за кревет који је вода збрисала, вероватно у првом налету. Она ми је даље послужила као ослонац. Простор испуњен ваздухом износио је свега шездесетак центиметара.

Часови су споро одмицали, а од спасилаца ни трага. Мртву тишину прекинуо је некакав туп ударац који се убрзо претворио у бат корака. Викао сам да бих дао до знања да сам жив, али одговор није стизао. Касније сам сазнао да је то био Рег који је неким чудом успео да се попне на труп превнутог брода.

Напољу је и даље владало невреме. брод се непрекидно љуљао и замашћена вода у кабини запљускивала ме је свом силином. Остајао сам без даха и чинило ми се да ћу се сваког тренутка угушити. Покушавао сам да не мислим на то шта ме чека. Мисли су ми прво одлутале до мојих најближих – супруге Роуз, наше шесторо деце и једанаесторо унучади. То ми је и дало снаге да истрајем у борби за живот.

Ваздух је у кабини из часа у час постајао све загушљивији. Губио сам дах, али сам се и даље чврсто држао за климаву даску. напор који сам уложио да бих остао изнад нивоа воде потпуно ме је исцрпео тако да сам у једном тренутку осетио страховиту потребу за сном. Међутим, знао сам да се ако само и задремам, можда више никад нећу пробудити.

Другог дана већ сам био потпуно ошамућен, осећао сам слабост у читавом телу и благу дрхтавицу. Претпостављао сам да је то због испарења нафте и недостатка кисеоника, али је то лако могао да буде и недостатак инсулина без кога ни у нормалним приликама нисам могао дуго да издржим. Размишљао сам о томе да покушам да пронађем излаз из кабине, али сам од тога брзо одустао јер је постојала опасност да се заглавим или упетљам у рибарске мреже, а то би већ било равно самоубиству.

Није ми остало ништа друго него да чекам. И у тренутку кад сам изгубио сваку наду, зрачак светлости пресекао је ваздушни џеп у кабини и допро до мене. Чинило ми се да сањам. Да ли је то заиста светлост? – питао сам се. Ипак јесте! Тамо са њене друге стране био је ронилац. Повикао сам:

– Овамо! Ја сам овде!

Уследило је само:

– Џоне, издржи још мало!

То су ми биле најдраже речи које сам икад чуо.

Ронилац и његов колега прво су ми омогућили да дођем до свежег ваздуха, и када сам се добро надисао кисеоника из боце коју су носили са собом, извукли су ме из кабине кроз рупу коју су начинили на трупу.

Тек кад сам се нашао на спасилачком броду који ме је одвезао до куће у Веспорту, испричали су ми како су ми спасли живот. Догодило се, у ствари, да је посада патролног авиона обалске страже приметила Рега како се пење на изврнути брод, и већ је било прошло тридесет и три часа од бродолома кад је хеликоптер дошао по њега. А да би мене извукли, било је потребно да позову професионалне рониоце из Велингтона, удаљеног око 350 километара од места несреће. на отварање пролаза којим су се пробили до мене утрошили су шест часова мукотрпног рада.

У поплављеној кабини превнутог брода провео сам скоро два дана, тачније четрдесет и два часа који су ми се чинили дуги као сама вечност.

Џон ХАТЛИ

Свака страница има површину од једног квадратног метра са стотинама цртежа који крију потпуно непознате медицинске информације. Књига се строго чува и приступ до ковчега у коме је има свега неколико људи

ШТА КРИЈЕ „БРИ-ША"

ФРАНЦУСКИ ПУТОПИСАЦ ДИТРЕЛ ДЕ РЕН УБИЈЕН ЈЕ КРАЈЕМ ПРОШЛОГ ВЕКА САМО ЗАТО ШТО ЈЕ ПРОУЧАВАО ТИБЕТ. ЈАПАНЦУ КАВАГУЧИ ИСКОПАНЕ СУ ОЧИ. ХАМБАЛАМУ АГВАНУ ДОРЏИЕВА ТО НИЈЕ УПЛАШИЛО...

Непознати лекари и сликари провели су целу другу половину 17. века у тибетском манастиру Сертог-Манбо у Ласи састављајући „Бри-ша", јединствен зборник индо-тибетске медицине. Књига је столећима чувана као зеница и била доступна само малом броју пандита, најбољих лама-лекара. Тако је било све до почетка нашег века кад се као васпитач Далај Ламе XIII у Ласи нашао бурјатски хамбалама Агван Дорџиев. Њему је у једном тренутку на ум пала дрска и врло опасна мисао: да направи копију „Бри-ша" и однесе је у своју домовину Бурјатију, област на обалама Бајкалског језера коју насељава монголски народ, данас у саставу СССР.

Тибет је у то време најбрижљивије чувао своје тајне. По заповести Далај Ламе и наређењу кинеског императора нико изузев ходочасника није смео да ступи на његову територију, а камоли да изнесе било какав документ. Казне су биле сурове. Крајем прошлог века на Тибету је убијен француски путописац Дитрел де Рен. Јапанац Кавагучи проучавао је Тибет обучен као ходочасник, али су га открили свештеници манастира Сера и без милости му ископали очи. Нису само странци страдали: неколико лама је било јавно ишибано и потом осуђено на тешку тамницу због тога што су индијском истраживачу Сарат Чандри Даса омогућили да испитује Тибет.

Ови примери изгледа нису уплашили бурјатског хамбаламу Дорџиева: „Бри-ша" је стигао у Бурјатију. Остаће заувек загонетка како је успео да нађе сликара-преписивача и наговори га да препише и преслика целу „Бри-ша".

Копија постала оригинал

До 1936. Агван Дорџиев чувао је копију код себе, а после његове смрти „Бри-ша" је предат на чување републичком етнографском музеју. Педесетих година у Бурјатији се појавио речник тибетских лековитих трава у коме се први пут помиње „Бри-ша". Иначе, пре петнаестак година бурјатска копија је постала „оригинал" јер је за време познатих догађаја у кинеској културној револуцији уништен оригинал у Ласи.

„Бри-ша" се данас чува у специјалној просторији етнографског музеја у специјалном дрвеном сандуку ојачаном гвожђем. Приступ драгоцености строго је ограничен на неколико људи, па је и репортер совјетског часописа „Око света" био под строгом контролом. „Једна жена, историчар уметности у овом музеју, скинула је пломбу и отворила поклопац, док ме је друга љубазно замолила да своју торбу и фото-апарат оставим напољу, као – да бих се комотније осећао. Трећа је с муком, обема рукама, почела окретати листове – укупно 77..."

Није ни чудо. Свака страница има површину од 1 m², а на њој су распоређене стотине цртежа у боји који садрже разноврсне и драгоцене медицинске информације. Рецимо, само о томе како помоћу пулса поставити дијагнозу неке болести постоји готово хиљаду цртежа! Већина страница ишпартана је на десетак водоравних колона у којима су цртежи са разним сценама из живота човека. Ту су и биљке, и животиње, и разни предмети, чак и небеска тела. Што је врло занимљиво, у човечјем обличју представљени су и оболели органи – рецимо, срце, плућа, јетра. И готово на сваком цртежу насликани су и разноврсни лекови животињског, биљног, минералног порекла.

Лакше у стиху

Много шта из овог зборника древног народа заслужује пажњу савременика, можда највише податак да се у њему, по свој прилици, први пут у историји медицине, практично указује на неопходност да се фактор времена узима у обзир при лечењу, а то је оно чиме се данас бави нови одељак медицине – хрономедицина. Човечја глава приказана је као шема – Сунчевог сис-

Нема на земљи ничег што не би могло да буде лек – кажу Тибетанци у чијим књигама модерна медицина налази драгоцене податке који су резултат експеримената на људима.

Рецепт често изгледа овако: десетак врста трава и иситњено камење, неколико минерала, затим комадић опеке с неког храма, окамењеног дрвета, змијске коже...

тема. Ту су Земља, Месец, Сунце. Јасно се виде и елипсоидне путање орбита планета. А даље, неколико десетина цртежа говори о примени одређене методе лечења у зависности од Месечевих мена, различитих атмосферских прилика, годишњег доба.

Посебан део овог атласа посвећен је изворима од којих се праве лекови: описано је више од 500 врста биљака (ту је и женшен, и коприва, и боквица), више од сто врста лекова животињског порекла, доста оних којима су основа – минерали. Ту је, рецимо, занимљив случај биљке горчице за коју се тек од пре неколико година и модерна медицина заинтересовала, а Тибетанци су вековима познавали и успешно користили њена лековита својства.

Тајне тибетске медицине нису могле бити откривене само преко књиге „Бри-ша“ која је у ствари илустровани коментар много старије „Вајдура-онбо“. И ови стари записи, скупљени на 1283 листа, заправо су коментар још старијег извора тибетске медицине (8. и 9. век), тзв. „Чжуд-ши“, што у буквалном преводу значи „Четири основе“. Занимљиво је да је „Чжуд-ши“ састављен од 14 хиљада стихова, а објашњење зашто је тако гласи: тако је много лакше упамтити дугачка упутства. А још ако су и цртежи ту – нема проблема.

Питај учитеља!

Међутим, проблема је било, и то великих. Посао око дешифровања ових старих медицинских приручника прво су преузели лингвисти: књиге су писане на старомонголском, тибетском, кинеском, санскриту, понекад и на неколико одједном. Језички стручњаци су релативно брзо успели да их преведу, али је тек тада дошао на ред мукотрпан део посла: како растумачити алегоријско значење текстова?

„Разболео се краљ, доглавници тешко дишу, велможе се с напором крећу“, превели су лингвисти запис из зборника древне тибетске медицине. Ову сцену из „дворског живота“ требало је даље дешифровати. Уз помоћ зналаца језика, историје, културе древне цивилизације и још многих других стручњака, магистар медицинских наука Базарон успео је да одгонетне смисао „оболелог краља и његових доглавника“. Утврђено је да је краљ – срце, доглавници – плућа, а велможе – зглобови. Реч је, дакле, о срчано-плућном обољењу. Тиме је завршено тек пола посла – постављена је дијагноза, потребно је одредити терапију, онакву какву су прописивали тибетски лекари.

Даљи задатак дешифровања списа преузела је лабораторија експерименталне фармакологије. Често је рецепт овако изгледао: десетак врста трава и иситњено камење, неколико минерала, затим комадић опеке са неког храма, окамењеног дрвета, змијске коже... Код сложених случајева у рецептима старих лекара често је стајало „Питај учитеља!“ Па, и екипи стручњака која је радила на овом дешифровању није преостајало ништа друго него да један другог често питају за савет.

Пажљиво пратећи упутства из рецепата лаборанти трагају за правим тибетским лековима и често су принуђени да, поред знања, користе и машту. Јер, како другачије одредити ону праву пропорцију траженог лека (то нигде не пише), како наћи све састојке који чине одређен лек?! Како из тог обиља лековитих трава одредити праву за одређену болест? Због тога су лекари из Бурјатије одлучили да сузе област трагања и ограниче се на обољења органа за варење – јетре, жучног мехура, гуштераче, желуца.

На крају су ипак успели да справе лек, тачније десетак његових варијанти...

Прво подсмех, па...

Бурјатски научници су до данас успели да дешифрују више од 50 лекова тибетанске апотеке и да, што је главно, утврде да сви они не само што не смањују имунитет оболелог него чак, за разлику од већине хемијских препарата, подстичу организам да појача своју одбрамбену моћ. При томе је веома важно, истичу истраживачи, да се тибетска медицина у основи веома разликује од такозване народне.

Видари и травари по правилу немају појма о медицини. Они као лек преписују елементарне сировине, са једном или две компоненте, две-три траве, у рецепту. А тибетански лекови су изузетно сложени по саставу – многи садрже и до седамдесет-осамдесет компоненти. И сваки састојак има, ма како то на први поглед изгледало наивно, дубоку оправданост због чега је баш он саставни део одређеног лека.

По схватању древне тибетанске медицине лекови могу да буду биљке, и минерали, и материје животињског порекла. Расправе у „Жчуд-ши“ и „Вајдура-онбо“ нуде богат избор од 1300 лекова биљног порекла, подељених по свом лековитом дејству на 17 група! Већина од њих још није сасвим проучена. На пример, биљка „бар-ба-да“, која је изузетно успешна у спречавању инфекција, уопште се није примењивала у савременој фармакологији.

Тибетанци су много више него савремена фармакологија користили састојке животињског порекла: пијавице, гмизавце (змије, гуштери), рогове многих животиња... Додуше, понешто од тога се користи и данас за вакцине и хормонске препарате али много тога се искључује, чак изазива подсмех лекара. Рецимо, кад се баш из тибетских списа сазнало да се говеђа супа од костију лобање рогате марве користи као лек за повреде великог мозга и неких облика парализе, многи су се гласно насмејали. Међутим, Јапанци су користећи искуство традиционалне источне медицине направили и већ користе препарат гамалон за лечење болести крвних судова, трауматолошких повреда великог мозга. Тај препарат заснива се на извлачењу екстракта из мозга рогате марве. Сличан препарат под именом аминалон направљен је и у СССР-у. Резултати су, кажу, задовољавајући.

„Најегзотичнија“ група сировина за лекове свакако је она минералног порекла. Тибетанци су користили: злато, бисер, тиркиз, корале, бакар, живу, затим руде богате минералима, фелдспат, натријум-хлорид, соли сумпорне киселине, шалитру, соду, гипс. „Чжуд-ши“, на пример, каже да злато продужава живот окрепљујући здравље старијих и штитећи га од штетних утицаја; за сребро се тврди да корисно за лечење оболелих од жутице, гнојних рана и кожних обољења; да је бакар изванредно средство за лечење јетре, обољења плућа, посебно туберкулозе... Наравно, сви ови метали морају бити у одређеној пропорцији са другим састојцима да би лек заиста био лек.

Из древних тибетских медицинских књига стигле су до нас информације драгоцене пре свега зато што су оне резултат експеримената, и то на људима! Прво истраживање ових књига било је огранчено углавном на мањи део лековитог биља, велики део тек чека да буде дешифрован, а колико ли је само заборављено?! Примера ради, наведимо само податак да се у СССР-у – статистика показује да је слично и у другим земљама – од хиљаде биљака за лечење користи тек око триста! А нису само биљке у питању. Тибетанци кажу: „Нема на земљи ничег што не би могло да буде лек“. Хиљадугодишње искуство овог народа може помоћи да оно што је заборављено буде поново откривено и протумачено језиком савремене медицине. Многи истраживачи: минеролози, историчари, филозофи, етнографи, раде интензивно на тибетанским књигама. Шта ли ће још све открити?

ТАЈАНСТВЕНИ ЈАХАЧ

Највише личи на патуљестог џокеја приљубљеног за леђа огромног коња. У ствари, ради се о инсекту чији је стручни назив „Braula caeca“ (слепа браула), а није већи од милиметар и по! Ово створење чудног изгледа има навику да се чврсто прилије уз длакава леђа пчеле, помоћу ножица које су током еволуције попримиле облик чешља, и упркос имену није слепо, већ својим очима види чак боље од других.

Кад већ води паразитски живот, бира тамо где му је најбоље – на леђима матице, на пример. Не само због већег простора за кретање него и због чињенице да ће тако уграбити већи залогај.

Кад раднилице дођу да нахране своју краљицу, а то се догађа у одређеним временским размацима, мала браула, ако треба, не преза ни од тога да се, мртва хладна, спусти на њену рилицу и мирно сише део хране који је овој намењен.

Највише изненађује тотална незаинтересованост пчела за ове своје паразите: праве се као да их не примећују. И пуштају им све на вољу, што они свесрдно користе – начичкају им се на леђа као прави крпељи. Немачки зоолог Зандер избројао је чак 187 браула на телу једне матице.

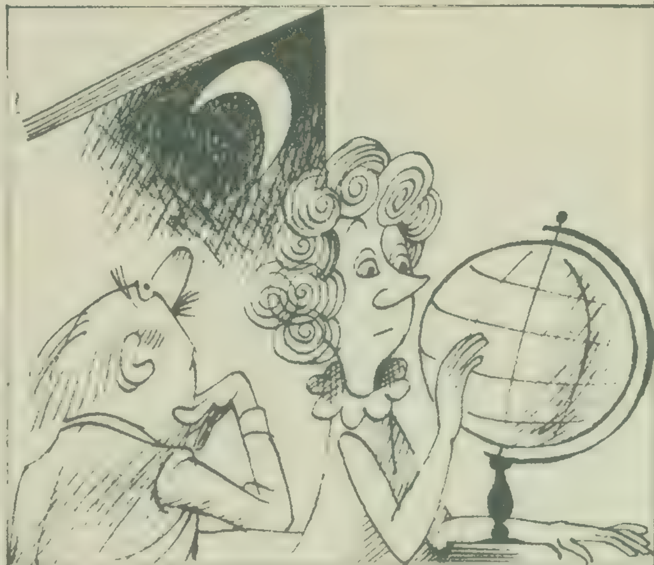
Узгајивачи пчела називају их пчелињом вашки. Међутим, иако се грчевито држе за длакава леђа својих домаћина, оне немају никакве везе са вашкама, већ су по неким својим одликама веома сличне обичној муви.

Кад се из мајушних јајашаца излегу микроскопски ситне ларве ових паразита, на удару је восак. Хране се њиме и у саћима тада направе читаву мрежу ходника који не могу да се виде голим оком.

Кад се мало боље размисли, кажу неки стручњаци, сићушне брауле и не заслужују назив паразити јер пчелама не чине никакву истинску штету. У најгорем случају, могле би да се сматрају незваним гостима за које вредни домаћини увек имају понеки залогај.

ОД КАМИЛЕ ДО ТРИГОНОМЕТРИЈЕ

„Ниједан пораз у рату није ми нанео толико штете као моји географи". Ове горке речи изговорио је Луј XIV године 1693. кад су објављена прва тачна мерења која су показала да су границе Француске до тада знатно преувеличаване.

Систем за мерење географске ширине измислили су још стари Грци чији су филозофи знали да земља има лоптаст облик. Истина тада нису постојали инструменти којима би се она тачно одредила, па се ширина утврђивала на основу висине Северњаче на хоризонту. Географска дужина дуго се израчунавала у камиљим данима – по броју дана потребних камили да стигне од Александрије до одређеног места!

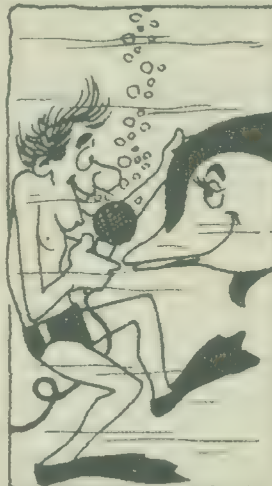
Прве детаљније карте начинили су Римљани. Али, у жељи да путнику дају што прецизнија упутства, они су на пергаменту уцртавали сваку кривину на путу и врло су се лоше сналазили кад су у питању биле размере. Резултат: њихове карте којима се служило све до XIII века биле су врло нетачне.

Средином 13. столећа почео је широко да се примењује компас с магнетном стрелицом. Карте су сада одражавале географску реалност много тачније. Уосталом, енглески морнари су још пуна два века користили не карте већ приручнике у којима су биле описане плима и осека, пешчани спрудови и друге опасности, ознаке на обали.

Тригонометрија почиње да се користи у картографији у 16. веку. Немачки картографи су први почели терен да разбијају на прецизно измерене троуглове. Крајем следећег века појавиле су се прве неме географске карте. Изградња канала, а касније и железничких пруга захтевала је тачно познавање не само растојања већ и рељефа одређене области из чега су се родиле карте овакве какве ми данас познајемо.

РЕЧНИК ДЕЛФИНСКОГ ЈЕЗИКА

Доста је било пуког ослушкивања, совјетски научници су сада прешли на састављање првог „речника делфинског језика". За сада су снимили 400 различитих звукова које делфини испуштају у међусобном „разговору".

Научницима је већ пошло за руком да одгонетну „речи" којима делфини једни другима саопштавају да су гладни, да их је страх или да им је потребна помоћ.

ДОЛЕ РОБОТИ!

Радници једне фабрике аутомобила из Мелбурна обуставили су рад у знак протеста што је један од њих оборио другог на под. Обична туча сигурно не би изазвала тако жестоку реакцију, ствар је у томе што је кривац – робот запослен у одељењу за фарбање. Робот се покварио и уместо да прска боју оборио је човека који је радио до њега, а радници су онда обуставили рад све док се управа није сложила да повуче све роботе из фабрике док им се не уграде уређаји који ће их „избацивати из строја" чим се покваре, односно пре него што озледе неког човека.

НЕ БАЦАЈ ОПУШКЕ

Таро, један пас из јапанског града Сапороа, научио је да гаси пикавце које је његов газда бацао, брже и чешће бацао пикавце да забави пријатеље, а онда је и један ТВ водитељ, чувши за овог необичног пса, изабрао Тароа за главног госта у

и због тога постао и телевизијска звезда. Овај лепи примерак расе јапанских паса почео је шапом вешто да окреће бачене пикавце и гази их толико дуго док се не угасе. Ускоро су у Таровој околини почели да примећују ову његову вештину, газда је намерно пушио једној својој емисији, па сада за њега знају у целом Јапану.

Претпоставља се да је пас почео да се бави гашењем пикаваца слушајући стално упозорење газдине жене која је и сама понекад гасила опушке за својим мужем.

НИЈЕ СВЕ ЗА СВАКОГА

Тако најлон кесе нису добра ствар за морске корњаче, како се однедавно сазнало. У Поморском институту у Атлантик Ситију (држава Њу Џерси) научници су истраживали узрок све драстичнијег нестајања ових становника океана. Вршене су и аутопсије угинулих корњача. Резултат – неочекиван: њихови стомаци били су препуни најлон кеса од свега и свачега: сендвича, чипса, кеса за смеће... Пластика би зачепила црева корњача и оне су умирале у мукама.

Како сад објаснити тим миролјубивим, неуким створовима да не смеју да једу најлон-кесе? А корњаче их, сматрају ветеринари, очито бркају са својом омиљеном храном – медузама. Остаје једино да се (ко зна по који пут) понови апел људском роду: не бацајте смеће свуда око себе.

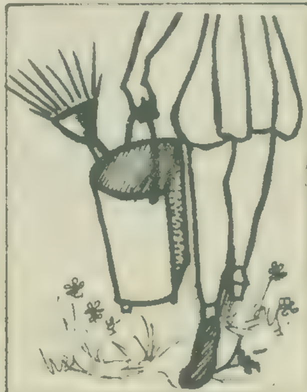

БАТИНЕ ЗБОГ ШОЉИЦА

Дешава се и то, жена изненада сврати код мужа у канцеларију и изненади и себе и њега. Катрина Бретман из Штутгарта је тако изненебуха свратила и затекла мужа како пере шољице од кафе „да би поштедео колегинице".

Епилог се одиграо на суду где је Катрина уваженом судији признала да је сасвим изгубила контролу над собом и насрнула на мужа када га је видела како на послу ради оно што код куће не би ни за живу главу. Суд је бесну Катрину казнио са шест месеци условно или, лаички речено, Катрина следећих шест месеци има да се уздржава од физичког обрачунавања са мужем – како на радном месту, тако и код куће. Што се њега тиче он, ако баш хоће, може и даље да пере канцеларијске шољице.

МОРА ЛИ БИТИ – ОКРУГЛА?

У СР Немачкој велико интересовање на тржишту изазвала је код љубитеља цвећа и одгајивача поврћа кофа која има једну страну равну. Оваква канта се много лакше носи, нема бојазни да ће приликом ношења до места заливања човек ударити и квасити ногу, поцепати чарапе или фармерке.

КЕНГУР-ПАТИКАР

У зоолошком врту у Канзас Ситију живи кенгур који носи тениску патику. Једну. Преписао му је ветеринар Роџер Бренијан после операције у којој је био принуђен да му одстрани део ноге који се инфицирао. Кенгур-патикар се прво страшно чудио, а онда се навикао. Скаче унаоколо као и пре.

УА ЗЕТ!

Да таште и зетови обично не умиру од претеране међусобне љубави, одавно се зна. Да због тога, каткад, може да буде прекинуто и неко државно првенство испоставило се недавно у Братислави када је један од учесника тениског првенства Чехословачке, Карел Вадек, прекинуо меч због таште која је седела у публици. Није Карелу, као што је објаснио судији, сметало што је мајка његове жене дошла да навија, него што се читаво игралиште ори-

ло од њеног одушевљења кад год би он изгубио поен... Судија је саслушао жалбу, размислио и таштi дао да бира: или да ћути или да напусти игралиште.

ЦРНА КУТИЈА ЗА БРОДОВЕ

Тајанствено нестајање бродова и њихових посада, које се повремено догађа не само у чувеном „Бермудском троуглу" него и на другим морима, могло би ускоро да постане ствар прошлости. Крајем године, наиме, треба да почне пробно уграђивање бродских „црних кутија" које ће бележити важне команде дате пре несреће.

Авионска црна кутија је уређај заштићен од удара, лома и ватре који региструју све разговоре између посаде и аеродромских служби и рад најважнијих делова авионског мотора. Црне кутије су веома важне код утврђивања узрока авионских несрећа и до сада су успевале да открију и људске и механичке грешке.

За потребе познатог осигуравајућег завода за поморство „Лојд" у Лондону једна британска фирма за инструменте из Алтона већ је израдила прототип бродске црне кутије. Она ће ускоро бити уграђена у један брод поморске компаније „Елерман". На основу резултата првих експеримената „Лојд" ће потом покренути нова истраживања како би се дошло до најбољег система црне кутије за разне врсте и величине бродова.

– Бродски рикордери ће попут авионских – каже представник „Лојда" – имати значајна преимућства, нарочито због тога што велики број несрећа никада није добио задовољавајућа објашњења. Такав рикордер ће бити драгоцен у случајевима када се брод изгуби,

понекад без трага, у несрећама као што су судар, насукавање или оштећења услед невремена.

„Рикордери", односно црне кутије, тешко да би имали неки смисао ако би са бродом потонули на већу дубину јер би онда на површину могли да се изнесу једино уз помоћ специјалних, веома скупих мини-подморница, резервисаних само за научна истраживања. Због тога ће црне кутије бити смештене у бове које ће се у случају потапања брода аутоматски избацити на површину. Бове ће на себи имати радио-фар или радарски рефлектор који ће омогућити да буду пронађене.

Већина данашњих бродова већ поседује сложене системе за прикупљање података и надзор. Црна кутија, која ће се у почетку користити на добровољној основи, моћи ће лако да се повеже са таквим системима. Она ће садржавати обиље информација, прилагођених за каснију компјутерску обраду. На тај начин ће узрок пропасти брода моћи брзо да се установи. Сва је прилика да ће „Бермудски троугао" и слична „уклета" места захваљујући црној кутији ускоро изгубити свој ореол мистерија.

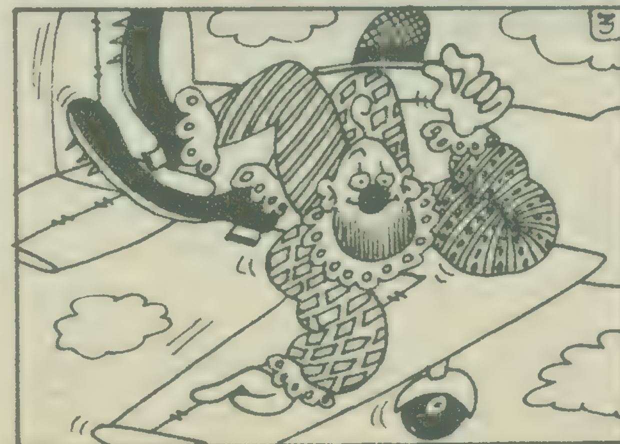

НЕВИДЉИВЕ РИБИЦЕ

Пред излогом једне радње за продају животиња из Линклоншира данима су се стварале гужве, а и унутра је промет прилично порастао. Све је почело оног дана када је власник у излог ставио огроман акваријум на коме је писало: „Невидљиве малајске дух-рибице". Пошто се сем стакленог акваријума, написа и воде ништа друго није дало видети, људи су питали, а власник одговарао да су невидљиве рибице видљиве само ноћу, али да се зато преко дана могу видети мехурићи које стварају док дишу. Људи су зурили у мехуриће, покушавали да угледају фантомске рибице, а онда је неко позвао инспекцију. Испоставило се да у акваријуму сем воде ничега другог и нема и да је власник хтео само мало рекламе за своју радњу. Казну за обмањивање јавности је платио, али у затвор није отишао јер непостојеће рибице ипак није продавао лаковернима.

ТРАЖИ СЕ АЕРО-ЦИРКУСАНТ

Радних места је свуда мало, незапослених много, али што је много, много је. На један оглас у Вирџинији пријавило се ни мање ни више него 5 хиљада кандидата. Ствар је утолико чуднија што је поменути оглас дао један летећи циркус и што је радно место о коме је реч, место „аеро-акробате". Пет хиљада људи пријавило се, дакле, да шетка по крилима авиона у лету, да на њима изводи стојеве на рукама и друге вратоломије.

КАКО СЕВА ВЕШТАЧКА МУЊА

ИЗАЗВАНА МЕЂУ ПРАВИМ ОБЛАЦИМА ПОМОЋУ РАКЕТЕ И ЖИЦЕ, ПЕТ ПУТА ТОПЛИЈА ОД ПОВРШИНЕ СУНЦА, ОНА УВЕК ПОГАЂА ИСТИ ЦИЉ – ЛАЖНИ АВИОН...

Касно је поподне једног јулског дана. Тешки црни облаци стварају утисак вечери која се прерано спустила над планине Њу Мексика. Оне као да се протресу кад се с времена на време проломи грмљавина. Испод прозирне куполе лабораторије Ленгмјуир за атмосферска ном експерименту, изазивању вештачких муња. Подаци које они овако прикупљају и анализирају имају за крајњи циљ такво моделирање и конструисање авиона (уз употребу најпогоднијих савремених материјала) које ће ризик од ударца праве муње у летелицу свести на најмању меру или сасвим онемогућити.

У ствари, експерименти у Ленгмјуиру врше се тако што се анализирају управо најстравичнији – директни удари муње у авион.

Сјајна стрела за почетак

Експеримент почиње када се на небу нагомилају облаци. Техничар који седи иза конзоле за испаљивање ракета посматра таблу с инструментима. Кад

Ова заслепљујућа бела светлост је тренутак када муња погађа торањ лабораторије и алуминијумски цилиндар у њему. Црвена линија која се види на левој страни слике представља траг ракете испаљене непосредно пре тога – све се одвија у делићима секунде.

одозго према земљи јављају искрице електрицитета ниског напона – научници их зову „двоструке мердевине" – које означавају путању будуће муње када дође до електричног пражњења или „кратког споја" између неба и земље...

Муња иде право у торањ

У тренутку када се заврши одбројавање од пет секунди, појаву нуле на екрану прати прасак излетања сјајне ракете жуте главе и дугачког плавог репа из којег виси жица! У следећем часу ракета је високо и већ је блеснула сјајна стрела од заслепљујуће беле светлости. То је тек почетак.

Тај блесак траје само 8

Алуминијумски цилиндар дуг десетак метара повезан је за торањ. То је „лажни авион", у ствари стална жртва вештачке муње на којој се испитују последице овако снажног струјног и топлотног удара.

Ракете које играју кључну улогу у експерименту спремне за лансирање.

истраживања на компјутерској табли пуној инструмената почиње одбројавање секунди:

...пет, четири, три, два један – и прасак... ракета је полетела.

Тако, отприлике, изгледа посао једне групе научника, Американаца и Француза, која ради на интересантном и врло спектакуларсе на екрану монитора појави број 10, време је да се почне одбројавање јер та цифра означава да се у облацима накупило довољно електричног набоја, 10 киловолти на сваки метар простора. И одиста, облаци изнад стаклене куполе као да ће сваког тренутка експлодирати. Инструменти показују да се

Овај диван балон пун прецизних инструмената више не постоји јер није „преживео" удар вештачке муње кад је лансиран на своје прво и последње путовање изнад куполе лабораторије Ленгмјуир.

десетих делова секунде али се људском оку чини да је много дужи. Онда небо пара муња од сто коломбуса – то је мера за електрични набој у времену, па је тако коломбус једнак једном амперу у једној секунди. У тренутку најјачег удара струја у тој муњи садржи чак 35 хиљада ампера!

Овај блештећи таласасти „канал" који личи на игру јо-јо само је пратећи ефекат вештачке муње, за око сигурно најлепши од свега.

сензорима који бележе и компјутерски обрађују оно што се догађа у електромагнетном пољу приликом удара муње, то јест шта би се све догодило авиону у лету ако га муња погоди.

Само да буде облака!

То значи да се у Ленгмјуир лабораторији мери опсег електричних струјања око алуминијумског цилиндра, облик таласасте линије која означава струје, па искривљења електричног и магнетног поља.

Експериментима присуствују и представници америчке авијације и компаније Боинг. Авиоинжењери већ прилагођавају дизајн летелица у складу са подацима добијеним од удара вештачке муње у лажни авион, а у цивилном ваздухопловству тек предстоји такав посао. У данашње време

Лабораторија поседује и овај авиончић налик на великог сиво-црвеног инсекта чија је улога мерење електричног набоја у тешким црним облацима.

Затим се догађа можда најлепши део феномена: у првих 100 хиљадитих делова секунде стотине повратних струјних удара пењу се увис налик на неки осветљени јо-јо који оставља за собом сјајни „канал" таласастих зидова. Задивљујуће и за научнике, а поготово за неког ко први пут види вештачку муњу. У ствари, тај „јо-јо" чини нисконапонска струја која дуго траје – код праве муње то је онај кривудави траг од чега настају шумски пожари.

Жица коју вуче ракета услед страховите топлоте бива у тренутку растопљена и сав електрицитет вештачке муње погађа, кроз тако прекинуту жицу, торањ лабораторије. На њега је повезан алуминијумски цилиндар дугачак десетак метара. То је „лажни авион" – предмет на којем се испитују сви ефекти непосредног удара муње. Лажни авион је, у ствари, сав прожет специјалним

када је вођење аивона све више компјутеризовано, што значи да је све мање људи укључено у контролу летења, подаци добијени из лабораторије Ленгмјуир оцењују се као врло драгоцени јер ће се и они убацити у електронску меморију. А зна се већ: компјутер „уме" да уради само оно што је „научио" – па ће од сада и усред облака пуних електрицитета моћи да реагује на време.

Не треба ни истицати од колике је важности за инжењере то што унапред могу да знају какве све тешке кварове и оштећења изазива удар муње у авион. Када је позната опасност – смислиће се и најефикаснија одбрана. Још једна степеница ка безбеднијем летењу на путу је да се савлада под куполом невелике лабораторије на врху планине Магдалена. Само да што чешће време буде ружно над Њу Мексиком!

М. К.

У ИДУЋЕМ БРОЈУ РЕЗУЛТАТИ ИГРЕ –

саставите СТАРЕ аутомобиле

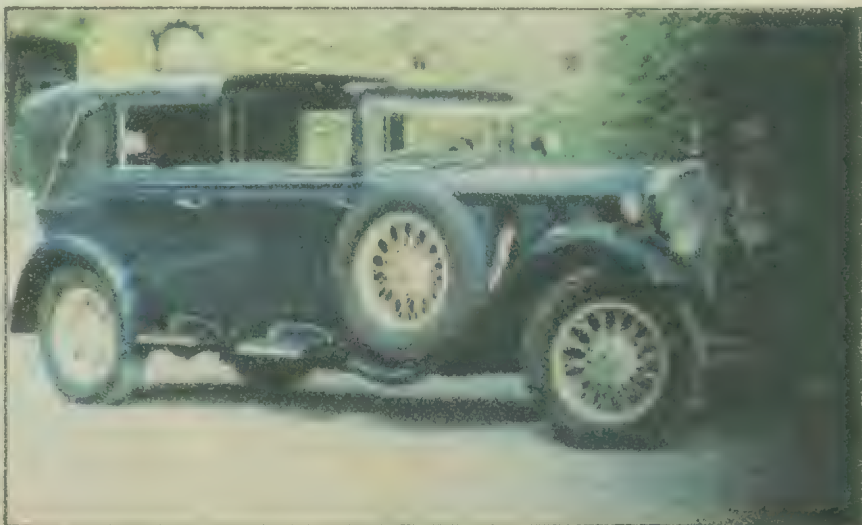
Бирајући моделе аутомобила за наградну игру, одлучили смо да то буду модели с почетка овог века. Данас вам их представљамо уцело уз неколико најважнијих података:

Ово је аутомобил марке „мерцер" тип 35 – произведен 1913.

На фотографији је „локомобил" из 1914. године који је имао 48 коњских снага

„Мерцедес-бенц", модел „К" из 1925. године.

КЊИЖЕВНА НА

Ове године навршава се пет година откако је установљена Књижевна награда „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК" која се додељује на Дан „Политике" – 25. јануара.

Награда се додељује за дела дечје и омладинске литературе (роман, збирку приповедака, збирку поезије, путопис или драму).

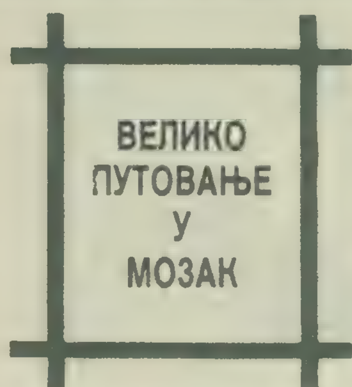
Право учешћа на конкурсу за награду „Политикин забавник" имају сви грађани СФРЈ чија су дела први пут објављена од 1. јануара до 31. децембра 1983. године, под условом да за предложено дело нису добили неку другу књижевну награду. Дела могу пријављивати издавачи, друштвено-политичке организације, стручна удружења, групе грађана и појединци уз обавезу да седам чланова жирија доставе по примерак објављеног дела.

Жири „Забавникове" књижевне награде је састављен од угледних критичара, књижевника и друштвено-политичких радника који језички заступају све крајеве земље. Ако по оцени жирија услове испуњавају и дела која нису пријављена, може их сам уврстити у конкуренцију. Правилник за доделу награде предвиђа могућност да се, уколико то жири одлучи, награда не додели ниједном делу као и то да се у исто време, ако жири сматра да међу предложеним делима постоје таква остварења, могу доделити две равноправне награде.

„Забавникова" књижевна награда је новчано недељива и додељује се у износу од 20 хиљада нето динара.

Рок за пријаву дела је 31. децембар 1983. године, али се предлагачи моле да дела доставе раније како би жири могао на време да прочита и обради сва дела. Предлози који стигну после овог рока неће се узимати у обзир.

Пријаве се достављају на адресу: „Политикин забавник" Македонска 29, поштански фах 124, 11001 Београд са назнаком „За књижевну награду".

ФОРМУЛА ЗА ЉУБАВ

ПРЕМА НАЈНОВИЈИМ ОТКРИЋИМА НЕУРОХЕМИЧАРА НАША РАСПОЛОЖЕЊА, СКЛОНОСТИ, ИНТЕРЕСОВАЊА ПА ЧАК И ЉУБАВ, НИСУ НИШТА ДРУГО ДО ИГРА МОЛЕКУЛА.

Човек је од давнина упорно трагао за „душом". Шта је то, постоји ли одвојено од тела, где се налази? Многе религије ставиле су овај појам у центар, највећи филозофи ломили су око ње копља износећи најразличитије теорије. Захваљујући развоју науке последњих сто година, физиологије пре свега, утврђено је да психички процеси „душа" строго зависе од материјалних промена у нервном систему, али исто тако и да човеков психички живот подлеже још и специфичној људској законитости као и социјалним односима. Кад данас научна психологија понекад и употреби термин „душа" он не значи ништа друго него неку врсту скраћенице за укупне психичке процесе. Њих и даље упорно истражују психолози, психијатри, физиолози али и неурохемичари. Наравно, на свој начин.

Већ према природи свога посла ови стручњаци покушали су да „душу" пронађу у неуронским токовима и електрохемијским процесима размене, у протеинима који круже нашим телом. Шта су открили?

У експерименталним истраживачким институтима на универзитетима широм света и у овом тренутку они предано раде на истраживању психичких процеса и оних најскривенијих порива, за које тврде да нису ништа друго до чиста хемија. За љубав је, кажу, неопходан **допамин,** нерасположење је последица недостатка **катеколамина,** од најцрњих мисли штити нас **серотонин,** узнемирени смо јер је прорадио **адреналин,** истински смо срећни најчешће онда кад у организму има довољно **ендорфина**... На први поглед, веома једноставно.

Управо овде почињу нека нова размишљања научника, али и обични људи желе да боље схвате себе и своју околину. Велико путовање у мозак из дана у дан доноси неочекиване резултате и податке који, најблаже речено, збуњују.

Лов на ћелије

Наш мозак се састоји од преко педесет милијарди нервних ћелија или неурона чија је улога да сакупљају податке који долазе споља и изнутра – да их обрађују и преносе поруке другим ћелијама. Верује се да сваки неурон има између хиљаду и десет хиљада веза са суседним неуронима, али са њима није сједињен. Међупростор је испуњен хемијским једињењима која се називају неуропреносници. Глутаминска киселина заједно са допамином и још неким киселинама спада у прву генерацију неуропреносника описану још шездесетих година. Овој групи, која је изгледала коначна, седамдесетих година придодата су нова једињења – пептиди.

Информације круже у овом лавиринту веза као хемијски или електрични импулси. Све се одиграва у делићу секунде: неурони се активирају или коче, у зависности од тога о ком се неуропреноснику ради. Састојци лекова за смирење, на пример, појачавају ефекат обуздавања неуропреносника, што је уједно и најбољи пример везе између хемијских молекула и психичког стања: човек више не окреће главу на најмањи шум, нити се буди сваки пут кад улицом прође неко возило.

Утврђено је да у неким, још непознатим можданим ћелијама, постоје такозвани умиривачи централног нервног система који сакупљају природне молекуле задужене за борбу против стања узнемирености – оне које производи сам организам. Зато се тренутно у неким лабораторијама организује прави правцати лов на ове ћелије. Наравно, због тога да би убудуће могле да се контролишу.

Идеја да пакет молекула који садржи расположење може по потреби да се уб-

Мозак је хемичар фантастичних могућности. Да би човек продро у његове тајне мора да упозна милијарде ћелија из којих се он састоји. Изгледа да се мукотрпно, али вредно путовање у његове најскривеније делове полако приводи крају. Да ли ће човек успети да одоли свим искушењима?

Такозвани Пет систем у боји приказује нам реаговање мозга на различите звучне надражаје. Белим су означена места где је ово реаговање најснажније. Лекови за смирење неутралишу прејаке надражаје. У истим ситуацијама на снимку преовлађује жута односно црвена боја.

ГРАДА ЗА 1983.

Књижевну награду „Политикин забавник" до сада су добили: Гроздана Олујић, 1979. за дело „Седефна ружа и друге бајке" у издању загребачке „Младости" и Енес Кишевић за збирку песама „Мачак у траперицама" издање „Школске књиге" Загреб, 1980. награду је добио Анто Станичић за роман „Галебово гнездо", ИРО „Нолит", 1981. добитник је Љубиша Ђокић за дело „Позоришне бајке" у издању „Вука Караџића" из Београда и 1982. награда је припала Јожи Хорвату за роман „Операција стонога" у издању загребачке „Младости".

ризга инјекцијом у организам истакнута је средином седамдесетих година кад су на овај начин успешно лечена нека нервна обољења. А онда се убрзаним корацима кренуло даље.

Пилула против самоубиства?

У фармацеутским лабораторијама италијанског града Базилеа, на пример, експериментишу са препаратом који треба да побољша рад неурона. То значи да ће превасходно спречавати заборавност, што ће добро доћи многима од нас. На овом истом месту, открићем такозваног фактора S припрема се препарат који ће физиолошки регулисати унутрашњи механизам сна. Другим речима, биће то савршено средство за нормалан, природан сан, без седативног и хипнотичког дејства садашњих препарата.

Амерички Државни институт за ментално здравље објавио је пре неколико година да недостатак супстанце 5–HIAA која има везе са лучењем такозваног серотонина утиче на кобне одлуке самоубица. Чим је утврђено и биохемијско порекло овог немилог чина, највеће фармацеутске куће у Америци почеле су да се баве супстанцом која стимулише производњу серотонина и која ће, комбинована са неким ензимима, верује се довести до појаве прве пилуле против самоубиства! Ова веома смела тврдња свакако ће бити проверавана још безброј пута...

Неурохемичар Мајкл Лајбовиц запрепастио је свет својом веома упрошћеном изјавом да заљубљеност не изазивају скривена кретања у човековој души већ купање његовог мозга у допамину који је у директној вези са нашим сексуалним нагонима.

Кад се због нечег узнемиримо, срце нам затрепери. Међутим, стање нашег организма у том тренутку одређује адреналин. Кад смо деконцентрисани и незаинтересовани, према најновијем открићу неурохемичара крив је серотонин. Тачно је да на појаву меланхолије утичу збивања у нашем животу, али је, кажу стручњаци, најчешће последица недостатка такозваног катеколамина.

Могућност да се у сваком тренутку утиче на наше понашање изазива дивљење, али и оправдану узнемиреност, не само у научним круговима.

Страхује се од злоупотреба које су увек могуће. И да би јавности наговестили могућну опасност, стручњаци поменуте научне лабораторије у Италији дали су један драстичан пример: показали су новинарима женке мишева, старе само осамнаест дана које се понашају као да су мужјаци јер им је убризгана супстанца открила ону мушку страну мозга коју свака женка поседује!

Постигнуте резултате, међутим, сви поздрављају, они ће свакако помоћи у лечењу извесних болести и неуроза савременог човека. Они који у све ово највише верују – неурохемичари у лабораторијама широм света – наставиће да себи ускраћују сан како би другима – надајмо се – обезбедили спокојне ноћи.

Д. Варагић

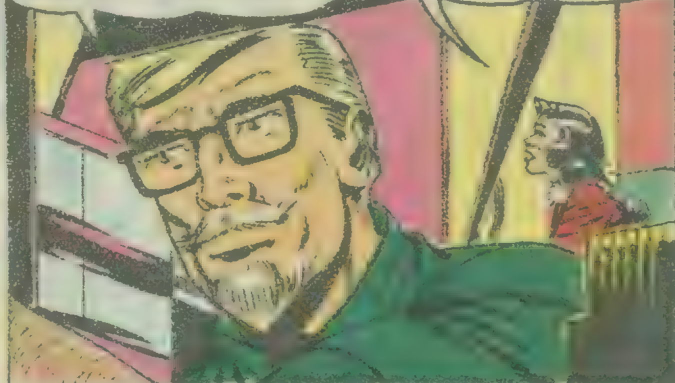

РОЂЕНА 1755. У БЕЧУ, АУСТРИЈА – УМРЛА 1793. У ПАРИЗУ, ФРАНЦУСКА

Брик Брадфорд

by Paul Norris

Лик Оријан: ТАЈНА СЕДАМ СВЕТЛОСТИ

ИМА ИХ НАЈМАЊЕ ДЕСЕТ! ИЗГЛЕДАЈУ КАО ПРОФЕСИОНАЛЦИ!

III ДЕО

МОРАМО СЕ БРАНИТИ, ЛОРА!

ЈА САМ И ДАЉЕ НЕПОВРЕДИВ!

АЛИ, КАКО? ЈА САМ СЕ ВРАТИЛА У НОРМАЛНО СТАЊЕ!

МОЖДА САМ ЈА БИО ДУЖЕ ОЗРАЧЕН!

ОДЛИЧНО! ИМАЛИ БИСТЕ УСПЕХА У ЦИРКУСУ!

УБЕЂЕНА САМ ДА ЋЕШ КРОЗ НЕКОЛИКО МИНУТА И ТИ ПОСТАТИ НОРМАЛАН!

МОРАМО ТО ИСКОРИСТИТИ! ИДЕМ ПО ПОМОЋ, ЛОРА! ЧИМ ИЗИЂЕМ, ЗАТВОРИ ВРАТА!

?

ПУЦАЋЕ НА ВАС!

ЈОШ МАЛО САМ ВАН ОПАСНОСТИ! ЂИНО, САКРИЈ СЕ! ПОГАСИ СВА СВЕТЛА, ЛОРА!

ЕНО ЈЕДНОГ! ПУЦАЈТЕ, МОМЦИ!

РА-ТА-ТА ТА!

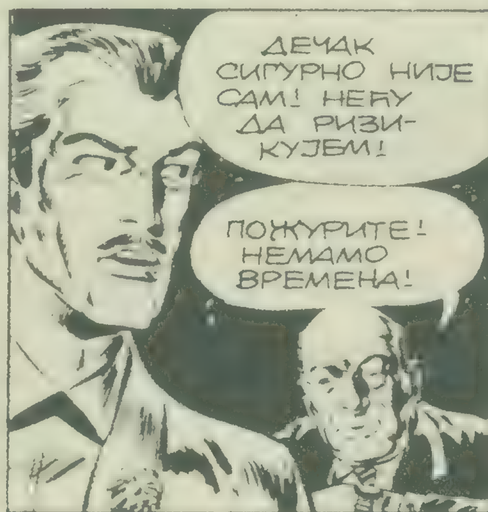

НЕЋЕ ГА ВАЉДА УБИТИ?
СИГУРНА САМ ДА НЕЋЕ, ЂИНО!
RA-TA-TA-
TA-TA!

ШТА ЈЕ БИЛО?
НАСТАВИО ЈЕ ДА ТРЧИ ИАКО СМО ГА НАПУНИЛИ ОЛОВОМ!

ПРОНАЂИТЕ ГА! ХОЋУ ДА СЕ УВЕРИМ ДА НИЈЕ ОБАВЕСТИО БОГАНА!

НАСТАВИО ЈЕ ПРЕКО ЈЕЗЕРА! ТРАГОВИ СУ ЈАСНИ!
МОРА ДА ЈЕ ОДМАХ ПОТОНУО!

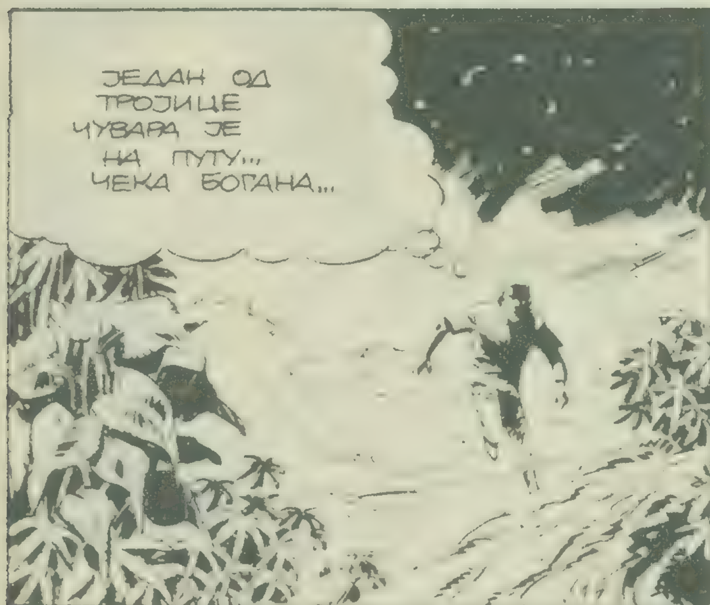

ИДЕМО ЛИ У ВИЛУ, ГАЗДА?
УГАСИ ТУ ЛАМПУ, БУДАЛО!

ДЕЧАК СИГУРНО НИЈЕ САМ! НЕЋУ ДА РИЗИКУЈЕМ!
ПОЖУРИТЕ! НЕМАМО ВРЕМЕНА!

ДОБРО! НЕКА ДВОЈИЦА УЂУ ПРЕКО КРОВА! ЛУИЂИ И МАРИО!

ОВО ЈЕ СИГУРНО ВИТОНЕЗЕ И ЊЕГОВА БАНДА... ДРУГУ ПУЦЊАВУ НЕЋУ ИЗДРЖАТИ...

ТРЕБА БРЗО ДА РАДИМ АКО ХОЋУ ДА ИХ СВЕ ОНЕСПОСОБИМ... МОРАМ ЗАШТИТИТИ ЛОРУ И ЂИНУ...

ЈЕДАН ОД ТРОЈИЦЕ ЧУВАРА ЈЕ НА ПУТУ... ЧЕКА БОГАНА...

ПРАВИ ГАНГСТЕРСКИ РАТ... ВИТОНЕЗЕ, ГЛАВНИ ГАЗДА, ЈЕ ДОСАД СВЕ ДРЖАО У СВОЈИМ РУ-КАМА...

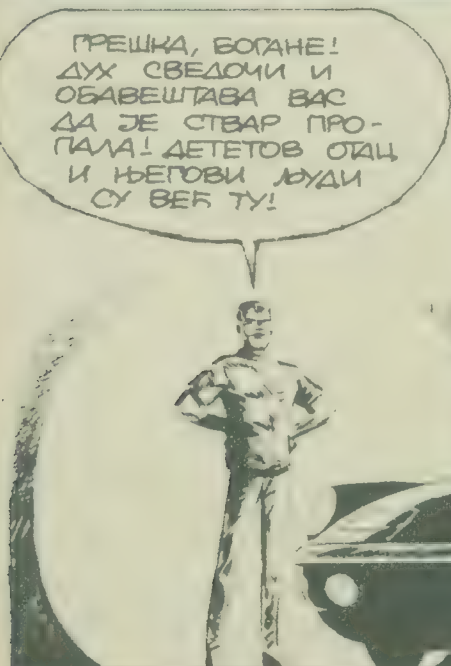

БОГАН ЈЕ ЗАТО ОДЛУЧИО ДА МУ СВЕ ОТМЕ... ПОЧЕО ЈЕ ОД ДЕТЕТА, ДА БИ ГА ЗАСТРАШИО...

ЕВО, СТИЖЕ БОГАН И ЊЕГОВА БАНДА... СЛИК И ГУС ГА ЧЕКАЈУ...

КО ЧУВА КЛИНЦА КАД СТЕ ОБОЈИ-ЦА ТУ?
ЈА, АЛИ...

ШТА АЛИ?
НАПАО МЕ ЈЕ ДУХ! ПУЦАО САМ, АЛИ СУ МЕЦИ ПРОШЛИ КРОЗ ЊЕГА!

НИСИ ВАЉДА ПОМИСЛИО ДА ЋУ ПОВЕРО-ВАТИ У ТУ БАЈКУ? ИЗДАО СИ МЕ! ПРИЗНАЈ!

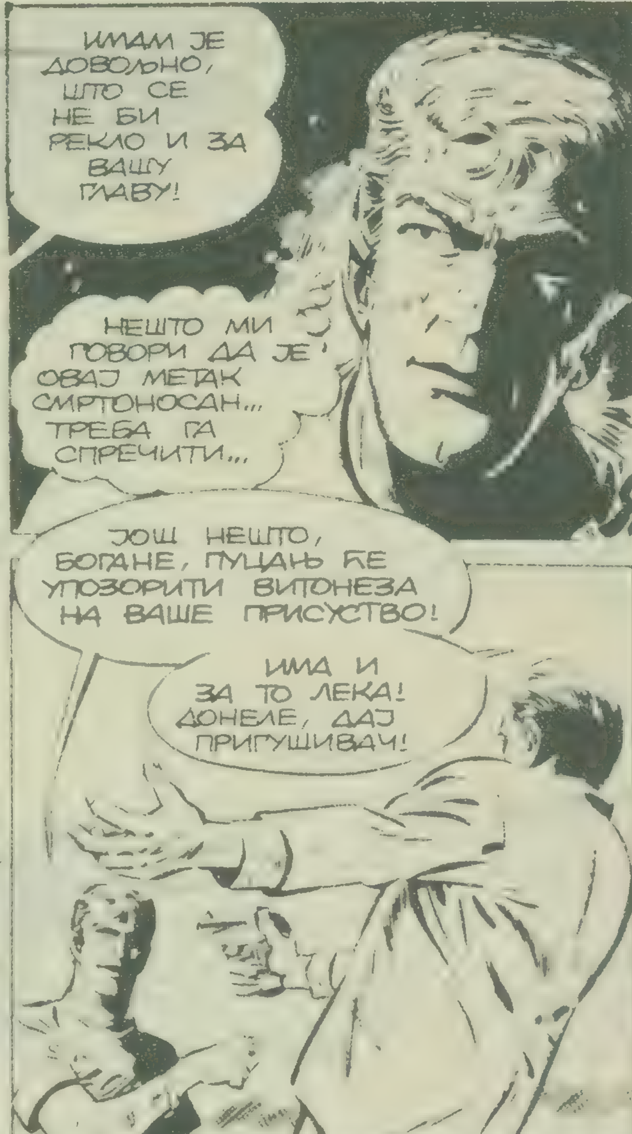

ГРЕШКА, БОГАНЕ! ДУХ СВЕДОЧИ И ОБАВЕШТАВА ВАС ДА ЈЕ СТВАР ПРО-ПАЛА! ДЕТЕТОВ ОТАЦ И ЊЕГОВИ ЉУДИ СУ ВЕЋ ТУ!

ШТА?

3

ТО ЈЕ ОН! ПРОКЛЕТИ СМО, ГАЗДА!
ЋУТИ!

НЕПОВРЕДИВ, ХА? НЕЋЕ ВАМ СМЕТАТИ ДА ПРОВЕРИМ?
САМО ИЗВОЛИТЕ, АКО ВАМ СЕ РАСИПА МУНИЦИЈА!

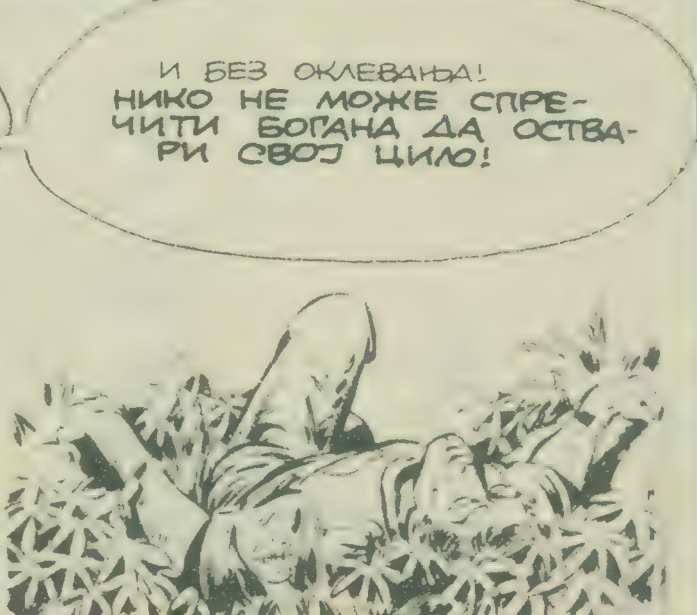

ИМАМ ЈЕ ДОВОЉНО, ШТО СЕ НЕ БИ РЕКЛО И ЗА ВАШУ ГЛАВУ!
НЕШТО МИ ГОВОРИ ДА ЈЕ ОВАЈ МЕТАК СМРТОНОСАН... ТРЕБА ГА СПРЕЧИТИ...
ЈОШ НЕШТО, БОГАНЕ, ПУЦАЊ ЋЕ УПОЗОРИТИ ВИТОНЕЗА НА ВАШЕ ПРИСУСТВО!
ИМА И ЗА ТО ЛЕКА! ДОНЕЛЕ, ДАЈ ПРИГУШИВАЧ!

НЕ ЗНАМ КОЈУ СТЕ ТЕХНИКУ ПРИМЕНИЛИ КОД ГУСА, АЛИ ТО КОД МЕНЕ НЕ ПАЛИ!
БИЛО БИ ГЛУПО ДА ОВАКО ЗАВРШИМ...

ПРОМЕНА СТРАТЕГИЈЕ...

НЕЋЕТЕ ЈОШ ДУГО БИТИ НЕПОВРЕДИВИ!
ПЛОП!
ПЛОП!
ПЛОП!

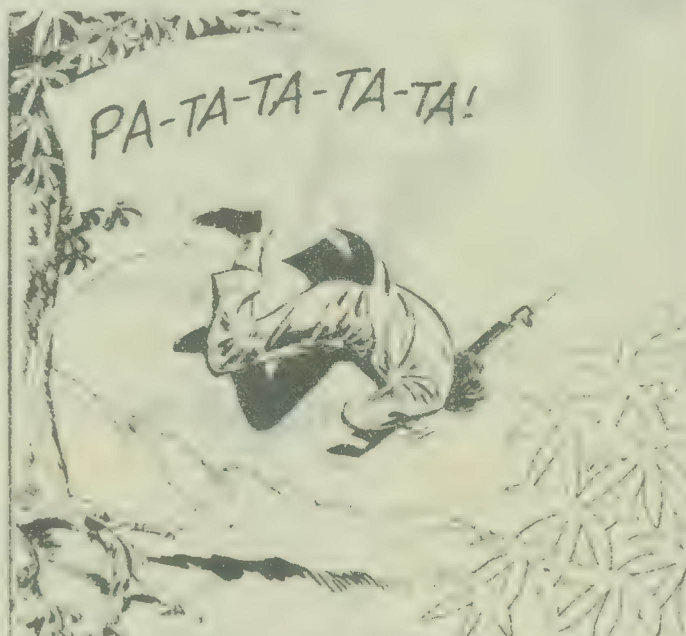

НИКАД НИСАМ ПРОМАШИО! САД ИДЕМО ДА НАЂЕМО ВИТОНЕЗА!

И БЕЗ ОКЛЕВАЊА! НИКО НЕ МОЖЕ СПРЕЧИТИ БОГАНА ДА ОСТВАРИ СВОЈ ЦИЉ!

ОВО МЕ ПОДСЕЋА НА ИСТРЕБЉЕ-ЊЕ ДОВАЛ-СОВЕ БАНДЕ!
ТРЕБА ДА МИСЛИШ У СЕБИ! СВЕ СЕ ЧУЈЕ!

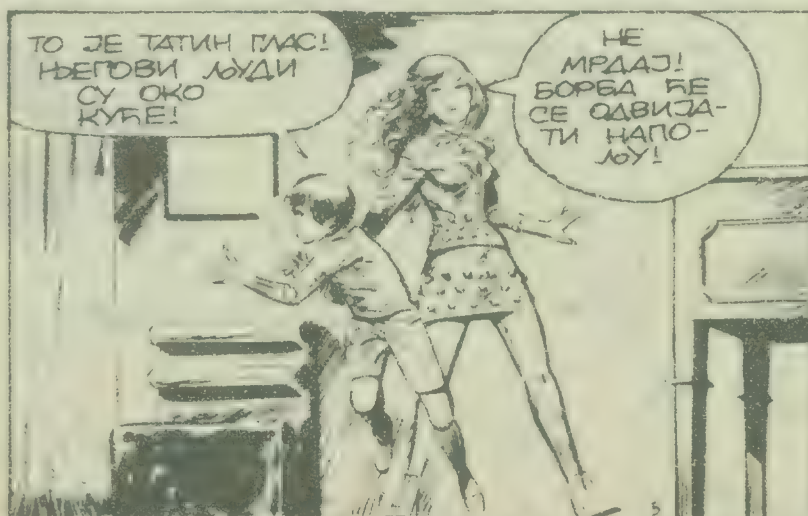

НЕ БРИНИ, ЈА НАС НЕЋУ ОТКРИТИ!

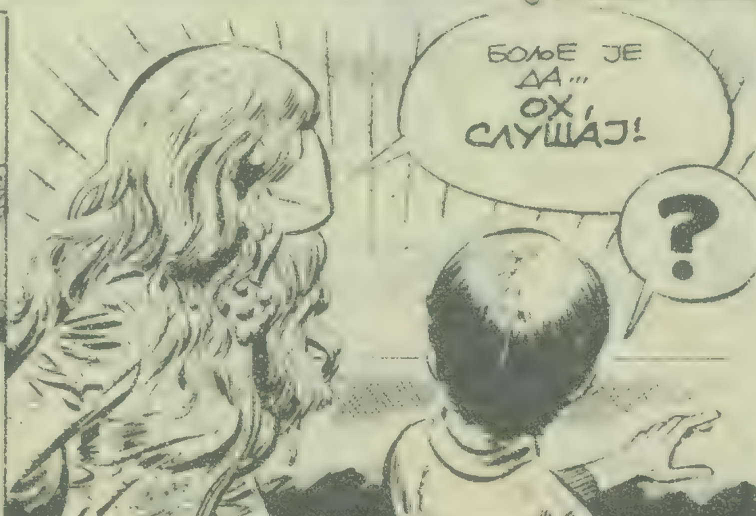

!??

PA-TA-TA-TA-TA!

ДОЛАЗИ ИЗ ШУМЕ!
ПОЛИЦИЈА?

НЕМОГУ-ЋЕ! ТО ЈЕ БОГАН! ПЕ-ТОРИЦА У БУНГАЛОВ, А ОСТАЛИ У ШУМУ!

ТО ЈЕ ТАТИН ГЛАС! ЊЕГОВИ ЉУДИ СУ ОКО КУЋЕ!
НЕ МРДАЈ! БОРБА ЋЕ СЕ ОДВИЈА-ТИ НАПО-ЉУ!

БОЉЕ ЈЕ ДА... ОХ, СЛУШАЈ!
?

НЕКО ХОДА ПО КРОВУ! ПОКУШАЋЕ ОВУДА ДА УЂЕ!
ЧУЈЕМ ИХ И ЈА!

КАКО ДА ЗНАМО ДА ЛИ СУ ТАТИНИ ИЛИ БОГАНОВИ ЉУДИ?
ЗА МЕНЕ НЕМА НИКАКВЕ РАЗЛИКЕ, ЂИНО!

СВЕ САМ СХВАТИО! СВИ СУ ОНИ БАНДИТИ! НЕЋУ ИМ ДАТИ ДА ВАС ПОВРЕДЕ!

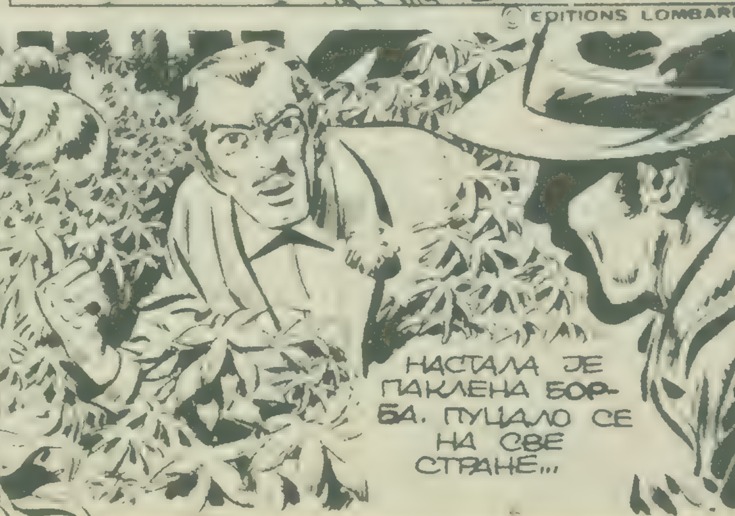

ЕВО ОТВОРА, АЛИ ЈЕ ЗАКЉУЧАН!
РАЗВАЛИ БРАВУ!

ПАЗИ! ПУЦАЋЕ!

АХ!
?
БЕНГ!

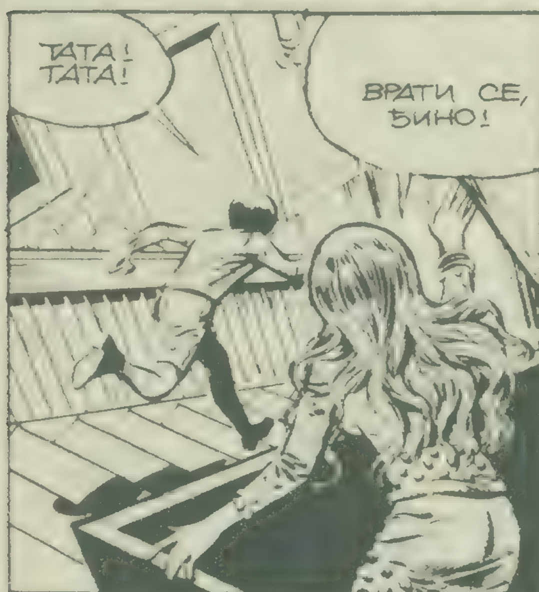

БОГАНОВИ ЉУДИ! МНОГО ИХ ЈЕ!

БЕНГ!
РА-ТА-ТА-ТА-ТА!
РА-ТА-ТА-ТА-ТА!

НАСТАЛА ЈЕ ПАКЛЕНА БОРБА. ПУЦАЛО СЕ НА СВЕ СТРАНЕ...

ОВО ЈЕ СТРАШНО!
ТАТА НИЈЕ КАО ОНИ!
ТАКА-ТАКА!
КАКО ЉУДИ МОГУ ДА БУДУ ТАКО ОКРУТНИ ?

ИДЕМ ТО ДА МУ КАЖЕМ!
ЂИНО!

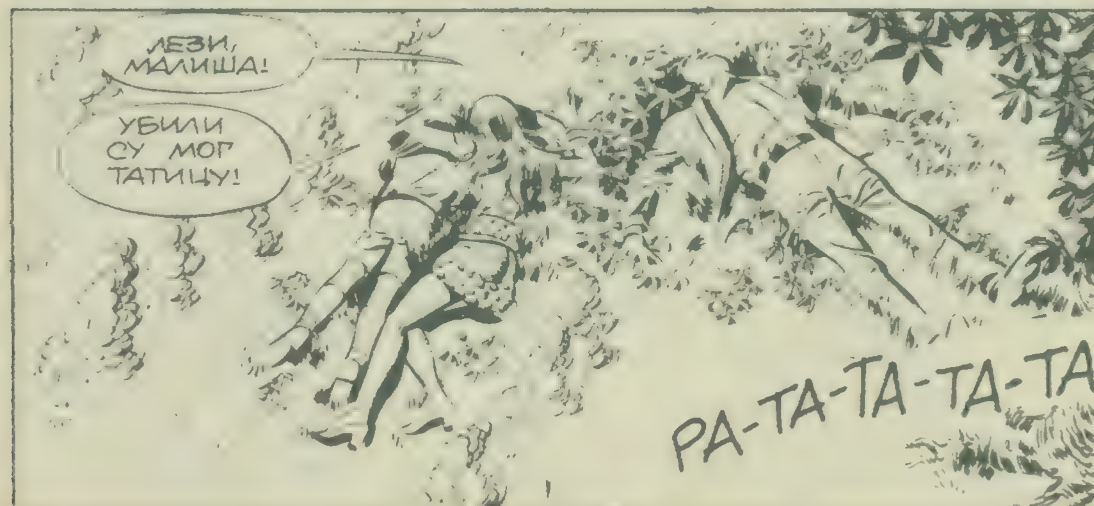

ТАТА! ТАТА!
ВРАТИ СЕ, ЂИНО!

ТАТА, ТО САМ ЈА!
!
ЂИНО!

ВРАТИ СЕ! УБИЋЕ ТЕ!

ВИТОНЕЗЕ! ОВО ЋЕ ТИ БИТИ ПОСЛЕДЊЕ...
ПЛОП!

ООХ!
!
ТАТА!

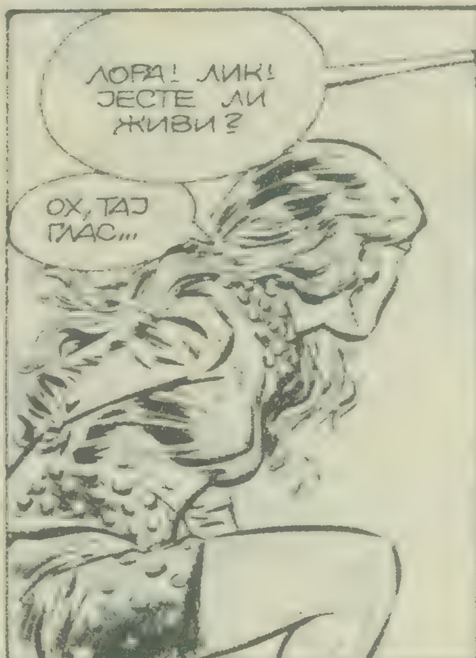

ЛЕЗИ, МАЛИША!
УБИЛИ СУ МОГ ТАТИЦУ!
РА-ТА-ТА-ТА-ТА-ТА!

УУУУУУУ!
НАЈ-ЗАД ЕВО ПОЛИЦИ-ЈЕ!

УУУУУ
СТИЖЕ ПОЛИЦИ-ЈА!
У ЗАКЛОН! БРЗО!

УУУУУУ
ВАЖНО ЈЕ ДА СМО ВИТОНЕЗА СРЕДИЛИ!

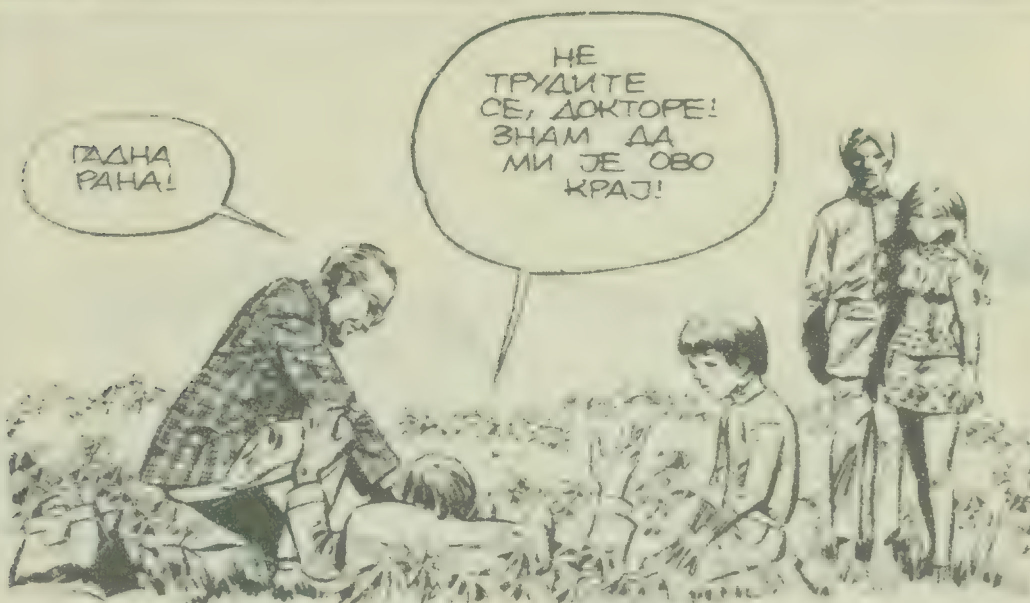

УУУУУУ УУУ!
ПРАВЕ КУКАВИ-ЦЕ!
ТАТА, КАЖИ НЕШТО!

ЛОРА! ЛИК! ЈЕСТЕ ЛИ ЖИВИ?
ОХ, ТАЈ ГЛАС...

КАЛА! ВИ? А ПОЛИЦИ-ЈА?
САМО ШТО НИЈЕ СТИГЛА! КАД САМ ЧУО ПУЦЊЕ, ОДЛУЧИО САМ ДА ИМПРОВИЗУЈЕМ! ИЗГЛЕДА ДА САМ УСПЕО!

БРЗО, КАЛА! ДЕЧА-КОВ ОТАЦ ЈЕ РАЊЕН!
КАКВО КРВО-ПРОЛИЋЕ!
А ШТА ЈЕ СА САХИБОМ ЛИКОМ?

ЛИК! НИСТЕ ГА ВИДЕЛИ? ТО ЗНАЧИ ДА НИЈЕ ПРОШАО!

ГАДНА РАНА!
НЕ ТРУДИТЕ СЕ, ДОКТОРЕ! ЗНАМ ДА МИ ЈЕ ОВО КРАЈ!

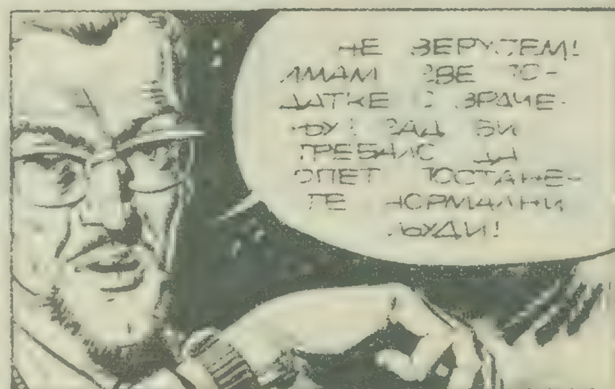

СИНЕ, НЕМОЈ НИКАД ДА ЗАЛУТАШ НА МОЈ ПУТ! МИСЛИШ ТВОЈ ЈЕ ТО СВЕТ, А КАД ТАМО...

ОСТАВЉАМ ТИ ДОСТА ЧАСНО ЗАРАЂЕНИХ ПАРА ЗА ШКОЛОВАЊЕ! ПОСТАНИ ДОБАР МОМАК! АКО ТЕ НЕКО НАЗОВЕ СЛАБИЋЕМ, ЗНАЈ ДА ТИ ЗАВИДИ!

У ЏЕПУ... КЉУЧ... СЕФ... БАНКА... АДВОКАТ БЕНСОН... СПАСИТЕ ШТО ВИШЕ!
РАЗУМЕО САМ, ТАТА...

...И ОБЕЋАВАМ ДА ЋУ БИТИ ПОШТЕН ЧОВЕК!

ПОТРЕСАН КРАЈ ЧОВЕКА ЗБОГ КОГА СУ ДРХТАЛИ ЉУДИ! ДА НИЈЕ БИЛО ТЕБЕ И ЛИКА...
ЛИК! ОТИШАО ЈЕ УСРЕД БОРБЕ ПО ПОМОЋ... УБИЛИ СУ ГА!

НЕ ВЕРУЈЕМ! ИМАМ СВЕ ПОДАТКЕ О ЗРАЧЕЊУ! САД БИ ТРЕБАЛО ДА ОПЕТ ПОСТАНЕТЕ НОРМАЛНИ ЉУДИ!

АЛИ, ЈА...
ЛИК ЈЕ БИО ДОСТА ОЗРАЧЕНИЈИ ОД ТЕБЕ!

САД ВЕЋ ТРЕБА ДА СЕ ПОЈАВИ И ЗАДЊИ СИМПТОМ! ЕВО ГА! ГЛЕДАЈ РУКЕ! ТО САМ ЧЕКАО!
?

ПАЗИТЕ, ДОКТОРЕ, ЛОРА!
?!

МЕНЕ СТЕ ЗАБОРАВИЛИ! ЛУИЗИЈЕВА ЈЕ ЗАДЊА РЕЧ! НИКО НЕЋЕ УЗЕТИ ВИТОНЕЗЕВОГ СИНА!

ПОРАНИО СИ, ДРУШКАНЕ!

ФИЈУУ!

РА-ТА-ТА!

ААХХ!

РА-ТА-ТА!

ТАК! ТАК! ТАК! ТАК! ТАК! ТАК! ТАК!

УХ! МОЈА ГЛАВА!

ПУЦЊАВА! АХ! ЛОРА! ДЕЧАК!

ТАК! ТАК! ТАК!

СЕТИО САМ СЕ -РАЊЕН САМ!

КРВ! ЛОРА ЈЕ БИЛА У ПРАВУ! ПРОШЛО ЈЕ ДЕЈСТВО СЕДАМ СВЕТЛОСТИ!

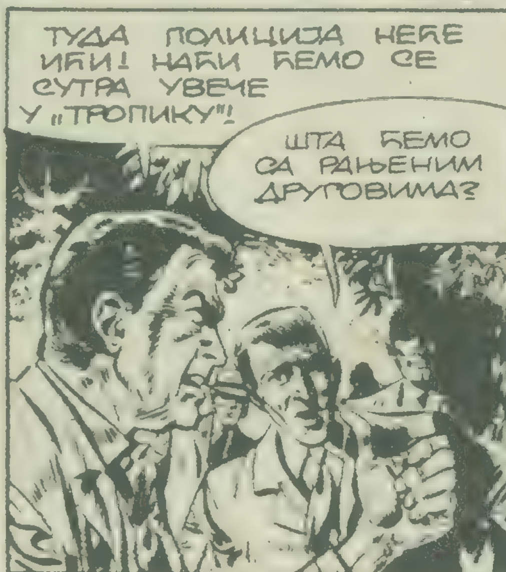
ШТА ЈЕ САД ОВО? **СВЕТЛИМ!**

ЗНАЧИ, ОВО ЈЕ НОРМАЛНО, КАЛА?

ТАКО СЕ ЗАВРШАВА ЦИКЛУС ДЕЈСТВА! ТО ЈЕ НАЈОПАСНИЈИ СТАДИЈУМ, ТРЕБА ОДМАХ ИНТЕРВЕНИСАТИ! НИЈЕДНО ЉУДСКО СРЦЕ ТО НЕ МОЖЕ ПОДНЕТИ!

ГАДНА СТВАР! ИМАМ УТИСАК ДА ЋЕ ГЛУБА ДА МИ ПУКНУ! ПОТРЕБНА МИ ЈЕ ПОМОЋ!

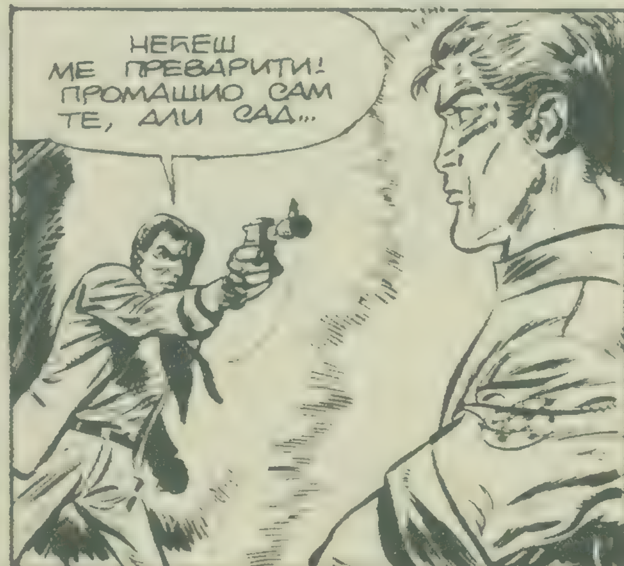

УЛАЗИТЕ У КОЛА! ИЋИ ЋЕМО СТАРИМ ПУТЕМ ПРЕМА ЗАМКУ!
?

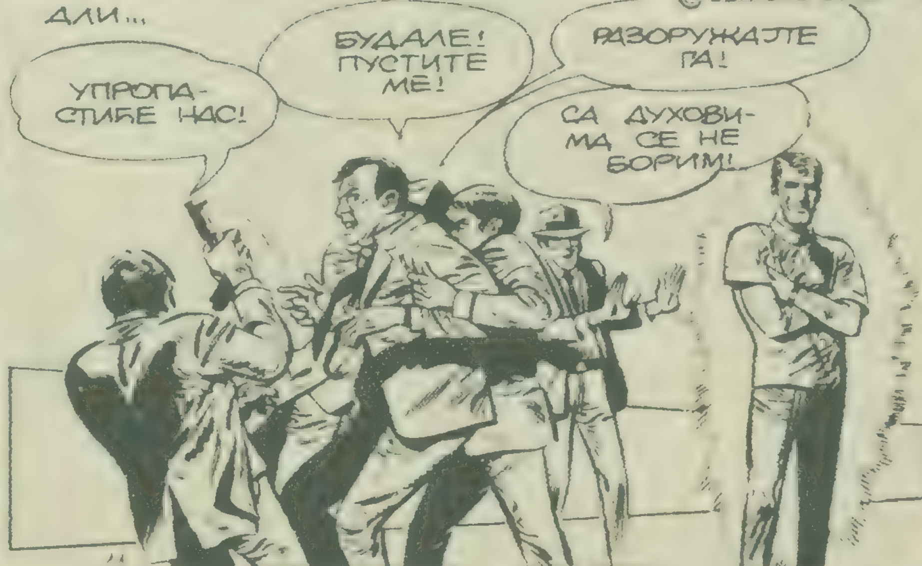

ТУДА ПОЛИЦИЈА НЕЋЕ ИЋИ! НАЋИ ЋЕМО СЕ СУТРА УВЕЧЕ У „ТРОПИКУ"!
ШТА ЋЕМО СА РАЊЕНИМ ДРУГОВИМА?

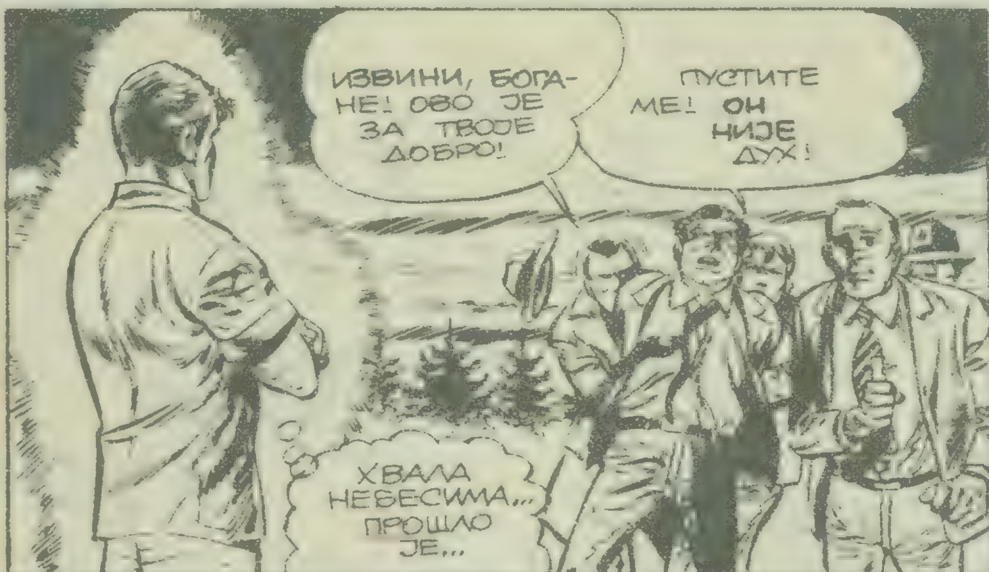

КО ИМ ЈЕ КРИВ! ВАЖНО ЈЕ ДА ЈЕ ВИТОНЕЗЕ МРТАВ! САД ТРЕБА ПРЕУЗЕТИ ПОСАО!

НЕЋЕШ ТИ НИШТА УРАДИТИ, БОГАНЕ! И ТВОЈА КАРИЈЕРА ЈЕ ГОТОВА! ПРЕДАЈ СЕ!

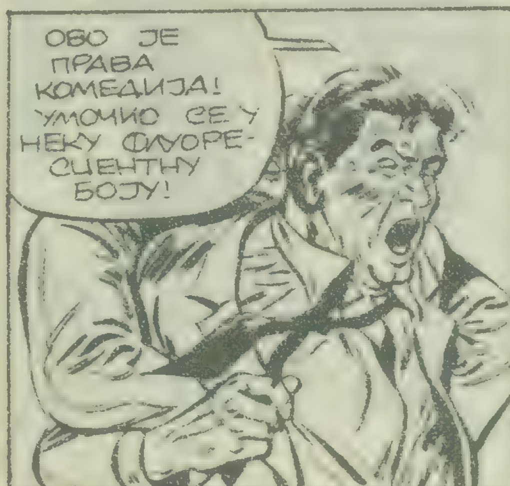

ДУХ!
ЗАСЛЕПЉУЈЕ, КАО У КЊИГАМА!
ОПЕТ ОН!

НЕЋЕШ МЕ ПРЕВАРИТИ! ПРОМАШИО САМ ТЕ, АЛИ САД...

АЛИ...
УПРОПАСТИЋЕ НАС!
БУДАЛЕ! ПУСТИТЕ МЕ!
РАЗОРУЖАЈТЕ ГА!
СА ДУХОВИМА СЕ НЕ БОРИМ!

ИЗВИНИ, БОГА-НЕ! ОВО ЈЕ ЗА ТВОЈЕ ДОБРО!
ПУСТИТЕ МЕ! ОН НИЈЕ ДУХ!
ХВАЛА НЕБЕСИМА... ПРОШЛО ЈЕ...

МОРАМ ЈОШ ДА БЛЕФИРАМ... САМО ДА СЕ НЕ ОНЕСВЕСТИМ...

ОВО ЈЕ ПРАВА КОМЕДИЈА! УМОЧИО СЕ У НЕКУ ФЛУОРЕСЦЕНТНУ БОЈУ!

АКО ЈЕ ТАКО, НАПАДНИ МЕ! СНОСИШ СВЕ ПОСЛЕДИЦЕ!

ТАКО ЈЕ У РЕДУ!
'АЈДЕ, БОГАНЕ!
МОЖДА ЈЕ ГАЗДА У ПРАВУ!

МИСЛИТЕ ДА НЕ СМЕМ?!

ОВО ВАМ ЈЕ ПОСЛЕДЊА ПРИЛИКА! ПРЕДАЈТЕ СЕ И ЧЕКАЈТЕ ПОЛИЦИЈУ!
МА НЕМОЈ! ДА ЋУ

ЈА...

....

НЕ! НЕ МОГУ! НЕ МОГУ!
УМАЛО ДА СТРАДАМ...

ПОРЕЂАЈТЕ СЕ УЗ ДРВЕЋЕ! ИЗГУБИО САМ СТРПЉЕЊЕ!

ПРВИ КОЈИ МРДНЕ... ОХ...

ЕЈ, ДУХ ЈЕ РАЊЕН!
ТО ЈЕ БИЛО ЛУКАВО! ДОБРО НАС ЈЕ ПРЕШАО!

БОГАН ЈЕ БИО У ПРАВУ! ЈА ЋУ ДОВРШИТИ ПОСАО!

БЕНГ!
!!?

ЛАЖНИ ДУХ ЈЕ ХТЕО САМО ДА ДОБИЈЕ НА ВРЕМЕНУ! И, УСПЕО ЈЕ!
НЕКА НИКО НЕ МРДА!

КАЛА, НЕ ДИРАЈТЕ МЕ!
ПИЈ! СРЕЋА ДА ВАМ ЈЕ СРЦЕ ИЗДРЖАЛО СВЕ ОВО!

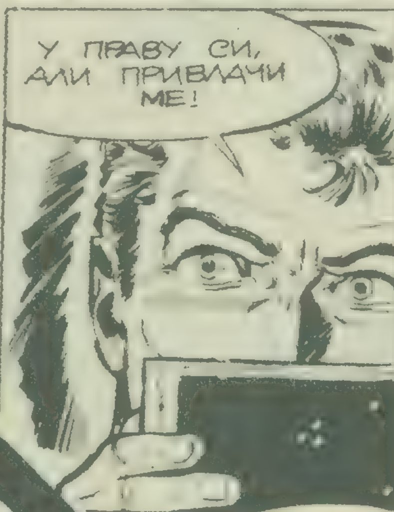
ТОБА, СТВАРНО МИСЛИШ..?
ПОЗНАЈЕМ ДОБРО ДОКТОРА И ЗНАМ ДА ЈЕ СТИГАО НА ВРЕМЕ!

СЈАЈАН ПОД-ВИГ ЛИКА ОРИЈАНА НИЈЕ НИКАД ОБЈАВ-ЉЕН У ШТАМПИ...

ЈОШ НЕ МОГУ ДА СХВАТИМ ДА ЈЕ СВЕ КРЕ-НУЛО ОДАВДЕ!
ПРЕДУЗЕТЕ СУ МЕРЕ ОПРЕЗА И САД ЈЕ СВЕ У РЕДУ!

ОВО ЋЕ УЧИНИ-ТИ ЈОШ ЗАНИМ-ЉИВИЈИМ СЛЕДЕЋЕ ЕКСПЕРИМЕНТЕ!

ЛИК! УПОЗО-РАВАМ ТЕ! НЕ-МОЈ НИ ДА ПОКУШАШ НЕШТО ДА РАДИШ! БЕЗ КАЛИНОГ ЗНАЊА!

У ПРАВУ СИ, АЛИ ПРИВЛАЧИ МЕ!

БОЉЕ ЈЕ ДА ОДЕМ ДОК НИСАМ ПАО У ИСКУШЕ-ЊЕ!
ЛИК, ГДЕ ЋЕШ ?
© EDITIONS LOMBARD

БОИНГ!

ДО ЂАВОЛА! ХТЕО САМ ДА ПРОЂЕМ КРОЗ ВРАТА! САД ТРЕБА ДА СЕ ПРИВИКНЕМ НА НОРМАЛАН ЖИВОТ!

ХА! ХА! ХА! ХА!
КРАЈ

ПОТРЧКО: ИЗНЕНАЂЕЊЕ

ЗВРРР!
ПОТРЧКО, ДОЛАЗИ ОВАМО!
ЗВАЛИ СТЕ МЕ, ДИРЕКТОРЕ!
ДА! ЗАКАЧИ ОВО НА ОГЛАСНУ ТАБЛУ!
ОДМА'!
ПОЖУРИ!
ЗНАТЕ ЛИ МОЖДА ДИ САМ МЕТО ШПЕНАДЛЕ?
КАКО ТО ГОВОРИШ?
КАЖЕ СЕ **ГДЕ САМ СТАВИО**, А НЕ **ДИ САМ МЕТО**!
АХА!
КАКО ГОД ДА КАЖЕМ, НЕМА ИХ!
УЖАС!
А САД, НА ПОСАО! ГДЕ ЛИ СУ МИ ОНИ УГОВОРИ...
ААХ!
ААААЈААООЈ!
АААЈАООЈ, АААЈАООЈ! КАЖЕ СЕ, ЕВО ТУ СУ! НИ ВИ БАШ НЕ ГОВОРИТЕ ПРАВИЛНО!
МАЛО КАСНИЈЕ...
ДИРЕКТОРЕ, ПОШТА...
СТАВИ ЈЕ ТАМО!
ЈАО! КУПИЛИ СТЕ НОВИ САТ!
ДА, ПА ШТА?
ИЗГЛЕДА ДА ЈЕ ДОБАР!
НАРАВНО, ОТПОРАН ЈЕ НА ВОДУ, УДАРАЦ...
А ТЕК НАРУКВИЦА! ШТО ЈЕ ДОБРА! ВИДИ КАКО СЕ РАСТЕЖЕ!
ШТА ТО РАДИШ?
ИЈУ! ИЗВИНИТЕ, ОМАЧЕ МИ СЕ!
АЈ!
ЦАНГР!
НАОЧАРИ! ПОЛОМИО СИ ИХ!
ДА ВИДИМ КАКО ТИ СТОЈИ!

1531/30

ДАЈ МИ ГА!
ПРАВИ САТ ЗА ПОСЛОВНОГ ЧОВЕКА!

БРОЈЕВИ СЕ ДОБРО ВИДЕ И...

НЕ УЗБУЂУЈТЕ СЕ! ЗАР НИСТЕ РЕКЛИ ДА ЈЕ ОТПОРАН НА УДАРЦЕ?

АЛ' НИСИ ТИ ОТПОРАН!

ЧИНИ МИ СЕ ДА МЕ ЗОВУ С ДРУГОГ СПРАТА! ОДМАХ СЕ ВРАЋАМ!

МАЛО КАСНИЈЕ...
ПОТРЧКО! СМЕСТА ДОЛАЗИ!

НА УСЛУЗИ, ДИРЕКТОРЕ!

ДОНЕСИ МИ НЕКУ ЗЕМИЧКУ ЗА ДОРУЧАК!
ДОБРО!

ОВО ЋЕ МУ СЕ СИГУРНО СВИДЕТИ!
ПОСЛАСТИЧАРНИЦА

ХВАЛА, МОЖЕШ ДА ИДЕШ!
ХМ, ОД БАКШИША НИШТА!

УХ! ЗАБОРАВИО САМ ДА МУ КАЖЕМ!

ДИРЕКТОРЕ, ТО НИЈЕ ЗЕМИЧКА ВЕЋ КОЛАЧ С МАЛИМ ИЗНЕНАЂЕЊЕМ УНУТРА!

ШТА ВАМ ЈЕ?
ААААХ! ААААРГГ!

РААА! ААААРР!
КАКВЕ ЧУДНЕ КРИКЕ ИСПУШТА! ШТА МУ ЈЕ?

ПОТРЧКА... ДОВЕДИТЕ МИ ПОТРЧКА!
ИЗВАДИЛИ СМО МУ АВИОНЧИЋ ИЗ СТОМАКА!

ДИРЕКТОРЕ! ДОНЕО САМ ВАМ КОЛАЧ!
КРАЈ

DIK BROWNE ХОГАР СТРАШНИ

АМЕРИЧКИ ГРАЂАНСКИ РАТ

ШПИЈУН У БЕЛОМ

У лето 1862. Морфилд Дек, капетан 21. масачусетског пука, јахао је кроз шуму. Зраци сунца на заласку пробијали су се кроз грање и обасјавали његову складну фигуру. Увек весео, он је уносио много живости у једноличан војнички живот. Командант га је ценио као изузетно способног официра.

После непуног часа у даљини се указао циљ његовог пута. Била је то лепа једноспратна кућа са широким тремом на јаким дрвеним стубовима. Архитектура зграде и околина пружали су типичну јужњачку слику: одмах се препознавало домаћинство добростојећег плантажера за кога су радили Црнци робови.

Чим је млади официр стигао пред трем и сјахао, улазна врата су се отворила и на њима се појавила лепушкаста девојка. Раширила је руке и полетела капетану у загрљај.

Сусрет на стази

Претходна година означила је почетак америчког грађанског рата. У сукобу су се нашле индустријски развијене северне и искључиво пољопривредне јужне државе. Јужњаци нису хтели да се одрекну робовласништва спутавајући на тај начин развој капитализма, основне покретачке снаге тог времена. Друштвено-политичке супротности су се нагомилале и готово парализале економску равномерност земље. После избора Абрахама Линколна за председника 1860. дошло је до одвајања неколико савезних држава. Прва је из Уније иступила Јужна Каролина. За њом су пошли Џорџија, Алабама, Флорида, Мисисипи, Луизијана и Тексас. Отцепљене државе створиле су у зиму 1861. нову заједницу – Конфедерацију. Основана је и привремена влада на челу са Џеферсоном Девисом.

Линколн је свим силама настојао да очува јединство Сједињених Америчких Држава. Но, када се Конфедерација латила оружја, рат је постао неизбежан. У међувремену, сепаратистима су се придружили Северна Каролина, Арканзас, Вирџинија и Тенеси. Конфедерација је имала око 9 милиона житеља, од чега 3,5 милиона робова Црнаца. Север је био далеко бројнији и у индустријском погледу снажнији, што ће касније и превагнути.

КАПЕТАН ДЕК НИЈЕ СТИГАО НИШТА ДА КАЖЕ – ДЕВОЈКА ЈЕ БРЗО ИЗВАДИЛА РЕВОЛВЕР И ПРИСЛОНИЛА ЦЕВ НА ЊЕГОВ СТОМАК.

Ратовало се на три главна подручја: у долини реке Мисисипи, на територији источних приобалних држава и на мору. У почетку су јужњаци имали више успеха, највише захваљујући ратној вештини генерала Роберта Лија који је крајем августа 1862. просто слистио северњачку војску код Бул Руна. У главном граду Конфедерације Ричмонду завладало је славље.

У то време у Ричмонду се налазио и окорели јужњак, плантажер Кранстон. Кућу и имање оставио је на чување двема кћеркама – млађој Мери и старијој Меџ, а он са два сина пожурио да обуче јужњачку униформу. Синови су примљени у војску а он је због година одбијен. Ипак, задржан је у Ричмонду, где је држао ватрене говоре и сакупљао добровољни прилог за „наоружање храбре војске Конфедерације".

Сестрама Мери и Меџ помагао је стари слуга Црнац. Уједно, то су била и једина три људска бића на имању. Ни у околини није било никог. Тек крајем лета 1862. сестре су добиле суседе. Био је то северњачки 21. масачусетски пук који је штитио одступницу главнини после пораза код Бул Руна. Пук се улогорио на око час јахања од имања Кранстонових.

У пуку је служио и капетан Морфилд Дек. Мери Кранстон сусрео је случајно док је шврљао по околини. Застао је, заподенуо разговор... Његове посете сестрама Кранстон су учестале. Командант пука је знао за капетанове састанке, али се није противио јер је био сигуран у његове часне намере.

Између Морфилда Дека и Мери Кранстон развила се љубав. О томе нису говорили старијој сестри Меџ – зазирали су од њене реакције.

Пуковников позив

У топло предвечерје када је капетан Дек сјахао пред кућом Кранстонових, Меџ се налазила у задњем делу зграде. На Дековом лицу видела се туга.

– Надам се да ћеш остати дуже! – прва је проговорила Мери.

– На жалост, морам одмах да се вратим! – узвратио је официр. – Генерал Ли је издао наређење за напад. Ратујем против твојих, али те волим. Необично, зар не?

Девојка је оборила главу. Низ лице су јој се котрљале сузе. Волела је Дека. Проклети рат. Позвала је капетана да уђе. Меџ се није појављивала. И боље, помисли Мери. Желела је да буде насамо са Деком.

Време је летело. Кад ју је капетан помиловао по глави, Мери је било јасно да се приближио час растанка. Стрепела је да ли ће Дек преживети напад јужњачке војске. Слушала је о правим масакрима на бојишту.

– Могу ли да кажем сестри о нама? – изненада је упитала младог официра.

– Ни говора! – одлучно је одбио Дек. – Сачекајмо крај рата, можда нећу преживети. Чекај ме, хоћеш ли?!

Девојка га је загрлила. Привио ју је на груди. Имање Кранстонових напустио је махнито гонећи коња.

Чим је стигао у логор, капетану је речено да се јави команданту пука. Пуковника је затекао у шатору нагнутог над картом подручја. На Деков војнички поздрав узвратио је неодређеним покретом руке. После десетак секунди одвојио се од стола.

– Седите! – рекао је чврстим гласом. – Примећујем да се у последње време нешто догађа. Све што планирамо стиже до непријатеља. Другим речима, неко нас шпијунира и доставља податке генералу Лију. Да ли сте о поверљивим стварима говорили пред кћеркама тог јужњака код кога одлазите?

Капетан се запањио, али брзо прибрао. Објаснио је да плантажер није ту, додавши да јамчи за његове кћерке. Напоменуо је да пред сестрама није говорио о војној ситуацији.

– У односу на нас то ништа не мења! – процедио је пуковник. – Генерал Ли само што није напао, а ја нисам начисто шта му је јављено о нашим слабим местима. Ако то сазнамо, а можемо само саслушањем шпијуна који му је доставио податке, надмудрићемо јужњаке. У противном, готови смо. До јутра морамо да се докопамо издајице. То је ваш задатак. Не успете ли, нећу моћи да отклоним сумњу са вас. Ви знате шта то значи!

Два пуцња

Капетан је изашао из пуковниковог шатора као ошамућен. Ко је шпијун? Мери?... Пред њом никада нисам говорио о војним стварима. Са Мец сам улазио у расправе, детаља се не сећам, али то је био више разговор политичке природе.

Дек није знао на коју страну да крене. Била је ноћ. До зоре је остало мало времена. Где да тражи издајника? Можда је неко од војника. Али, ко? Било их је неколико стотина. Већина је спавала. Тог тренутка није могао себи да објасни зашто је кренуо у оближњу шуму. Кренуо је, ето тако... Зачуо је шум. Неко је газио суварке. Притајио се поред великог стабла. У руци је држао откочен револвер.

Тишину је и даље реметио опрезан ход непознате особе. Изненада, иза облака се појавио месец и расуо светлост. На десетак корака капетан је угледао ситну фигуру сву у белом. Прилика је хитро одскочила устрану и дала се у бекство; она је такође угледала капетана и настојала да умакне. Дек је могао да пуца, али му је непознати био потребан жив.

Видевши да ће бити ухваћен, бегунац је нагло стао. Пришавши му сасвим близу, Дек је крикнуо:

– Мец! Шта ћеш овде?!

Девојка је ћутала. Бела хаљина била јој је упрљана од трчања кроз шуму. Гледала је Дека право у очи. Одједном је почела да се смеје. Смех је прерастао у грохот.

– Шта ћу овде?! Дошла сам да осматрам логор. Ја достављам податке генералу Лију! Највише сам сазнала од тебе. Заокупљен разговорм често си ми саопштавао детаље који су ти промицали. Невоља у свему је то што ти волиш Мери, а ја тебе. Ја сам знала за Мерину љубав, а ти ниси знао за моју. Да јеси, крај приче био би другачији.

Капетан није схватао шта значе њене последње речи. Заустио је да нешто каже, али није стигао. Девојка је брзо извадила револвер који је држала скривен за пасом и прислонила цев на његов стомак. Један за другим проломила су се два пуцња.

Мец је потрчала кроз шуму. Надала се да нико у логору неће придати значај пуцњима. Преварила се. После разговора са Деком, пуковник је одредио групу поверљивих војника да га прати. Чим је капетан зашао у шуму, момци су кренули за њим. Држали су се на одстојању али нису могли да спрече његову смрт. Мец није могла да им утекне. Доведена је пред пуковника. Пркосно је истурила браду и рекла:

– Господине пуковниче, ја сам своје учинила, сад ви чините своје!

Мец Кранстон је стрељана а да није проговорила ни реч.

М. Т.

НОВАЦ ЈЕ ОДЛУЧИО

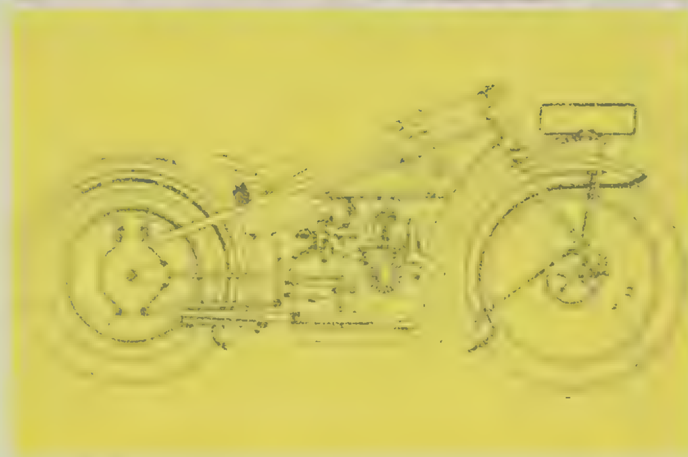
БУРА НА ШЕВИНОЈ ПОЉАНИ

Макс Фриц, човек који је уложио највише труда у настанак фирме BMW. Био је ванредан конструктор и бескрајно марљив.

ДАНАС ВЕЋ И ДЕЦА ЗНАЈУ ЗА МОТОЦИКЛЕ СА ОЗНАКОМ BMW, АЛИ ЈЕ САМО СТРУЧЊАЦИМА ПОЗНАТО ДА ФИРМА НИКАДА НИЈЕ ПОМИШЉАЛА НА ЊИХОВУ ПРОИЗВОДЊУ И ДА ЈЕ У ПОЧЕТКУ ЖИВЕЛА ИСКЉУЧИВО ОД АВИОНСКИХ МОТОРА.

Технички цртеж првог BMW мотоцикла. Двоточкаш је носио ознаку R32 и дело је Макса Фрица. Цртеж се као светиња чува у дирекцији.

Ако намерника пут нанесе у Минхен, главни град западнонемачке покрајине Баварске, тешко да ће његовом погледу измаћи вишеспратница, у ствари четири високе грађевине цилиндричног облика спојене у једну. Решење није дело маште архитекте, већ захтева наручиоца. А наручилац је фирма BMW у основи чије производње ништа мање необично није име улице у којој се она налази – Шевина!

Сасвим је извесно да BMW не би стао на ноге да није било луцидног Макса Фрица, нити би опстао без Бавараца. Јер, BMW нису само авионски мотори, мотоцикли и аутомобили. То је и понос Баварске, њено „чедо" и мезимац. Уосталом, пун назив фирме гласи: Бајерише Моторен Верке, односно – Баварске фабрике мотора. Чедо поштује родитеља, па су у амблем фирме унете боје некадашње Краљевине Баварске – плава и бела. Баварци не могу да замисле да BMW пропадне. Увек када је било стани-пани прискакали су у помоћ. Права бура настала је после другог светског рата; продаја робе није ишла и BMW је требало да оде под лед. Али о томе касније.

Од две једна

За датум рођења Баварских фабрика мотора узима се 7. март 1916. године. Тог дана званично су се спојиле две мале али познате фабрике авионских мотора. Једна се називала Рап GMBH, а друга Фабрика авионских мотора Густава Отоа. Обе су се налазиле у Минхену и на челу имале власника и конструктора чије су име носиле. Ото је био у предности јер се његова фабрика простирала на ледини изван Минхена познатој под називом Шевина пољана. Некада су ту живеле шеве, било их је много. Ширењем града пољана је нестала, али се формирала Лирхенауерштрасе – Шевина улица.

Чим су се спојиле, фабрике Отоа и Рапа дубље су пустиле корен на Шевиној пољани. Два конструктора и власника није повезала превелика жеља за заједништвом и патриотски занос. Напротив, преговори су текли тешко. Свако је тражио сопствени интерес мерећи га апотекарском вагом. За све то време главни иницијатор удруживања инжењер Макс Фриц обигравао је око преговарача, објашњавао и убеђивао.

Споразум који су постигли Ото и Рап подразумевао је нову фирму под називом Баварске фабрике мотора или скраћено BMW. За амблем је узет круг са четири једнака поља – по два бела и плава, односно тамнија и светлија укрштено постављена. На тај начин представљен је оптички утисак који ствара елиса авионског мотора у покрету. Амблем је пажљиво одабран: симболично је представљао основни производ нове фирме – авионске моторе.

Макс Фриц је одахнуо. Његова давнашња жеља да се створи јака фабрика у којој би он могао да реализује сопствене идеје – испунила се. Других побуда није имао. Најмање га је интересовао новац. У деоби зараде није имао удела. Примао је плату, додуше солидну, и ништа више.

Девојка за све

Име Макса Фрица може се наћи у готово свим техничким енциклопедијама. По иновацијама далеко је одмицао испред свог времена. Чак је сматран конструкторским генијем. Иако у томе има претеривања, не може се порећи да је иза себе оставио изузетно значајан траг. И Рап је био конструктор авионских мотора, али га је Фриц надмашио. Тврди се, да није било Фрица, BMW би брзо затворио врата. Одиста, већ 1917. Рап се уморио и напустио трку. Дигао је руке и повукао се у мир живећи од добити коју је BMW остваривао.

Фриц је претходно радио код Дајмлера у Штутгарту. Очигледно, тамо није имао „довољно ваздуха". Пленила су га практична решења и Рап који је уочи првог светског рата израђивао моторе за хидроавионе аустријске морнарице. У то време авионски мотори су били четвороцилиндрични и недовољно јаки. Рап је пројектовао шестоцилиндрични. Уградио га је у авион, али је он тресао летелицу тада склапану искључиво од дрвета.

Фрицове креације брзо су доживеле признање. Иако скромне конструкције, авион са његовим мотором достигао је 1919. године висину од 9700 метара!

У новонасталој фирми BMW Макс Фриц је званично био шеф инжењера, а незванично „девојка за све".

Пословна зграда баварског штићеника симболично представља четири цилиндра мотора. Налази се на Шевиној пољани где се фабрика зачела.

Тешко се могао наћи у канцеларији. Ако није био нагнут над цртежима радио је са мајсторима у хали, надгледао или на лицу места мењао поједина техничка решења.

Немогуће је објаснити шта је марљивог Фрица касније одвојило од авионских мотора и приближило мотоциклу. Да ли је изгубио корак, или је на то утицала јагма за мотоциклима у Европи двадесетих година овог века? Фриц није сасвим напустио авионске моторе, али га је мотоцикл окупирао. Дан по дан и испилио се мотоцикл R32, првенац и основа свих потоњих мотоцикала фирме! Приказан је 1923 на изложби у Паризу и одмах проглашен мотоциклом без премца. Двоцилиндрични боксер мотор од 486 кубних центиметара и мењач чинили су целину. Сви елементи „привезани" за једноставан рам били су постављени тако да им се могло лако прићи ради поправке. Фриц се није тиме задовољио. После три године на тржиште је лансирао усавршен модел. Назвао га је R42. Пренос снаге на задњи точак BMW. Истина, она није Фрицов изум, али [illegible]у је он устоличио, а BMW [illegible]во једини одржао на [illegible]циклу до данас.

Рекорд за рекордом

Жеље купаца учиниле су своје. BMW се све више окретао мотоциклу. Он је доносио голем новац. Баварске фабрике су се шириле, а капитал растао. Макс Фриц је још био прва виолина фирме. Међутим, млади конструктори сустизали су учитеља. Ширио се и Минхен: Шевина пољана полако се претварала у улицу.

Из монтажних хала фирме BMW упоредо су излазили авионски мотори и мотоцикли. Ређали су се нови модели двоточкаша: R42, R12, R61, R62, R68, R90... Поједини су остали упамћени. На пример, R68 који се појавио педесетих година. Био је први западнонемачки мотоцикл у масовној употреби који се кретао брже од 160 километара на час. Модел R62 конструисан 1928. био је најјачи мотоцикл све до 1973. године.

Мотоцикли фирме BMW деценијама су држали примат и на тркама. Постизали су брзине које су за друге биле недостижне. Још 1929. достизали су 216 километара, а 1937. године као од шале јурили су 279 километара на час. Рекорд се држао читавих четрнаест година. Награде су се низале.

Производња авионских мотора није обустављена, али ни креације нису биле значајне. Изузетак је представљао мотор уграђен 1934. у путнички авион JU 52.

Током 1928. започело се са производњом аутомобила. Малени „дикси" потпуно је омануо. Пет година касније покушало се са брзим аутомобилима чији је мотор имао шест цилиндара. Ни тај модел, назван „303", није славно прошао. Срећом, губитак су покрили мотоцикли.

После другог светског рата BMW, у међувремену израстао у гиганта, почео је да се потреса из темеља. Од авионских мотора није било вајде. Ни мотоцикли нису ишли на тржиште: годишње је продавано једва 950 комада! Продаја ја живнула педесетих година да би ускоро уступила место новој кризи. Са 117 милиона марака обрта у 1959. години нису могли да се покрију ни трошкови струје и воде! Огромне хале, машине, пословне зграде, све је требало да оде на добош. Над некадашњу Шевину пољану сручила се бура. Могућност да се BMW ишчупа није постојала. И као што бива, велика риба устремила се на слабашну: Мерцедес је понудио 90 милиона марака да купи BMW „ђутуре". Сума је била смешно мала, сама Шевина пољана вредела је више.

Баварци су се накострешили. Зар BMW да пропадне? Прискочили су у помоћ новцем. Срећом, већ следеће године из хале је изашао нови, истовремено и први „прави" BMW аутомобил. Био је то модел „1600". Затим је уследио модел „1800", па млађи брат „1800 TI". И гле чуда: за само десет година BMW је догурао до годишњег обрта од 1,5 билиона марака!

Продаја мотоцикала катастрофално је опала. Изгледало је да је двоточкаш сахрањен за сва времена. У дирекцији BMW били су одлучили: мотоцикл нас је подигао, он мора да живи. Конструктори су исцедили из себе све како би начинили мотоцикл који ће се вратити на тржиште. Успели су.

Лани је BMW имао на списку 47 хиљада запослених радника. Бура на Шевиној пољани заборављена је. Макс Фриц није. Његово име и данас се изговара с поштовањем.

Миленко ТОДОРОВИЋ

„ЗАБАВНИКОВА" ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ЛЕКОВИТОГ БИЉА

ШИПАК

(Rosa canina L.), Rosaceae

Народна имена: бела ружа, дивљи шипак, дивља ружа, дивља ружа висока, пасја драча, пасја рожа, пасја ружа, плотна ружица, роса од плота, шепурика, шепурина, шибек, шип, шипке, шипек, шипковина, шипурак, шипурина, шипчаница, шчипак.

Опис биљке

Све врсте дивље руже су шибови високи 2-3 m, чије су гране обрасле бодљама. Листови су непарно-перасти с елиптичним или јајоликим, грубо тестерастим лискама; лисни залисци су често срасли с дршком. Цветови су крупни, до 5 cm у пречнику, појединачни или по 2-3 заједно на крајевима грана. Састоје се од пет чашичних листића који су дужи од венчића. Круничних листића има 5. Они су слободни, обојени ружичасто, а код неких врста бело. Има много прашника и тучкова. Плод је неправилан, јагодаст и сочан јер се овде цветна ложа претворила у меснат спољашни део који затвара многобројне чекињасте длаке и тврде чекињаве плодове – орашице, које обично погрешно називамо семе. Плодови сазревају у августу и септембру и такви остају до зиме.

Налазишта

Биљка најчешће расте као жива ограда, поред путева, по међама, на рубовима шума, пашњацима и др. Јавља се у низијама али је има и у брдским и планинским крајевима.

Сакупљање

Сакупљају се недозрели плодови док су још тврди, светлоцрвене боје и сјајни и то крајем августа и почетком септембра. То је због тога што су плодови у то време најбогатији витамином Ц. Обрани плодови се суше цели или се уздуж преполове и то у сушницама или пећницама а може и на сунцу као воће. Осушени плодови се лако чувају у теглама или затвореним кутијама и служе за израду чајног напитка. Зрели плодови су тамније боје и мекани те се приликом сакупљања озледују нису погодни за сушење. Они се одмах прерађују у изврсне витаминске пекмезе, џемове, сокове и др.

Употреба

Осушени плодови шипка служе за комбиноване воћне чајеве или се сами користе за чај који поред витамина Ц садржи и друге корисне састојке. То је лепо обојен напитак пријатног мириса и накиселог укуса који освежава. Даје се у свим случајевима када је препоручено узимање витамина Ц. Преко зиме а нарочито у рано пролеће, када у исхрани недостају витамини чај од шипка треба пре свега да узимају труднице и дојиље, а затим и остали као превентивно средство против инфекције (грипа), код анемије или општег недостатка витамина. Чај од шипка најбоље се припрема ако се 15 до 20 gr здробљених плодова кува у пола литре воде на дуже од 10 минута. Може се засладити медом или шећером, али је укусан и без слађења јер у њему већ има шећера који кувањем плодова прелазе у напитак. Ниједно домаћинство не треба да пропусти да себи не обезбеди, сакупљањем у природи, довољно плодова шипка за зиму. Ђаци би могли приликом првих септембарских излета да скупе плодове шипка за школску кухињу.

Проф. др Момчило ГОРУНОВИЋ

СВИ ФИЛМОВИ ЕЛВИСА ПРИСЛИЈА

1. „Воли ме нежно" (новембар 1956). Оцена: просечан;
2. „Волећи те" (јул 1957). Оцена: врло добар;
3. „Затворски рок" (октобар 1957). Оцена: одличан;
4. „Краљ креола" (мај 1958). Оцена: одличан;
5. „Џи Ај Блуз" (октобар 1960). Оцена: слаб;
6. „Распламсала звезда" (децембар 1960). Оцена: врло добар;
7. „Дивљак у цивилизацији" (јун 1961). Оцена: врло добар;
8. „Плави Хаваји" (новембар 1962). Оцена: добар
9. „Следи тај сан" (март 1962). Оцена: добар;
10. „Кид Галахад" (јул 1962). Оцена: врло добар;
11. „Девојке, девојке, девојке" (новембар 1962). Оцена: ужасан;
12. „Догодило се на Светској изложби" (април 1963). Оцена: слаб;
13. „Забава у Акапулку" (новембар 1963). Оцена: слаб;
14. „Љубећи рођаке" (март 1964). Оцена: ужасан;
15. „Живео Лас Вегас" (април 1964). Оцена: ужасан;
16. „Привремени радник" (новембар 1964). Оцена: добар;
17. „Срећна девојка" (јануар 1965). Оцена: ужасан;
18. „Голицај ме" (јун 1965). Оцена: ужасан;
19. „Ветрогоњаст" (децембар 1965). Оцена: више него слаб;
20. „Френки и Џони" (јул 1966). Оцена: слаб;
21. „Рај на хавајски начин" (јул 1966). Оцена: више него очајан;
22. „Одуговлачење" (децембар 1966). Оцена: лош;
23. „Како дошло, тако и отишло" (јун 1967). Оцена: очајан;
24. „Двострука невоља" (мај 1967). Оцена: слаб;
25. „Излет" (децембар 1967). Оцена: ужасан;
26. „Џо, не мешај се" (март 1968). Оцена: очајан;
27. „Тркачка стаза" (јун 1968). Оцена: ужасан;
28. „Мало љубави, мало љубави" (октобар 1968). Оцена: очајан;
29. „Каро!" (септембар 1969). Оцена: добар;
30. „Невоље са девојкама" (децембар 1969). Оцена: више него добар;
31. „Промена навике" (јануар 1970). Оцена: више него добар;
32. „Елвис: тако то бива" (децембар 1970). Оцена: врло добар;
33. „Елвис на турнеји" (август 1972). Оцена: врло добар.

ДРАЖЕСНА КИМ ПОНОВО НА ВРХУ

ПЛАВУША ЗА ЉУБАВ

ПОСЛЕ ДУЖЕ ПАУЗЕ НОВИ СИНГЛ НАЈЛЕПШЕ ДЕВОЈКЕ РОКЕНРОЛА

Када је пре отприлике три године Ким Вајлд (Kim Wilde) објавила свој први сингл „Клинци у Америци" („Kids In America"), било је јасно да је популарна музика добила нову певачицу која је, пре свега, толико згодна да се музички (и не само музички!) листови утркују ко ће пре да објави ову девојку на насловној страни или постеру, рачунајући на притајене уздахе мушког дела публике. Многи су је, међутим, сматрали са:. о још једном слатком луткицом која ће трајати једно или два лета, све док њен отац Марти (Marty Wilde), некада и сам звезда интернационалне репутације и брат Рики (Ricky), који јој састављају репертовр, не испуцају своје адуте. На њену и срећу њених многобројних обожавалаца, ово се није догодило; штавише, популарност Ким Вајлд непрекидно иде узлазном путањом. Следећи успеси, синглови „Камбоџа" („Cambodgia"), „Поглед с врха" („View From A Bridge"), албуми „Kim Wilde" и „Одабрано" („Select") одржали су је у самом врху, да би нова плоча, „Love Blonde", потврдила да овај породични трио још увек има довољно инспирације и умећа да направи квалитетну композицију са свим хит-елементима

Право име Ким Вајлд је Ким Смит (Kim Smith), а рођена је 18. новембра 1960 године Укус славе осетила је још као девојчица, наступајући са оцем у његовим траженим програмима, па је самим тим спремно дочекала налете популарности и све њене пратеће појаве које, најчешће, нису много пријатне за онога ко је носи што је углавном и основни разлог зашто је велики број светски познатих рок уметника завршио као жртва алкохола или дроге. Ким признаје да је притисак њене славе огроман, нарочито када је потребно одабрати праву песму која ће је одржати на врху и управо из тих разлога и сама је почела да компонује. Први резултати њеног стваралачког рада очекују се већ на новом албуму, најављеном за ову јесен Ова плоча пружиће и објективнији одговор на питање у ком ће се правцу развијати будућност популарне звезде

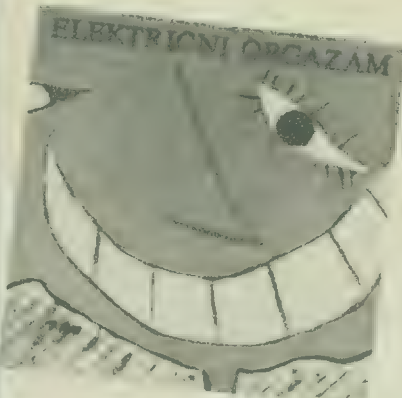
ДИСКОГРАФИЈА О ДИСКОГРАФИЈА

PINK FLOYD

Један од највећих и најпопуларнијих састава света налази се пред завршетком каријере. Њихове старе плоче, међутим, и данас се слушају са несмањеним задовољством.

„**The Piper At The Gates Of Down**" (1967)
„**A Saucerful Of Secrets**" (1968)
„**More**" (1969)
„**Relics**" (1970)
„**Atom Heart Mother**" (1970)
„**Meddle**" (1971)
„**Obscured By Clouds**" (1972)
„**Dark Side Of The Moon**" (1973)
„**Wish You Were Here**" (1975)
„**Animals**" (1977)
„**The Wall**" (1979)
„**Collection Of Great Dance Songs**" (1981)
„**The Final Cut**" (1983)

НОВА ПЛОЧА

„ПОПУЛАРНЕ МЕЛОДИЈЕ"

Нови, четврти албум Електричног оргазма носи наслов „Популарне мелодије" („Les chansones populaires") и садржи девет обрада светских хитова састава Гренд Фанк („Locomotion"), Дејвида Боувија (The Man Who Sold The World") и других. Ова занимљива и за нашу сцену помало необична идеја резултирала је одличном плочом на којој је ова све боља београдска група успела да класичним рок--композицијама да свој лични печат. Издавач је „Југотон".

РОКЗНАЛИЦЕ!? РОКЗНАЛИЦЕ!? РОКЗНАЛИЦЕ!? РОКЗНАЛИЦЕ!? РОКЗНАЛИЦЕ!? РОКЗНАЛИЦЕ!? РОКЗНАЛИЦЕ!? РОКЗНАЛИ

ВОЛИТЕ ЛИ „ПРЉАВО КАЗАЛИШТЕ"?

1. Прљаво казалиште постоји од.
   а) 1978. године
   б) 1979. године
   в) 1980. године

2. Њихова прва сингл плоча, снимљена за Југотон, звала се:
   а) „Телевизори"
   б) „Мој отац је био у рату"
   в) „Суботом увече"

3. Група је добила име по позоришту из једног популарног стрипа. Којег?
   а) „Талични Том"
   б) „Коко Бил"
   в) „Алан Форд"

4. Састав је основан у
   а) Загребу
   б) Ријеци
   в) Сарајеву

5. Прљаво казалиште снима за.
   а) „Југотон"
   б) „РТ Љубљану"
   в) „Сузи"

6. Вођа састава зове се
   а) Даворин Боговић
   б) Маријан Бркић
   в) Јасенко Хоура

7. Њихов највећи хит, „Ми плешемо", налази се на албуму
   а) „Прљаво казалиште"
   б) „Црно-бијели свијет"
   в) „Херој улице"

8. Бивши гитариста Прљавог казалишта, Зоран Цветковић, касније је основао састав
   а) Парламент
   б) Патрола
   в) Звијезда

9. Група је досад снимила:
   а) три албума
   б) четири албума
   в) пет албума

10. Најновији албум групе зове се
    а) „Корак од сна"
    б) „Дјевојка снова"
    в) „Милионер"

ТАЧНИХ ДЕСЕТ: 1. а; 2. а; 3. в; 4. а; 5. в; 6. в; 7. б; 8. а; 9. б; 10. а.

ШКОЛА ГИТАРЕ

1. Акорди – Теорија – Мелодија
2. Нотално свирање
3. Модерна музика, хитови, рок – I и II део

Сваки приручник по 220 дин. Попуст 70 дин. за сваки следећи наручени приручник

Плаћате поштару **Васиљевић Милун**, пост рестант, 11101 Београд.

РОК ДАТУМ

14 октобар 1940. Рођен Клиф Ричард (право име Хари Роџер Веб) у Лакноу, Индија. Назван је „енглеским Елвисом", али његову величину објективно није могао да достигне. Прву плочу „Move It" снимио је 1958 године, да би појавом Битлса и Ролингстоунса његова популарност почела да опада. Клиф се касније окренуо религији; сада је, међутим, његова каријера поново у успону и сматра се да је постао једна од ретких институција у шоу--бизнису

ПЕСМА НЕДЕЉЕ

СВАКОГ ДАНА ПИШЕМ КЊИГУ
(„Everyday I Write The Book")
Музика и текст: Елвис Костело
Извођач: Елвис Костело енд Етрекшнс

Don't tell me you don't know what love is
When you're old enough to know better
When you find strange hands in your sweater
When your dreamboat turns out to be a footnote
I'm a man with mission in two or three editions

And I'm giving you a longing look
Everyday /everyday/ everyday /everyday/
Everyday, everyday I write the book
Chapter one we really really didn't get along
Chapter two I think I feel in love with you
You said you'd stand by me in the middle of chapter three
But you were up to your old tricks
In chapters four, five and six

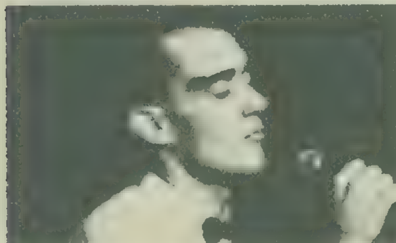
And I'm giving you...

The way you walk
The way you talk and try to kiss ne and laugh
In four or five paragraphs
All your compliments and your cutting remarks
Are captured here in quotation marks

And I'm giving you...

Dont't tell me you don't know the difference
Between a lover and a fighter
With my pen and my electric typewriter
Even in a perfect world where everyone was equal
I'd still own the film rights and be working on the sequel
And, I'm giving you...

РЕКЛИ СУ...

МИЛАН ДЕЛЧИЋ

– Могу да кажем да је народна музика толико јача од ових глупости које ми свирамо, а и све остале групе у земљи, да то више није нормално. Јача је по свему, по инвентивности највише, и то десет пута. И, коме ја то да објасним? Мислим да је једини прави рокенрол у овој земљи тај рокенрол. Народна музика. Могу људи да причају шта год хоће, али је чињеница да се то и искреније слуша, и искреније ради.

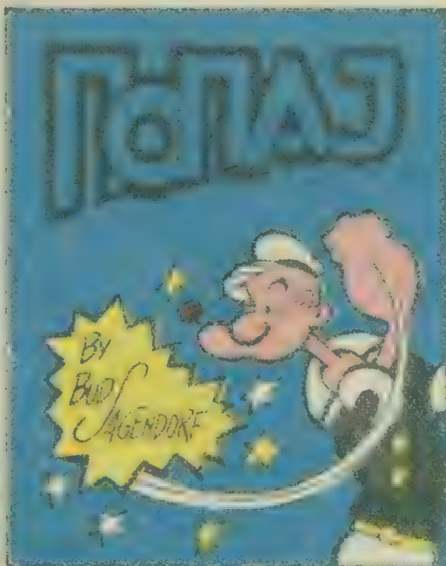

КАКО ДА ИМ ПИШЕМ

Bauhaus
c/o Beggars Banquet, 17/19 Alma Road, Wandsworth
London SW 18, England

Flock Of Seagulls
c/o 18, Brook Lodge, Brent Bridge
London NW11 9LG, England

Marillion
53, Quainton Road, Waddesdon
Bucks, England

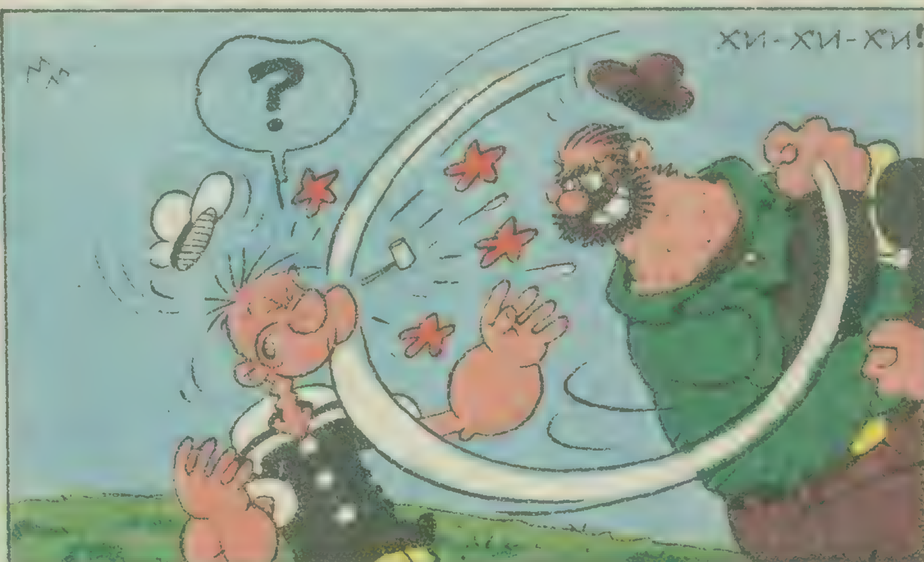

ПОПАЈ
By Bud Sagendorf

ДВА НАЈВАЖНИЈА МУШКАРЦА У МОМ ЖИВОТУ СУ НЕПРИЈАТЕЉИ!
КАКО ЈЕ ТО ТУЖНО... МОРАМ НЕШТО ДА ПРЕДУЗМЕМ!

МОЖДА БИ МОГАО ДА СЕ СПРИЈАТЕЉИШ СА БАЦОМ!
ЈЕ Л'? А КАКО?

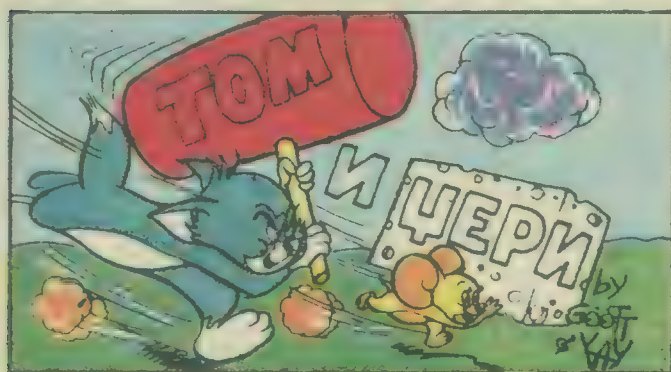

ПА ПРОНАЂИ ЗАЈЕДНИЧКИ ЈЕЗИК! ОТКРИЈ, РЕЦИМО, ЊЕГОВ ХОБИ!
?

ЋАО, БАЦО... ЈА ДОШ'О ЗБОГ ТВОГ ХОБИЈА!
?
?

?
ХИ-ХИ-ХИ!

ТРАС!

?
?
?
?
ХА-ХА-ХА! ЗАМИСЛИ, НАС ДВОЈИЦА ИМАМО ИСТИ ХОБИ!
ПУФ! ПУФ!

ТОМ
И
ЏЕРИ

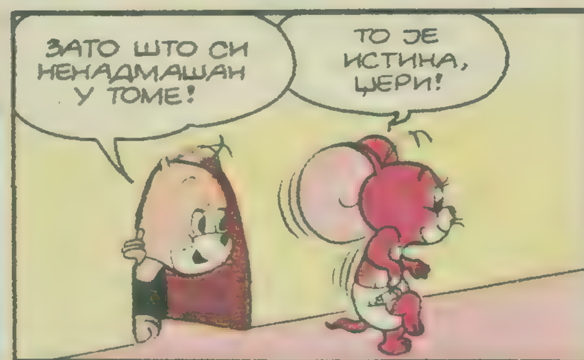
А ШТА АКО СЕ ПРОБУДИ?
НЕ БРИНИ, ВИДИШ ДА СПАВА К'О КЛАДА!
З З
З З
З

ТРЕБА КОРИСТИТИ СВАКУ ПРИЛИКУ ЗА ПОВРАТАК У ДОБРУ ФОРМУ!
АЛИ, ЗАШТО ДА СЕ ВРАЋАМ У ФОРМУ БАШ САДА?
З З

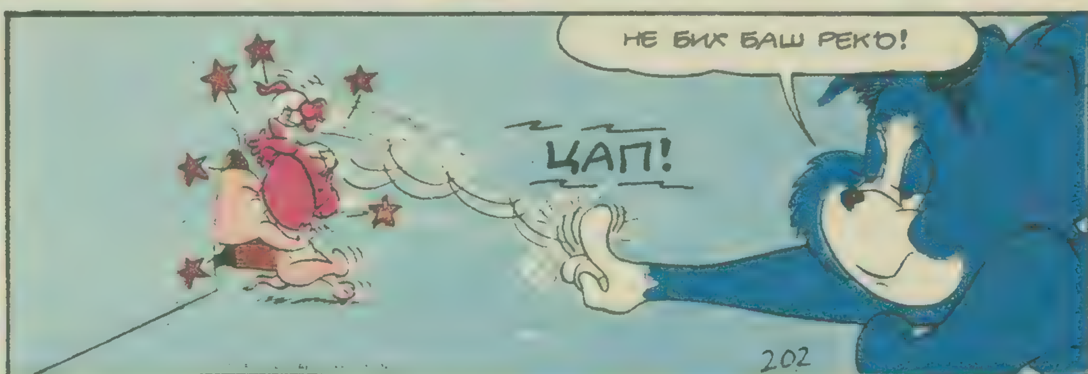
ЗАТО ШТО ТОМ СПАВА МРТВИМ СНОМ, А У ФРИЖИДЕРУ ИМА ДОБРЕ СЛАНИНИЦЕ!
АЛИ ЗАШТО ЈА?

ЗАТО ШТО СИ НЕНАДМАШАН У ТОМЕ!
ТО ЈЕ ИСТИНА, ЏЕРИ!

ТРЕБА ИМАТИ СТИЛА КОД ПРИКРАДАЊА! ИПАК САМ ЈОШ У ФОРМИ...
З
З З З
© METRO-GOLDWYN-MAYER INC.

НЕ БИХ БАШ РЕК'О!
ЦАП!
202

Библиотека ДОМ И ШКОЛА

У овој библиотеци, намењеној првенствено средњошколској омладини и студентима као лектира уз наставу књижевности, објављују се дела најистакнутијих писаца југословенске и стране књижевности. Наши најпознатији стручњаци за поједине књижевне проблеме и најбољи познаваоци опуса појединих писаца, извршили су избор текстова и написали предговоре и коментаре.

ЈУГОСЛОВЕНСКА КЊИЖЕВНОСТ

1. Иван Цанкар: **КРАЉ БЕТАЈНОВЕ, СЛУГА ЈЕРНЕЈ И ЊЕГОВО ПРАВО** 60.–
2. Родољуб Чолаковић: **ЗАПИСИ ИЗ ОСЛОБОДИЛАЧКОГ РАТА** 90.–
3. Радоје Домановић: **МРТВО МОРЕ И ДРУГЕ САТИРИЧНЕ ПРИЧЕ** 110.–
4. Држић: **ДУНДО МАРОЈЕ** 80.–
5. Глишић: **ПРИПОВЕТКЕ** . 80.–
6. Гундулић: **ДУБРАВКА** .. 70.–
7. Војислав Илић: **ПЕСМЕ** . 70.–
8. Ђура Јакшић: **ПРИПОВЕТКЕ** 100.–
9. Змај: **ПЕСМЕ** 80.–
10. Јован Дучић: **ПЕСМЕ** ... 45.–
11. Ђура Јакшић: **ПЕСМЕ** ... 75.–
12. Кочић: **ОДАБРАНА ДЕЛА** 80.–
13. Анте Ковачић: **У РЕГИСТРАТУРИ** 150.–
14. Иван Горан Ковачић: **ЈАМА И ДРУГЕ ПЕСМЕ** 80.–
15. Крањчевић: **ПЕСМЕ** 50.–
16. Вук Караџић: **ИЗАБРАНИ СПИСИ** ... 140.–
17. Десанка Максимовић: **ПЕСМЕ** 180.–
18. Иван Мажуранић: **СМРТ СМАИЛ АГЕ ЧЕНГИЋА** 80.–
19. Симо Матавуљ: **БАКОЊА ФРА БРНЕ** ... 80.–
20. Ранко Маринковић: **РУКЕ** 170.–
21. Антон Густав Матош: **ОДАБРАНА ДЕЛА** 200.–
22. Владимир Назор: **ПЕСМЕ** 50.–
23. Сава Немањић: **ЖИВОТ СТЕФАНА НЕМАЊЕ** 50.–
24. Дис: **ПЕСМЕ** 35.–
25. Доситеј Обрадовић: **ЖИВОТ И ПРИКЉУЧЕНИЈА** 80.–
26. Петар Петровић Његош: **ЛУЧА МИКРОКОЗМА** .. 49.–
27. Стерија: **КОМЕДИЈЕ** ... 100.–
28. Прерадовић: **ПЕСМЕ** 50.–
29. Франце Прешерн: **ПЕСМЕ** 70.–
30. Кочо Рацин: **БЕЛА ПРАСКОЗОРЈА** .. 65.–
31. Милан Ракић: **ПЕСМЕ** ... 130.–
32. Бранко Радичевић: **ПЕСМЕ** 150.–
33. Борислав Радовић: **ИЗАБРАНЕ ПЕСМЕ** 48.–
34. Јован Скерлић: **КЊИЖЕВНЕ КРИТИКЕ** 180.–
35. Исидора Секулић: **ОДАБРАНА ДЕЛА** 300.–
36. Добрица Ћосић: **КОРЕНИ** 220.–
37. Бранко Ћопић: **ОСМА ОФАНЗИВА** 220.–
38. Алекса Шантић: **ПЕСМЕ** . 50.–
39. Шеноа: **СЕЉАЧКА БУНА** 120.–
40. Јанко Веселиновић: **ХАЈДУК СТАНКО** 110.–
41. Чедо Вуковић: **МРТВО ДУБОКО** 28.–
42. Прежихов Воранц: **САМОНИКЛИ** 90.–
43. Отон Жупанчич: **ЦИЦИБАН И ДРУГЕ ПЕСМЕ** 50.–
44. Тин Ујевић: **ПЕСМЕ** 90.–
45. Александар Вучо: **ПЕТ ПЕТЛИЋА** 130.–

Посебно вам препоручујемо дела народног стваралаштва

46. ☆ ☆ ☆ **БУГАРШТИЦЕ** 33.–
47. ☆ ☆ ☆ **ЈУНАЧКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ** 69.–
48. ☆ ☆ ☆ **НАРОДНЕ ПРИЧЕ** 80.–
49. ☆ ☆ ☆ **ДВОРИ САМОТВОРИ – ТУЖБАЛИЦЕ** 40.–
50. ☆ ☆ ☆ **НАРОДНЕ ЗАГОНЕТКЕ** 49.–
51. ☆ ☆ ☆ **НАРОДНЕ ЛИРСКЕ ПЕСМЕ** 90.–
52. ☆ ☆ ☆ **ПЕСМЕ НОБ-а** 100.–
53. ☆ ☆ ☆ **ЈУГОСЛОВЕНСКА ЛИРИКА ИЗМЕЂУ ДВА РАТА** 90.–
54. ☆ ☆ ☆ **СРПСКЕ НАРОДНЕ БАЈКЕ** 220.–
55. ☆ ☆ ☆ **НАРОДНЕ ПРИЧЕ О ЖИВОТИЊАМА** 120.–

СТРАНА КЊИЖЕВНОСТ

56. Аристотел: **О ПЕСНИЧКОЈ УМЕТНОСТИ** 180.–
57. Оноре де Балзак: **ШАГРИНСКА КОЖА** ... 100.–
58. Оноре де Балзак: **ЕВГЕНИЈА ГРАНДЕ** 110.–
59. Иван Буњин: **ЖИВОТ АРСЕЊЕВА** 65.–
60. Александар Блок: **ПЕСМЕ** 150.–
61. Шарл Бодлер: **ЦВЕЋЕ ЗЛА** 140.–
62. Антон Чехов: **ИЗАБРАНЕ ПРИЧЕ** 70.–
63. Антон Чехов: **ПРОСИДБА И ДРУГЕ ЈЕДНОЧИНКЕ** .. 70.–
64. Достојевски: **КОЦКАР** .. 51.–
65. Достојевски: **ЗЛОЧИН И КАЗНА I/II** 240.–
66. Гогољ: **РЕВИЗОР** 45.–
67. Гогољ: **ТАРАС БУЉБА** .. 90.–
68. Виктор Иго: **ЈАДНИЦИ I–V** 390.–
69. Сергеј Јесењин: **ПЕСМЕ** . 80.–
70. Ла Фонтен: **БАСНЕ** 70.–

попуст при куповини за готово 20%

71. Гарсија Лорка: **ПЕСМЕ** 140.–
72. Томас Ман: **БУДЕНБРОКОВИ I/II** 260.–
73. Ги де Мопасан: **ПРИЧЕ ИЗ НОРМАНДИЈЕ** 80.–
74. Жак Превер: **ИЗАБРАНЕ ПЕСМЕ** 100.–
75. Франческо Петрарка: **СОНЕТИ И КАНЦОНЕ** . 80.–
76. Џонатан Свифт: **ГУЛИВЕРОВА ПУТОВАЊА** 170.–
77. Виљем Шекспир: **ХАМЛЕТ** 90.–
78. **КАЛЕВАЛА (фински народни еп)** 160.–

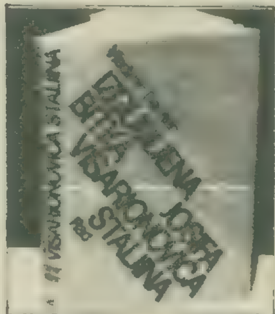
Све књиге су штампане ћирилицом у брошираном повезу.

Библиотека ВУКОВ САБОР

Сваке године приликом евоцирања успомене на великог реформатора нашег језика, издајемо у овој библиотеци по једну књигу која се својом темом и садржином везује за дело овог српског просветитеља.

79. Вук Стефановић Караџић: **ПРВА ГОДИНА СРПСКОГ ВОЈЕВАЊА НА ДАИЈЕ** Ћирилица, броширано. **Цена** 40.–
80. * * * **КОПИТАР И ВУК** Ћирилица, броширано. **Цена** 150.–
81. Др Миодраг Поповић: **ЈОТА** Ћирилица, броширано. **Цена** 200.–
82. Миодраг Матицки: **ЕПИКА УСТАНКА** Ћирилица, броширано. **Цена** 200.–

83. Владимир Дедијер **ИЗГУБЉЕНА БИТКА Ј. В. СТАЉИНА** **Цена** 350.–

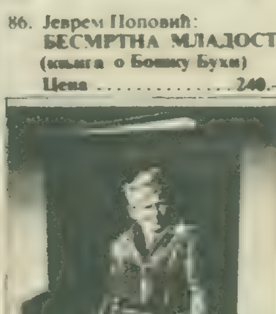

84. Ратко Мартиновић: **ОД РАВНЕ ГОРЕ ДО ВРХОВНОГ ШТАБА** **Цена** 350.–

85. Станко Младеновић **ПОП ВЛАДА ЗЕЧЕВИЋ** **Цена** 150.–

86. Јеврем Поповић: **БЕСМРТНА МЛАДОСТ (књига о Бошку Бухи)** **Цена** 240.–

„РАД" – ИЗДАВАЧКА РАДНА ОРГАНИЗАЦИЈА
11000 БЕОГРАД, Моше Пијаде 12. Телефони 422-517 и 404-765

НАРУЏБЕНИЦА – ПЗ/97

Овим неопозиво наручујем (упишите бројеве књига које наручујете):

____

ЗА ГОТОВО – Вредност наручених књига уплатићу поузећем (приликом преузимања од поште), **са попустом од 20%** (за поруџбине испод 500. динара поштарину плаћа купац)

НА ОТПЛАТУ – Вредност наручених књига уз годишњу камату од 18% отплатићу у ______ редовних месечних рата по пријему књига, рачуна и уплатница, с тим што ћу прву рату уплатити поштару приликом пријема. Књиге се могу отплаћивати у највише 10 месечних рата, а најмања рата је 300.- динара. Купци на отплату, оверавају наруџбеницу у организацији где раде, а пензионери уз наруџбеницу достављају претпоследњи чек од пензије. У случају спора надлежан је Пети општински суд у Београду.

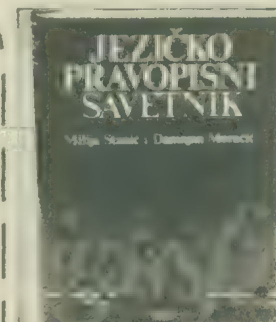
________________ (Презиме и име)

________________ (Занимање) ________________ (Број личне карте и место издавања)

________________ (Број поште, место и адреса стана)

________________ (Радна организација и место где је купац запослен)

________ (Датум) ________ (М. П.) ________ (Овера о запослењу и потпис овлашћеног лица) ________ (Потпис купца)

87. М. Станић Д. Морачић: **ЈЕЗИЧКО ПРАВОПИСНИ САВЕТНИК** **Цена** 600.–

88. Група аутора: **СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК – АКТУЕЛНА ПИТАЊА** **Цена** 150.–

89. Група аутора: **КЊИЖЕВНОСТ, ИСТОРИЈА, САВРЕМЕНОСТ** **Цена** 50.–

90. Др М. Васовић др Ж. Јовичић: **ВАЖНИЈЕ ТУРИСТИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ РЕГИЈЕ ЕВРОПЕ** **Цена** 450.–

ТВ НА ВЕТАР

У данашњем броју ћемо вам показати како да направите ТВ играчку са покретном сликом.. Сам телевизор (**цртеж 5**) залепите на чвршћи картон, пресавијте по цртицама и залепите на означеном месту (**црт. 6**). На сличицама од 1 до 4 имате четири анимације, глисту која хода, кловна који се смеје, коку која кљуца и панкера који скаче. Сваку од ових сличица залепите на картончиће 27 × 32 mm (**црт. 2А.**) црткастом линијом означено је колико је картончић већи од сличице, и то тако као што се види на **цртежу 7**. Затим узмите мањи запушач од плуте, засеците га ножем унакрст као на **црт. 8** и углавите картончиће у сваки зарез из једне анимације. Сваку анимацију углавите у посебан запушач и по могућству залепите да картончићи не би испадали. Затим провуците металну иглу за плетење кроз затварач. Како то све изгледа види се на **црт. 9**. Сада на тачкама нацртаним на бочним странама телевизора пробушите мале рупе и кроз њих утакните крајеве игала. На предњој страни испод екрана такође се пробуши рупица у коју може да се утакне сламка за сок и то да не стоји лабаво (**цртеж 11**). Телевизор се користи на следећи начин: стави се сличица за анимацију, па се дува кроз сламку.

Под струјом ваздуха затварач са сличицама ће се окретати и ви ћете имати утисак да се слике крећу

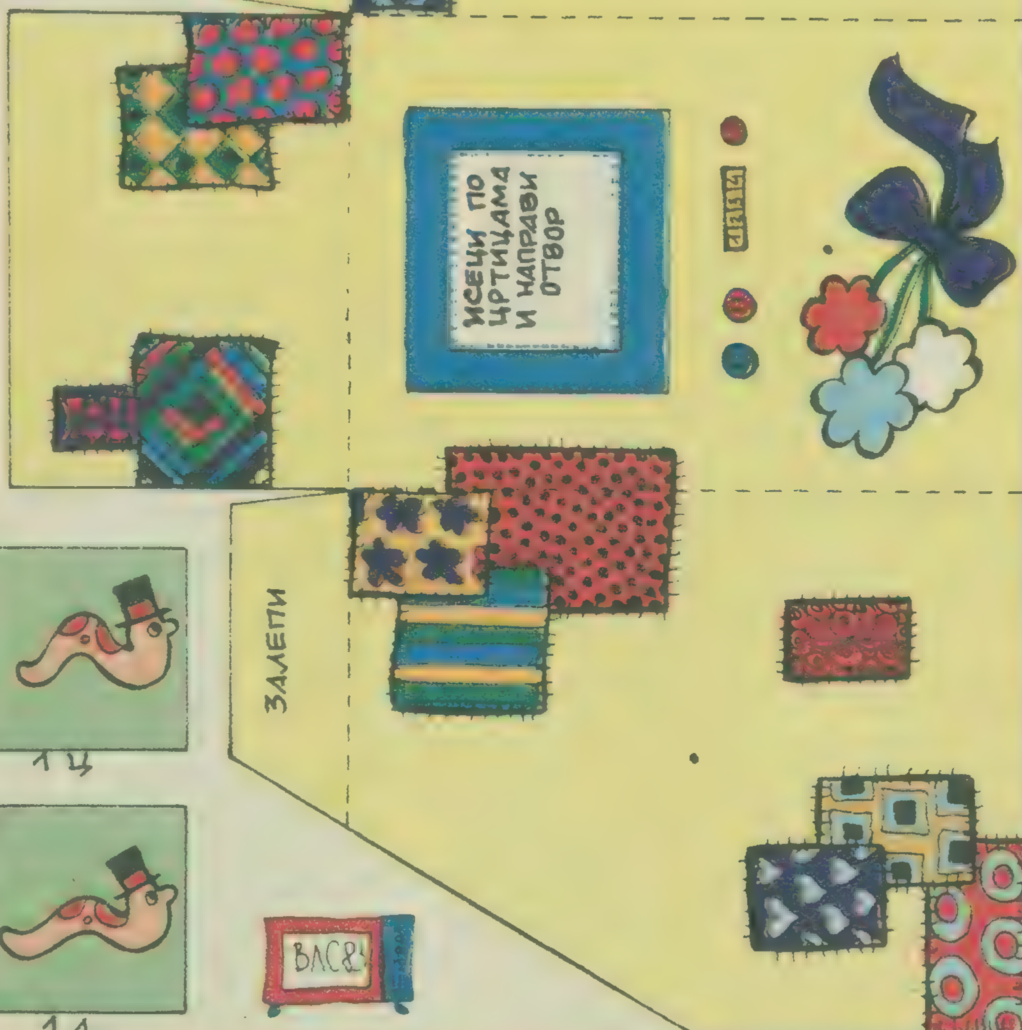
Можете и сами нацртати нове сличице, под условом да умете да цртате.

Као што се на нашим сличицама види потребно је да имате два екстремна покрета и два између.

ПРЕСАВИЈ ПО ЦРТИЦАМА ДОК СЕ НЕ ДОБИЈЕ ОБЛИК ТВ

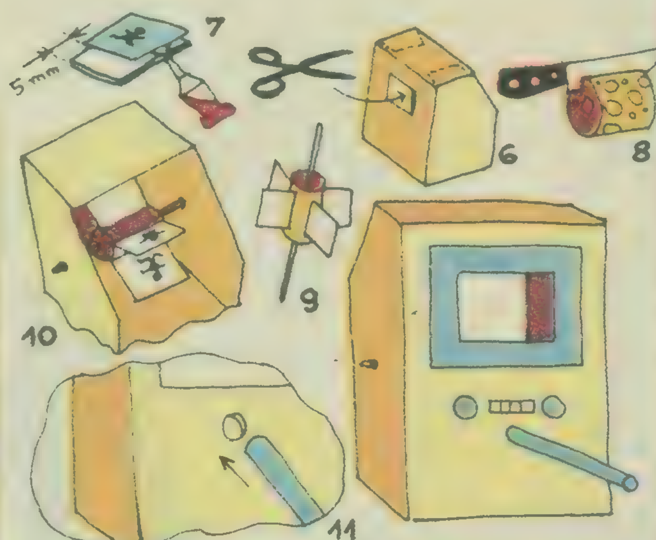

1А

1Б

1Ц

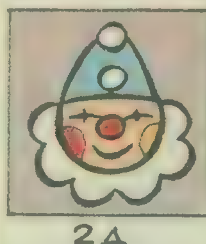

1Д

2А

2Б

2Ц

2Д

3А

3Б

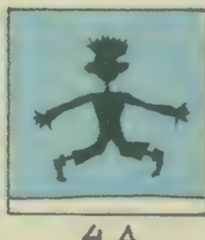

3Ц

3Д

4А

4Б

4Ц

4Д

ФАНТАСТИЧНА ПРИЧА

ФРЕДРИК БРАУН

МИШ

Сишао је елелегантно са неба и паркирао се у Централ парку, на травњаку између споменика Симону Боливару и стазе, једва стотинак метара од Биловог прозора.

Бил Вилер је престао да милује своју сијамску мачку која се излежавала на прозору.

– Шта је оно, Лепојко?

Мачка није одговорила, а више се није чуло ни њено предење пошто је Бил престао да је милује. Можда је приметила нешто чудно код Била, тек преврнула се на леђа и испустила једно врло жалосно „мијау". Бил то као да није приметио: био је заокупљен посматрањем тајанствене летелице у парку.

Имала је облик цигаре, дуге око два метра, са пречником од пола метра на најширем месту. Никаквих крила, никакве елисе нити мотора, а ипак је била од метала и очигледно тежа од ваздуха.

Брод се дигао, као да је од пене, неколико центиметара изнад траве, и одједном је из једног од два крака избио заслепљујући пламен. Заједно с пламеном, чуо се звиждук. У једном скоку мачка се окренула стала на ноге и почела и она да посматра. Накострешене длаке на леђима и врату биле су знак да је узбуђена или уплашена.

– Мир, Лепојко – рекао је Бил. – Све је у реду. То је само васионски брод који је дошао да освоји Земљу, није миш.

Што се тиче прве тачке, био је у праву. Код друге је већ грешио, донекле. Али, не журимо.

После оног пламена из издувне цеви, ако се тако може назвати, брод се поново спустио на траву и више се није померао. Око једног од кракова сада се ширио полукруг поцрнеле земље.

Није се догодило ништа, ако се не рачуна свет који је дојурио са свих страна. Дошла су и три полицајца да заведу ред.

Мачка је сад већ била изгубила интересовање и вратила се у првобитни положај. Бил ју је мало померио и сам сео на прозорску даску.

– Имамо читаву ложу само за нас двоје, Лепојко – рекао је.

За полицајце доле, у парку, ово је био тежак дан, али стално су им стизала појачања. Сада су се могле видети и војне униформе.

– Крупне рибе – рекао је Бил мачки. – Колико може одавде да се види, онај мора да има бар три звездице, довољно је видети га како хода.

Војних униформи било је све више. Прво су направљене фотографије, затим су извршена мерења, а онда је једна људескара стала да струже метал и испитује га.

– Овај је минералог – објаснио је Бил Вилер мачки. – Кладим се да ће открити да је у питању нека непозната легура.

Сада је небом кружило десетак авиона, који су правили несносну буку.

– Бомбардери – рекао је Бил. – Неко мора да је размишљао овако: ако из брода изађу мали зелени људи и стану да убијају смртоносним зрацима, одмах треба бомбардовати парк, људе, све.

Никакав зелени човечуљак није изашао из брода. Људи који су радили на броду очигледно нису били успели да нађу никакав отвор.

Сада су војници почели да побијају кочеве и развијају платно. Шатор! Бил Вилер је опсовао.

Мало касније зазвонио је телефон.

– Бил Вилер? – упитао је глас из слушалице. – Овде генерал Кели. Кажу да сте стручњак, најбољи у својој области. Је ли тачно?

– Тачно је да сам биолог истраживач – рекао је Бил – али скромност ми не допушта да кажем да сам најбољи. Шта вас интересује?

– Један васионски брод је атерирао у Централ парку. Успоставили смо телефонске везе са специјалистима и окупљамо их овде. Желели бисмо да ви и још неки биолог испитате нешто што је нађено у... хм... броду.

СЛУЧАЈ ЈЕ ХТЕО ДА БИЛ ВИЛЕР БУДЕ НА ПРОЗОРУ СВОЈЕ ГАРСОЊЕРЕ НА ПЕТОМ СПРАТУ ЗГРАДЕ НА УГЛУ УЛИЦА ОСАМДЕСЕТ ТРЕЋЕ И ЦЕНТРАЛ ПАРК ВЕСТ КАД СЕ СПУСТИО ВАСИОНСКИ БРОД.

Грим са Харварда кренуо је овамо, а Винслоу са Њујоршког универзитета већ је стигао. Колико вам треба да дођете?

– Кад бих имао падобран, око десет секунди. Посматрам вас с прозора.

Дао је своју адресу и број стана и додао:

– Кад бисте ми послали двојицу снажних момака у униформама, сигурно бих се много брже пробио кроз масу.

– Одмах ћу их послати.

– Него, шта рекосте да сте нашли у броду? Морам да знам шта да понесем са собом. Је ли можда у питању зелени човечуљак?

– Не – одговорио је генерал. После тренутка оклевања, рекао је: – Изгледа да је у питању миш. Мртав миш.

Бил је узео ташну са инструментима и бочице из једне витрине. Кад се чуло куцање на вратима, био је већ спреман.

– Чувај кућу, Лепојко. Ја одох да погледам тог миша.

Око брода је било много света. Бил се пропео на прсте и видео да су га пресекли по средини. Унутрашњост је била постављена нечим што је изгледало као кожа. Неки човек је клечао на једном од кракова.

– ... Нема трага од погонског механизма, чак никаквог механизма и нема. Нема жица, нема ни капи било каквог горива. Само шупљи цилиндар. Немогуће је да је довде стигао тако опремљен, а ипак је стигао, и то из далека. Грејвсенд каже да је материјал апсолутно ванземаљски. Господо, не знам шта да вам кажем.

– Имам идеју – јавио се човек на чија се леђа Бил био наслонио док је посматрао призор. Бил је у тренутку препознао и глас и човека. Био је то председник САД. Одмах се одмакао од њега.

– Наравно, нисам научник – рекао је председник – и ово је само идеја. Можда је онај пламен био резултат распада механизма. Онај који је упутио ову направу или који је њоме управљао можда није желео да откријемо како функционише. Вероватно је била програмирана тако да се њен мотор сам уништи у тренутку спуштања. Поручниче Робертсе, ви сте испитали терен који је остао спржен. Јесте ли нашли нешто што може да потврди ову претпоставку?

– Да, господине, трагове метала и силиката, и мало угљеника.

Неко је пљеснуо Била по леђима.

– Ви сте Вилер?

Бил се окренуо.

– Професоре Винслоу! – узвикнуо је. – Драго ми је што можемо да се упознамо и да...

– Пустите сад празне приче – рекао је Винслоу. – Дођите да мало погледамо ово.

Узео је Била Вилера под руку и повео га до једног стола у углу шатора.

– По свему би се рекло да је један обичан мртви миш – казао је. – Међутим, није. Нисам га још расекао, чекао сам вас и Грима. За то време сам му измерио температуру, посматрао кожу под микроскопом и испитао мускулатуру. И, ето... погледајте сами.

Бил је погледао. Рекло би се обичан миш, врло ситан, бар док се пажљиво не разгледа. Тек тада су се уочавале мале разлике, али само ако је човек биолог.

Кад је дошао Грим, почели су сецирање. Разлике више нису биле мале; постале су огромне. Као прво, кости уопште нису изгледале као кости и биле су жуте уместо беле. У

крвним судовима је била нека бела, желатинаста течност, а од срца ни трага. Уместо њега, постојали су чворови правилно распоређени дуж главних артерија.

– Међустранице – рекао је Грим – без централне пумпе. Пуно срдашаца уместо једног великог, да тако кажем. Овакво створење не треба да страхује од срчане болести.

Придружио им се и председник.

– Је ли ванземаљац? – упитао је.

– То је само претпоставка, господине председниче – одговорио је Винслоу – пошто не знамо ништа о биохемијским особинама његовог организма. Међутим, на основу мерења телесне топлоте пре двадесет минута и сада, рекао бих да није тако давно умро.

– Да ли је у питању интелигентно створење?

– То вам не бих могао са сигурношћу рећи. Кад бих се упустио у нагађање, рекао бих да није интелигентнији од свог земаљског еквивалента, обичног миша. Церебрална маса и њене вијуге су им веома слични.

Брод је атерирао средином поподнева, а била је готово поноћ кад је Бил Вилер пошао кући. Осећао се прилично ошамућен.

Мачка га је дочекала с прекором у погледу и није престајала да мауче док јој није дао цигерицу из фрижидера.

Те ноћи није могао ока да склопи. Интересовало га је шта ће се догодити следећег дана.

Није се догодило ништа. Новине нису донеле ни половину онога што је њему било познато.

Следећа три дана, велики део времена провео је у лабораторији универзитета. Затим је наредна три дана био у кући, не пропуштајући вести на радију и телевизији и у дневним листовима. Прича је мало-помало венула: није било откривено ништа ново, а ако је нечег новог и било, није објављено.

Новости је било тек седмог дана: убијен је председник САД. Нико више није мислио на васионски брод.

Два дана касније, и енглески премијер је погинуо у атентату, а исту судбину је доживела и једна важна личност у Москви.

После тога, читава једна област у Пенсилванији одлетела је у ваздух кад је експлодирало складиште атомског оружја.

Управо тога поподнева Бил Вилер је повео разговор с мачком. Нека кажу да сам луд, али убеђен сам да је онај васионски брод покренуо сав овај хаос.

Замишљено је вртео главом.

– Да мало размислимо, Лепојко. Рецимо да је на броду било још нешто поред оног мртвог миша. Али, шта је то могло бити? На пример... миш је био заморче. Ставили су га у брод, он је преживео пут, али је по доласку овамо умро. Зашто? Имам једну мало чудну теорију, Лепојко.

Спустио је у фотељу и загледао у таваницу.

– Узмимо да постоји неки тајанствени, врло развијени ум који је водио брод довде. То сигурно није био миш. А пошто је миш био једини створ физички присутан у броду, тај други би морао да има способност да живи далеко од тела којем првобитно припада. Рецимо, да може да живи у било којем телу. Укратко, оставио је своје тело код куће, на сигурном месту, и стигао овамо у телу овог миша, које је напустио чим је стигао на Земљу. Ово би објаснило присуство миша у броду и његову смрт одмах по спуштању.

Мачка га је, рекло би се, са интересовањем гледала својим жутим очима.

– А сад долази оно најважније. Тај створ је, напуштајући миша, морао да пређе у нечије друго тело. Чије? Вероватно неког од првих који су се нашли на месту где се брод спустио. И сада се налази у неком хотелу у Бродвеју или ко зна где и претвара се да је људско биће. Шта мислиш о томе, Лепојко?

Устао је и почео да хода по соби.

– Тај је способан и да управља туђим мислима, да почиње да припрема терен за инвазију својих сународника. Посматра нас неколико дана и закључује да је свет дошао до тачке самоуништења, кад је потребно само га мало гурнути па да пропадне. Тај мали покрет учиниће он. Учиниће да буду убијени важни људи у разним земљама, да експлодира атомско оружје и да дође до општег рата.

Отишао је до прозора и помиловао је мачкину глатку длаку.

– Ја немам начина да га зауставим, јер не знам где да га тражим. Тако ће он несметано припремити искрцавање својих.

Запалио је цигарету помало дрхтавим рукама.

– Лепојко, због ове своје луде теорије морам да се обратим властима, па ако хоће нека поверују.

Пошао је ка телефону, па се онда окренуо и поново сео.

– Позваћу их... само да још мало размислим. Да видимо могу ли да им дам неку идеју како да пронађу незнанца... Хм. Можда се он не скрива у људском бићу, него у некој животињи. Рецимо, у теби.

Пришао јој је и почео да је посматра.

– Ја лудим, Лепојко. Сећам се кад се васионски брод умирио и кад се његов мотор сам уништио, како си ти скочила и почела да се увијаш. А затим, у последње време ти спаваш два пута више него раније. Јуче нисам успео да те пробудим у време ручка. Лепојко, мачке се буде за трен ока. Мачке!

Бил Вилер је устао из фотеље.

– Јесам ли ја луд, или...

Мачка га је с досадом гледала.

– Пусти то – рекла је разговетно. – Заборави!

Бил Вилер је затресао главом као да хоће да је разбистри.

– О чему сам оно причао, Лепојко? Отупео сам од неспавања.

Отишао је до прозора и погледао напоље, милујући мачкину длаку док она није почела да преде.

– Јеси ли гладна, Лепојко? – рекао је. – Хоћеш ли цигерицу?

Мачка је скочила на под и стала да се умиљава око његове ноге.

– Мијау – рекла је.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

аутор ВеМак	ИЗВРШИТИ МАСАЖУ	КРУТ, УЗДРЖАН	ТЕЖИНА ОМОТА ПРИ ПАКОВАЊУ	ЦРТАЧИ У ЦРТАНОМ ФИЛМУ	ДРЕВНИ ГРАД У ИРАКУ	СОЛИ СИРБЕТНЕ КИСЕЛИНЕ	КОНКАСТ
ПОТОМАК ПЛЕМЕНА, РОДА							
ПОЗВАНИ ГОСТ ИЛИ ГОШЋА							
АМЕРИЧКА ВАСИОНСКА СОНДА							
СТАНОВНИЦИ АНАМА							
ЗНАК ЗА СИЛИЦИЈУМ			ОБАР				
НИШТА (ТУРЦ.)			ОТАЦ ОД МИЉА / НАША ГЛУМИЦА				
ДРАГЕ ВОЉЕ / „ЛИТАР"					ЗНАК ЗА ИНДИЈУМ / НАУКА О АНАЛИЗИ		
						ИМЕ ГЛУМИЦЕ ЛУПИНО	СКУПОЦЕНО КРЗНО
ФАБРИКА ЗА ПРЕРАДУ ЛАНА / ТОНА		СОВЈЕТСКИ НАУЧНИК / ВОЗАЧ СПЛАВА					
МУШКО ИМЕ				РЕЧНА ОСТРВА / БЕЗБОЈНИ ГАС (ЕТЕН)			
КЛУПА	УЗГАЈИВАЧ ПЧЕЛА						
ОДАШИЉАТИ						УГЉЕНИК / ДРУГЕ	
ЗАЧАТИ, ЧЕЛИЧИТИ							КОЈИ СЕ НАЛАЗИ СА ДРУГЕ СТРАНЕ
ГРАД У ИТАЛИЈИ							
ПРИКАЗИВАЧ МОДЕЛА							
РУСКА КЛИЗАЧИЦА РОДЊИНА						НУЛА / САКРИВАТИ	
ЗНАК ЗА ЈОД		РИБЉА ЈАЈА		ЛИЦЕ ИЗ СТРИПОВА (ВРАМБВИК)	К.С. / КУХИЊСКИ ПРИБОР		
АНДРИЋ ИВО			ЈЕДАН МЕСЕЦ / ПРАЗАН ХОД КОД ВОЗИЛА				
СКРАЋЕНИЦА ЗА БЕЛГИЈСКИ ФРАНАК	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНАТ						
РАТНИ БРОД							
НАШ ПИСАЦ ДУШАН							

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: одбитак, звонити, рогато, анатема, чот, Лил, Иж, „3", СП, такнути, лицкати, тока, Сутиван, плажа, лутеран, удаљити, то, атак, и, с, ико, нота, Ал, Ана, Еме, апарат, магаза, и, баритон, Аризона.

ДИЈАМАНТИ У СНЕГУ

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ ОСВОЈИО СИБИР

ДА БИ СЕ РЕШИО НЕВОЉЕ КОЈА ГА ЈЕ СНАШЛА СЕМЈОН СТРОГАНОВ, БОГАТИ ТРГОВАЦ, ОДЛУЧИО ЈЕ ДА КОЗАКЕ КОЈИ СУ ПОЧЕЛИ ДА ПЉАЧКАЈУ ЊЕГОВ ПОСЕД ПОШАЉЕ ИСТОЧНО ОД УРАЛА И ТАКО ПРОШИРИ СВОЈЕ ИМАЊЕ. БИО ЈЕ ТО ПОЧЕТАК ЗАУЗИМАЊА ДИВЉЕ И БОГАТЕ ЗЕМЉЕ СИБИРСКЕ.

У центру Новочеркаска, некадашње престонице донских козака, подигнут је споменик Јермаку Тимофејевичу. Традиција је да млади парови после венчања дођу овде и положе цвеће.

Сибир ни до данас није докраја истражен што није ни чудо јер захвата територију од око 10 милиона квадратних километара, добрим делом и сада непроходну. Може се онда замислити каква је непознаница био пре четири века када је, у време цара Ивана Грозног, у његова пространства тако рећи случајно крочио Јермак Тимофејевич са својим козацима.

Страх и трепет Дона

Атаман Јермак Тимофејевич је већ вековима главни јунак великог броја руских народних песама и прича, о њему су исписане хиљаде страница и све се зна. Али, само на изглед. Не зна се, на пример, кад је и где рођен. Историчари се и данас споре око тога откуд Јермак потиче; већина тврди да је донски козак, док други верују да је из области Приураља и као доказ наводе бројне легенде и приче. Међутим, то и није неки поуздан доказ јер и многи други делови Русије љубоморно чувају, и својатају, легенде о Јермаку.

Животопис овог славног козака, бар онај део познат историји, почиње 1579, када је пребогата трговачка породица Семјона Строганова добила од Ивана Грозног грамоту да, ради одбране својих пространих поседа од упада сибирских племена, може да држи оружане снаге. Наравно, цар је за своју „великодушност" добио товар блага.

Емисари Строганових одмах су одјахали на Дон, међу козаке знајући да су они проверени војници и да ће бити најпоузданији бедем на граници. Али, избор није било лако направити јер су козаци углавном били подељени у групе од по 200–400 људи на челу са атаманом а ниједном се није могла наћи мана. На крају су ипак отишли код атамана Јермака од кога не само што страхују народ и трговци, већ ни царска војска не сме да му стане на пут.

Досадно им је

Нису морали дуго да га наговарају да са својим козацима ступи у службу код Строганових јер је на Дону и Волги било све мање посла пошто су трговци из страха почели у широком луку да обилазе Јермаков крај. Уз то, Строганов је нудио богату надокнаду.

Месец дана касније, крајем августа 1579, на имању у подножју Урала стигао је Јермак са 540 козака где га је трговац дочекао раширених руку јер су у последње време упади татарских племена били све чешћи и безобзирнији.

Већ наредне године Јермак је однео сјајну победу над Татарима који су провалили у поседе његовог послодавца. Строганов је одахнуо. Али, убрзо су докони козаци за које није било посла почели да пију, изазивају кавге, па чак и да пљачкају по његовом имању. Строганов сигурно не би био тако успешан трговац да се није досетио како да искористи невољу која га је снашла: одлучио је да Јермака пошаље источно од Урала, у Сибир, и тако прошири свој посед.

Поново је затражио сагласност и помоћ цара Ивана Грозног коме је и те како одговарало да прошири границе своје државе. Тако је Строганов добио ватрено оружје и козацима прикључио још 300 својих војника.

Бродови по сувом

У зору 1. септембра 1581. одред од 840 војника под заповедништвом атамана Јермака Тимофејевича укрцао се на 32 лађе и уз реку Чусавој кренуо у непознато. Да не би било баш сасвим непознато, козачки старешина је са собом повео и неколико водича татарских заробљеника. Пловидба уз реку на весла била је тешка и спора. Данима и ноћима Јермакова флота савлађивала је брзаке река Чусавој а касније и Серебрјанке. Већ је сурова зима, руска, почела да стеже кад су стигли на превој Урала. Даље се није могло и ту су презимили. У пролеће следеће године појавиле су се нове бриге: превлаком је требало превући бродове од реке Серебрјанке до корита Жаровње. Козаци су то и раније радили, али сад је требало превући 32 лађе и то путем који нису познавали. Шта ако их баш у том тренутку изненади неко ратоборно татарско племе.

На срећу, све се завршило добро: за месец дана успели су уз помоћ балвана и конопаца - да превуку бродове превла-

ком дугом готово три километра и при том не сретну никог живог. Живе душе нису срели ни кад су кренули реком Тагилом. Ушли су у потпуно неиспитане пределе где до тада није крочила руска нога. Козацима је застајао дах док су посматрали богате шуме и плодне равнице, нису ни сањали да иза Уралских планина постоји тако богато пространство.

Тек кад су упловили у реку Туру, а то је већ било дубоко у територији под влашћу сибирског хана Кучума, наишли су на мања татарска насеља која су лако покорили. Довољно је било само опалити из неколико пушака и Татари, који су знали само за лук и стрелу, бежали су главом без обзира. То објашњава како је Јермак с тако мало војника успео да победи силну војску сибирског хана и за руског цара освоји огромна пространства.

Негде на почетку освајања козаци су пред Јермака довели заробљеног старца који је рекао да се зове Таузик, слуга је свог господара Кучума и старешина града који су Руси управо освојили. На питање победника одговарао је врло пркосно и достојанствено претећи да ће им његов господар, који има толико војске да се не може пребројати, врло брзо доћи главе. Јермак му је узвратио да су они само претходница силне царске војске која иде за њима и да сваки војник носи пушку, и то „пушку која пробија дрво. Ево, гледај!"

Јермак је дохватио пушку, нанишанио и опалио. Метак је расцепио дрво надвоје. Истовремено су са свих страна запуцали и козаци, од дрвета је остало само иверје. Таузик је од страха пао на колена и дуго није могао да дође себи. Јермак је старца одмах ослободио и послао га хану Кучуму да му исприча шта је било.

Окршај код Чувашева

Татарске војсковође очигледно нису поверовале старцу јер су у утврђеном граду на обали реке Тобол спремни сачекали пргаве дошљаке. Козаци су, међутим, били толико сигурни у себе да су послали свог водича да наговори утврђене Татаре да се предају. Јермак није ни сањао да пред собом има Маметкула, најславнијег војсковођу сибирског хана, са огромном војском.

Кучум се већ увелико спремао да избаци Русе са своје територије и као први бедем поставио је јединице Маметкула, нека оне прореде дошљаке а онда ће их он са својом елитном војском коначно дотући. Преварио се: Јермак је захваљујући ватреном оружју и своја три лака топа, лако савладао Кучумовог миљеника.

Сибирски хан се повукао према својој престоници Кашљик и утврдио у месту Чувашеву. Двадесет петог октобра 1582. козаци су стигли пред утврђење које је било обезбеђено дубоким рововима и поколебали се први пут откако су кренули у Сибир. Тек сада се Јермак уверио да је старац Таузик говорио истину: пред њим се налазило толико војске да би човеку требало неколико дана да преброји све војнике.

Многи козаци били су за то да се врате откуд су и пошли или да заобиђу утврђење и касније покушају да их раздвоје и онда, евентуално, потуку. Јермак целе ноћи није могао ока да склопи и тек пред зору, на савет свог помоћника атамана Ивана Кољца, одлучио је да удари на војску сибирског хана. У међувремену смислио је мало лукавство; поделио је војску на три дела: два крила и центар. Кад малобројни центар крене према утврђењу, Татари ће, мислећи да су сви ту, излетети из својих заклона, а онда ће их десно и лево крило Јермакових козака изненадити.

Тако је и било: 26. октобра атаман Јермак Тимофејевич извојевао је највећу и најзначанију победу у свом походу на Сибир и већ после три дана ушао у престоницу татарског хана – Кашљик. Сам Кучум-хан једва је извукао живу главу из окршаја код Чувашева.

Клопка за атамана

У децембру исте године Јермак је свог помоћника Ивана Кољца послао у Москву, цару Ивану Грозном, с поруком да је покорено царство татарског хана Кучума и да „нова сибирска земља" сада припада „баћушки", руском цару. За то време сам Јермак се у Кашљику понашао царски: примао је кнезове који су му долазили на поклоњење с богатим даровима, а многим племенима које је ослободио од Татара наметнуо свој данак.

Међутим, збачени сибирски хан није мировао. Почео је да користи нову тактику: нападао је мање, издвојене јединице козака и уништавао их што је све слабило Јермака. Обећана помоћ од Ивана Грозног није стизала. Да по Јермаку зло буде веће, на превару је убијен његов помоћник и човек коме је безгранично веровао – атаман Иван Кољцо. Кад је већ помислио да му нема опстанка на новоосвојеним територијама, пошто је Кучум постајао све безобзирнији, коначно је у јесен 1583. стигла помоћ од – 500 стрелаца. Јермак је тада успео да прошири границе и освоји многа пространства уз реке Иртиш и Об и руског цара учини још моћнијим.

Ко зна где би се атаман Јермак Тимофејевич зауставио у својим освајањима да није улетео у замку. Једног дана трговци из Бухаре су новом владару Западног Сибира послали поруку молећи да им обезбеди пут јер се боје да ће их Кучум пресрести и отети оно што припада „његовом козачком величанству". Јермак се изгледа није много двоумио и са педесетак својих козака кренуо је уз реку Иртиш да трговцима из Бухаре обезбеди пут.

Међутим, од трговаца ни трага. Закаснили су, доћи ће ујутро, помислио је козачки атаман, и заноћио поред реке. Збачени сибирски хан те ноћи 6. августа 1585. није спавао, изненадио је козаке и побио читав одред. Јермак је, мада рањен, покушао да се спасе скочивши у реку, али га је тежак оклоп који није скидао ни кад се одмарао повукао на дно Иртиша.

× × ×

Поход козачког атамана Јермака Тимофејевича био је први корак у освајању пространог Сибира које су наставили одреди руских војника, али дуго је Сибир остао ненасељен. Тамо су вековима прогањани политички противници разних режима и други кажњеници. Данас је то огромно пространство, будућност СССР, како тврде многи, са немерљивим богатствима која су тек почела да се користе.

Огромне четинарске шуме Сибира на око 670 милиона ха највеће су на свету, укроћене су огромне реке и изграђене хидроелектране. Сибир крије још и фантастичне резерве гвоздене, оловно-цинкане и сребрне руде, затим злата, бакра, волфрама, молибдена, уранове руде, никла, титана, кобалта, дијаманата. Откривене су и огромне резерве нафте и земног гаса.

Из дана у дан Сибир мења лице: никли су велики модерни градови па није ништа необично да многи стручњаци из европског дела Совјетског Савеза радо одлазе у некадашњу „пустињу". Примања су често и по два-три пута већа од просечних. Већ сада је преко 15 одсто совјетске индустрије концентрисано у Сибиру, па ипак ово пространство данас изгледа готово нетакнуто.

Петар МИЛАТОВИЋ

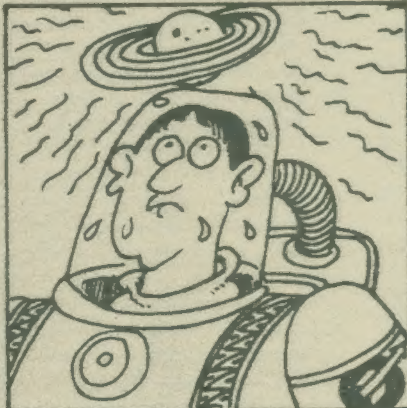

ЧЕТИРИ ПРСТЕНА

Занима ме да ли на Сатурну може опстати човек, колика је температура на њему као и нешто о његовим прстеновима.

Дарио Кралик, Осијек

На Сатурну, шестој планети Сунчевог система, немогућ је живот човека. Његова атмосфера састављена је претежно од водоника и хелијума с непознатим примесама које стварају слојеве облака. Мерења су показала да је температура Сатурнове атмосфере око – 150°Ц што је приближно температури течног ваздуха, па се закључује да у планетарној атмосфери не може бити водене паре. У равни Сатурновог екватора кружи огроман број честица које стварају четири концентрична прстена (A, B, C и D). Спољашњи прстен A подељен је такође на два прстена уздужном тамном линијом, такозваном Енкцеовом пукотином. Прстенови A и B су светли, а C и D тамни што показује да је састав честице битно различит. Осим тога, унутрашњи прстен D налази се готово уз површину Сатурна и

одељен је великом празнином од осталих. О постанку ових прстенова постоје две хипотезе: или су настали при формирању Сунчевог система или распадом већег сателита.

ОДМОР У ВАЗДУХУ

Чуо сам за једну врсту ластавица које по десет и више часова лете без престанка, а живе на Калемегдану. Молио бих те да ми нешто више напишеш о тој птици.

И још једно питање: да ли неонска светлост лоше утиче на вид и која је светлост боља, она коју добијамо од обичне сијалице или неонска?

Милан Витановић, Београд

Птица о којој сте чули заиста живи на Калемегдану, али није

ластавица већ црна чиопа или пиштара. Чиопе су иначе распрострањене свуда осим у поларним просторима, па су и чести становници већих градова где се обично гнезде по развалинама старих тврђава. Највећа насеобина ових птица, од неколико хиљада, налази се у кулама и зидинама Смедеревске тврђаве.

Чиопе су у стању сатима да лете непрекидно, често од самог свитања до сумрака. Не прекидају лет ни ради одмора, вероватно то на неки начин чине у ваздуху, као и прикупљање хране, удварање, парење и скупљање материјала за гнездо. Многе врсте ових птица парају ваздух звуком сличним фијуку бича, брзо мењају смер, лепршају и нагло слећу готово до тла. Приписивана им је брзина и преко 320 километара на сат, али изгледа да није већа од 100.

Црна пиштара дугачка је 18 cm и перје јој је мрко-црно са зеленкастим преливом. Брада и врат су јој бели. Може да се види од средине априла до краја августа. Зиму проводи у Африци и јужној Индији.

Ево одговора и на друго питање: здравом оку не смета ниједна светлост, па ни, како ви кажете, неонска, заправо флуоресцентна. Није толико важна врста вештачке светлости колико њен положај и дужина рада под њом. Флуоресцентна сијалица може да постигне спектар светлосних зракова који је најближи дневној светлости и под њом су, на пример, сенке мање, боје се боље распознају, а и економичнија је јер троши мање електричне енергије. За разлику од ње светлост сијалица са усијаним влакном има много више црвене светлости него што је има дневна.

СТАЛНО ПРЕГОРЕВАЈУ

Желим да знам зашто сијалице најчешће прегоревају у тренутку када их палимо?

Иван, Шибеник

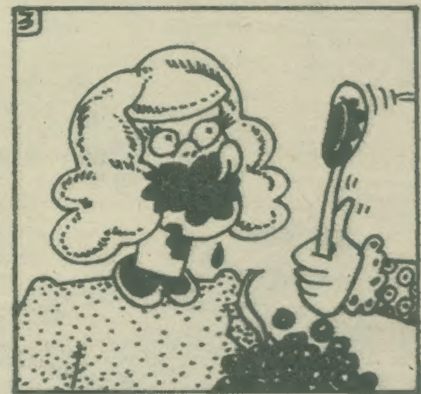
Када палимо сијалицу, долази до струјних удара, односно нагло се мења напон и услед тога сијалице тада најчешће прегоревају, што се често дешава и када се гасе или када се иначе мења напон електричне енергије.

МЕШАЈ ГРОЖЂЕ

Занима ме да ли се може направити џем од грожђа и, ако може, дај ми рецепт.

Анита, Добој

Може! Ево једног старог рецепта: у лонац ставити окрућено грожђе, зрна треба да су крупна, месната, пуна и слатка као мед. Додај још две здраве накиселе зреле јабуке исечене на кришке. Воће прелити водом да га покрије и кувати. Кад омекша, треба га процедити кроз сито како би се одвојиле љуске и коштице. Сада измерити процеђено грожђе. На килограм воћа треба узети 450 грама шећера, затим мешати и ку-

вати још десет минута, па онда додати преостали шећер. Грожђе треба још кувати и мешати док се не добије густа маса. Готов џем још врео треба сипати у тегле. Када се охлади, затворити их дуплим целофаном.

ТРАЖИМО ПРИЈАТЕЉЕ

Жељка Живковић, Прерадовићево шеталиште 7, 54000 Осијек – жели да помогне свима који се желе дописивати са вршњацима из целог света и шаље адресу клуба чији је она члан:

INTERNATIONAL
PEN-FRIEND CLUB
P.O. BOX 340
DUBLIN 12
IRELAND

Ако неко жели додатна објашњења може се њој обратити. Језик дописивања је онај који сами одаберете.

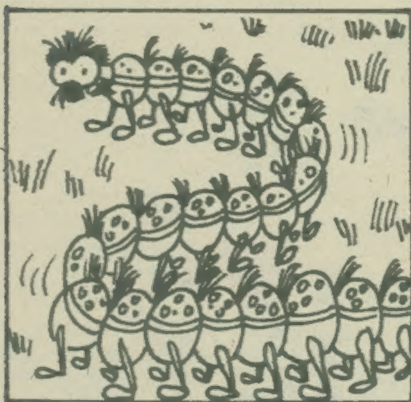
СВЕТЛОСТ НА СТО НОГУ

Живим у кршевитом крају гдје има доста стонога. Молила бих те да ми нешто напишеш о њима.

Татјана

Стоногу је лако препознати, али је мало оних који су се потрудили да преброје њене ноге. Већина ових зглавкара има само петнаест пари ногу, док рецимо изузетно дуга и танка стонога Geophilus, која се креће у трулим деблима, може имати и по 173 пара ногу.

Стонога има 1500 различитих врста и све су месоједи. То су углавном ноћне животиње које избегавају дневну светлост и преко дана се крију испод коре дрвета, под камењем или у шупљинама.

Код нас живи велика стонога (Scholopendra cingulata) дугачка 5 cm, која лови инсекте и није опасна по човека јер се, чим јој запрети опасност, склања. Жртве убија отровом из жлезда које се отварају у веома модификованом првом пару ногу које служе и као вилице. Женке полажу јаја на скровита места и обично се обмотају око гомилице и тако их чувају. Све док се не излегу младе стоноге, женке се не мичу с места нити узимају храну.

У нашим приморским крајевима позната је далматинска стонога (Scholopendra dalmatica), а у ту фамилију спадају и наша позната стонога камењарка и обична кућна стонога која је углавном становник медитеранских предела. Свуда су распрострањене и танке, дугачке стоноге из фамилије Geophilidae од којих неке имају способност и да светле.

Цин међу стоногама је Scholopendra која живи на острву Бока гранде у Индомалајском подручју где достиже дужину од 30 и ширину од 2,5 cm. Она напада мишеве и гуштере али се углавном храни већим инсектима. Велике стоноге су веома цењене у неким подручјима Полинезије – остругани их пеку и сматрају за праву посластицу.

Писмо недеље

КНЕЗ ОД МУЗИКЕ

Ова година је стогодишњица рођења Петра Коњовића, па бих вас молила да о њему нешто напишете.

Наташа Стурза, Вршац

Уметничко дело Петра Коњовића везано је за наше тло. „Уметник плоди свој дух најбољим и најсадржајнијим звучним семеном што га је створио простонародни човек. Само истински уметник може и уме да осети дах и дух земље којим дише његов народ, народ у коме је поникао", говорио је сам уметник.

Коњовић је рођен у Чуругу, у Бачкој 1883. године. Још као ученик учитељске школе почео је рад на опери „Милошева женидба", а на једној школској приредби изведен је њен одломак који се допао и наставницима и публици. Захваљујући овој опери Коњовић је у Прагу одмах примљен на другу годину студија и тако за две године завршио трогодишње студије композиције и дириговања. У овом граду упознаје се са највећим музичким достигнућима, али се и формира као композитор националног правца.

Пошто се вратио у земљу, Коњовић прво постаје учитељ музике у Земуну, али га је убрзо запазио Мокрањац и ангажује га као наставника музичке школе у Београду. Те 1906. доласком у Београд почиње каријера Коњовића као композитора, диригента, организатора и позоришног писца.

После опере „Милошева женидба" која је први пут изведена у Загребу 1917. године под називом „Вилин вео" и то седам пута у сезони, Коњовић у Осијеку завршава другу оперу „Кнез од Зете" по тексту драме Лазе Костића „Максим Црнојевић". Премијера је била у Београду 1929. године. У то време Коњовић ради на „Коштани", коју је, тражећи боља драмска и музичка решења, стално преправљао као и две претходне опере. Своју четврту, комично-реалистичну оперу „Сељаци" почео је да пише 1950. на тему „Бида" Јанка Веселиновића, а последња, „Отаџбина", по драми „Смрт мајке Југовића" Ива Војновића је национална музичка драма.

Овим се не исцрпљује Коњовићево дело које захвата и друга подручја. Писао је хорске и соло песме, соло инструменталне, камерне, симфонијске и друге композиције, а творац је прве симфоније у српској музици (1907).

Последње деценије живота Коњовић није много стварао, али је помно пратио све што се збива у свету музике. Умро је у Београду 1. октобра 1970. у 87. години.

СТИГЛА ГА РУКА ПРАВДЕ

Мој друг и ја смо се кладили. Он тврди да је Мусолини, као и Хитлер, извршио самоубиство, а ја да није. Молим те да пресудиш.

Сулејман Садиковић, Врнограч

Ти си добио опкладу. Наиме, Бенито Мусолини, вођа италијанских фашиста, у време искрцавања савезника, одлуком Великог фашистичког већа од 25. јула 1943. године свргнут је са власти, а затим ухапшен и затворен у једном хотелу на планини Гран Сасо. Одатле га је 12. септембра исте године ваздушним десантом ослободио један одред СС-оваца на челу са злогласним Отом Скорценијем и пребацио у северну Италију. Ту је Мусолини прогласио пад Монархије и основао такозвану Италијанску социјалну републику. У данима слома Немачке, при повлачењу Хитлерових снага, покушао је да преобучен у немачког војника пребегне у Швајцарску, али су га италијански партизани ухватили и стрељали у Донгу, на језеру Комо, 28. априла 1945. године.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА"
Драган Марковић

Главни и одговорни уредник
Раде Шошкић

Одговорни уредник
Вера Смиљанић

Ликовно-графички уредник
Александар Мартиновић

Издавачки савет:

Владимир Антић, Добривоје Арсић, Ариф Бозаџи, др Радослав Ђокић (заменик председника), др Радомир Животић, Зорица Ивановић, Љубисав Лилић, Каћа Милетић, Бранислава Митровић, Мирјана Моравчевић, Раденко Павловић, Ружица Петровић, Радомир Ристић, Снежана Стаменковић, Јелисавета Суруџић (председник), Зорица Ћеран, Светлана Шухартовић. Чланови савета из редакције: Петар Милатовић, Светлана Ивановић, Александар Мартиновић, Вера Смиљанић, Раде Шошкић.

Редакција:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић-Стојовић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић, Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Петар Милатовић, Весна Минић, Ненад Мирковић, Зора Меденица, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрногић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Недељка Сташић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

Секретаријат:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић, Даринка Тодоровић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА" – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК", Македонска 29, 11001 Београд, Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-02 од 22. [illegible] 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 25 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 276.00 динара, полугодишња 552.00 динара, годишња 1.104.00 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 552.00 динара, полугодишња 1.104.00 динара, годишња 2.208.00 динара.

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика" ООУР „Продаја" – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ ГОДИШЊА:

САД	$	35.–
СР НЕМАЧКА	DM	88.–
ШВАЈЦАРСКА	Sfr	75.–
ФРАНЦУСКА	Ffr	248.–
ШВЕДСКА	Skr	255.–

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „Политика" код „ИНВЕСТ БАНКЕ" – Београд, број 60811-620-63-257300-00054, уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".

WALT DISNEY

МИКИ

ФАНТАСТИЧНО! ЗАМИСЛИТЕ, ЈА ВИДИМ ГДЕ ЈЕ ПЛУТОН!

ОПЕТ ЈЕ У ДВОРИШТУ КОД ПЛУТОНОВЕ КУЋИЦЕ!

ОВДЕ САМ!

ЈА МИСЛИМ НА **ПЛАНЕТУ** ПЛУТОН!

ДОЂИ, МИНИ! КУПИО САМ МИКИ ТЕЛЕСКОП ПА СЕ САД НЕ ОДМИЧЕ ОД ЊЕГА!

ОХ, КАКО ЈЕ **ОНА** СЈАЈНА ЗВЕЗДА!

НИЈЕ ЧУДО ШТО ЈЕ ДОБИЛА ДВА „ТРОСКАРА"!

У ЛЕТЊЕМ БИОСКОПУ СЕ ДАЈЕ ФИЛМ: „ДВЕ СУЗЕ" СА МОЈОМ ОМИЉЕНОМ ГЛУМИЦОМ...

ХОЋЕШ ЛИ ДА ИДЕМО?

ХАЈДЕ, МИКО! ШТА ЋЕШ САМ КОД КУЋЕ!

ПА, ЈА БАШ НЕ ВОЛИМ ТЕ СРЦЕЦЕПАЈУЋЕ ЛИМУНАДЕ!

ЈА БИХ ВИШЕ ВОЛЕО ДА ПОСМАТРАМ...

ХАЈДЕ, ПОЛАЗИ...

ХМММ...

2-6

ВИ ГЛЕДАЈТЕ **ВАШЕ** ЗВЕЗДЕ, А ЈА ЋУ **МОЈЕ**!